

3

SOIHTU

1973

Sosialistisen Opiskelijaliiton julkaisu • 37. vuosikerta

**SOL:n Taisteluo-
hjelman**

**Kommunistit ja
nuoriso**

Vietnam

**Revisionistinen
luokkateoria**

*Soihtu, teoreettis-poliittinen
aikakauskirja*

Perustettu v. 1931

Julkaisija

Sosialistinen Opiskelijaliitto

Toimituksen osoite

Soihtu

Porvoonkatu 3 A 40

00510 Helsinki 51

puh. 738 553

Talous, ilmoitukset, tilaukset

Olli Salin, SOL

Simonkatu 8 A pihaporras

00100 Helsinki 10

puh. 646 957 ja 646 928

postisiirtotili 762 69-4

Irtonumero- ja tilaushinnat

Irtonumerohinta 3 mk

Vuosikertatilaushinta (6 numeroa)

— kotimaahan 15 mk

— ulkomaille 20 mk

Tilaukset kesken vuoden mistä
numerosta tahansa alkaen vuo-
den loppuun 2.50 mk/numero

Toimitus

Kari Toikka (vastaava)

Juhani Artto (toimitussihteeri)

Petteri Baer

Jukka Heiskanen

Timo Kyntäjä

Raimo Lovio

Jukka-Pekka Takala

Paikallistoimittajat

Helsinki:

Jukka Heiskanen

Kimmo Rosti

Helena Mäenpää

Maiju Aarniala

Espoo:

Pertti Aarnio

Jyväskylä:

Kari Laihanen

Turku:

Christer Karjalainen

Jouko Grönholm

Tampere:

Pertti Jalonen

Ulla Korhonen

Rauno Mikkola

Oulu:

Maija Karppinen

Joensuu:

Ilkka Alanen

Kuopio:

Varpu Laitinen

Vaasa:

Ritva Pensaari

Lahti:

Riitta Eskelinen

Kouvola:

Arja Kokkonen

Lappeenranta:

Reijo Saarivuori

Kirjapaino

Sanan Tie

Takojankatu 2

33540 Tampere 54

Lukijoihtemme lehden sisältöä koskevat kannanotot ja toivomukset, osoitteenmuutosilmoitukset sekä lehden postitusta ja mahdollisia painoteknillisiä puutteita koskevat huomautukset pyydetään lähettämään toimituksen osoitteeseen.

3 SOIHTU

1973 t o u k o - k e s ä k u u

Lukijalle	2
-----------------	---

ANALYYSEJA

Opiskelijoiden etujen puolesta — Demokratian ja tieteen puolesta imperialismia vastaan, Opiskelijoiden joukkovoimalla — Työväenluokan rinnalla suurpääomaa ja oikeistoa vastaan YRJO ENGESTRÖM ..	4
Kommunistit ja nuoriso, nuorisotyön uudet tehtävät TAISTO SINISALO	13
Tie Vietnamin aseleposopimukseen VON FREYBERG .	32
Vietnam-solidaarisuutta voimistettava! SOIHTU ..	41
Peltonen luokkateoreetikkona TIMO KORTTEINEN ...	44

RAPORTTEJA, KOMMENTTEJA

Varusmiesliitto ILPO HALONEN, MATTI KOTIKOSKI, KALLE LYYTINEN, TUOMAS MANKAMO, TUOMO OLKKONEN	64
Eteläisen Afrikan vapautusliikkeet MIKKO LOHIKOSKI	71

KIRJOJA

Marxilaisen psykologian perusteos ROBERT ARNKILL	81
---	----

TIETEENALALEHTIÄ

Historiallinen Aikakauskirja EIRA JOHANSSON	86
Kansantaloudellinen aikakauskirja MAUNO LAHTINEN	87
Kasvatus TERTTU TAIPALE	89
Lakimies OLLI MAENPÄÄ	95
Ajatus PERTTI ROVAMO	96
Politiikka SAKARI HANNINEN	97
Sosiologia SEPPO TOIVIAINEN	99
Psykologia PENTTI LEIMAN	101

DOKUMENTTI

VVH:n kuuden kohdan ohjelma	103
-----------------------------------	-----

Lukijalle

Toukokuun 11.—13. päivinä pidetty SOL:n 9. liittokokous hyväksyi *SOL:n Taisteluohjelman opiskelijoille ja SOL:n Järjestönormiston* — kuultuaan SOL:n puheenjohtajan, toveri Reijo Kalmakurjen esittämän hallituksen toimintaselostuksen, Taisteluohjelmaa valmistaneen työryhmän puheenjohtajan, toveri Yrjö Engeströmin alustuksen, ja kokoukseen osallistuneiden SOL:n veljesjärjestöjen ja kotimaisten yhteistyökumppaneiden tervehdykset sekä käytyään kahden päivän ajan yleiskeskustelua toimintaselostuksen alustuksen pohjalta.

Liittokokous saattoi menneen toimintakauden yhteenvedossaan todeta vuotta aikaisemmin 8. liittokokouksessa tehtyjen periaatteellisten ratkaisujen johtaneen suuriin menestyksiin: opiskelijoiden kamppailu korkeakoulujen demokratisoimiseksi oli noussut ennennkemmattomaan voimaan ja yhtenäisyyteen; opiskelijoiden solidaarisuus-toiminta Vietnamin kansan taistelulle oli merkinnyt demokraattisen opiskelijaliikkeen kytkeytymistä entistä tietoisemmin kansainväliseen anti-imperialistiseen liikkeeseen; opiskelijoiden osanotto muiden monopolien sortamien väestöryhmien käymään kamppailuun oikeuksiensa ja etujensa puolesta EEC:tä, tulopolitiikkaa ja äärioikeiston aktivoitumista vastaan oli konkreettisesti osoittanut opiskelijoiden yhä laajemmin omaksuneen elinehtojensa ja opiskelutyönsä kärjistyvän kriisin ratkaisemiseen suuntautuvan taistelulinjan. Kamppailuprosessin kasvun tuloksena tapahtunut opiskelijoiden demokraattisen järjestäytymisen eteneminen ja sen edellytyksen muodostanut oikeiston asemien heikkeneminen edelleen opiskelijoiden keskuudessa vahvistivat liittokokouksen myönteisen kuvan 8. liittokokouksen ratkaisujen kestävyydestä. SOL:n järjestöjen ja jäsenten korvaamaton panos koko kehitykseen tuli havainnollisesti esiin käsitellessä sekä valtakunnallisia että paikallisia piirteitä eri toiminta-aloilla.

Opiskelijoiden demokraattisen taistelun kehittäminen tästä eteenpäin, sitä vastaan suuntautuvan kovenevan oikeistohyökkäyksen oloissa, tulee kaikella todennäköisyydellä kytkeytymään olennaisesti 9. liittokokouksen hyväksymään SOL:n Taisteluoohjelmaan opiskelijoille. Ohjelma on marxilais-leniniläisen järjestön SOL:n kompromissiton ja kokonaisvaltainen, kaikki keskeiset opiskelijoiden elämään ja tarpeisiin vaikuttavat tekijät huomioonottava ja niiden pohjalta tavoitteet asettava asiakirja. Se on vastaus opiskelijoiden henkilökohtaisten ja kollektiivisten ongelmien voittamiseen. Sen vuoksi Taisteluoohjelma ja sen yksittäiset osat tulevat voimakkaasti vetoamaan opiskelijoihin, synnyttämään uusia tietoisuuden kehityskulkuja ja demokraattiseen taisteluun osallistumisia. Taisteluoohjelma avaa etenemistien opiskelijoille myös tätä pitemmälle: se osoittaa, että ongelmien kestävä voittaminen edellyttää monopoliin vaikutuksen heikentämistä ja niiden suistamista pysyvästi valta-asemastaan, se osoittaa, että vain marxismi-leninismiin aate ja asevarasto tarjoaa tien eduistaan ja oikeuksistaan kiinnipitäville opiskelijoille niihin vaikuttavien tekijöiden täydelliselle ymmärtämiselle.

Yrjö Engeströmin kirjoituksessa esitellään SOL:n Taisteluoohjelma opiskelijoille, sen luonne ja eri osien erityistehtävät sekä ohjelman merkitys opiskelijaliikkeelle, SOL:lle ja koko marxilais-leniniläiselle liikkeelle.

SKP:n varapuheenjohtajan, toveri Taisto Sinisalon artikkeli on yhteenveto maamme nuorisoliikkeen kehityksen pääpiirteistä 1960- ja 1970-luvuilla sekä arvio kommunistien eteen nykytilanteessa asetuvista tehtävistä. Jutta von Freybergin kirjoituksessa osoitetaan USAn imperialismin Vietnaminä kärsimän tappion perustuneen Vietnamin kansan ja maailman kaikkien edistyksellisten voimien yhteisiin ja alati voimistuneisiin ponnistuksiin. Timo Kortteisen artikkeli Matti Antero Peltonen luokkatoteoreetikkona on suoranaista jatkoa ja sovelletusta Soih-tu 2/73:ssa julkaistulle luokka-analyysin teoreettisten ja metodologisten perusteiden esittelylle.

Opiskelijoiden etujen puolesta-
Demokratian ja tieteen puolesta
imperialismia vastaan

Opiskelijoiden joukkovoimalla-
Työväenluokan rinnalla
suurpääomaa ja oikeistoa vastaan

Yrjö Engeström

Sosialistisen Opiskelijaliiton 9. liittokokous hyväksyi toukokuun 13. päivänä monisteena 225-sivuisen taisteluo-
hjelman, OPISKELIJOIDEN ETUJEN PUOLESTA —
DEMOKRATIAN JA TIETEEN PUOLESTA IMPE-
RIALISMIA VASTAAN, OPISKELIJOIDEN JOUKKO-
VOIMALLA — TYÖVÄENLUOKAN RINNALLA
SUURPÄÄOMAA JA OIKEISTOA VASTAAN.

Sekä SOL:n ystävät että sen vastustajat ovat toden-
neet tämän askeleen historiallisen merkityksen paitsi
SOL:n myös koko opiskelijaliikkeen kannalta. Taistelu-
ohjelman perusteellisuus, kokonaisvaltaisuus ja korkea
tieteellinen taso ilmentävät sitä voimaa, joka on omi-
naista johdonmukaisesti marxismi-leninismiin ja kan-
sainvälisen kommunistisen liikkeen ja SKP:n kokemuk-
siin nojautuvalle järjestölle. SOL:n taisteluohjelma on
merkityksellinen koko marxilais-leniniläisen liikkeen
kannalta maassamme.

Taisteluohjelma on opiskelijoiden aseman, opiskelijaliikkeen ja SOL:n kehityksen lainmukainen tulos

Kokonaisvaltaisen taisteluohjelman välttämättömyys nousee opiskelijoiden elämäntilanteesta, heidän konkreettisista eduistaan ja niitä uhkaavasta kärjistyvästä vaarasta. Suurpääoman ja oikeistovoimien hyökkäys ulottuu tänään yhä järjestelmällisempänä myös opiskelijoiden välittömiin elinehtoihin, heidän yhteiskunnalliseen turvaansa ja tulevaisuuden näköaloihin, heidän saamaansa opetukseen, heidän toimintaoikeuksiinsa, heidän oppilaitoksissaan harjoitettavaan ja harjoittamaansa tutkimukseen ja oppilaitosten kontrolliin. Tämän hyökkäyksen torjumiseksi opiskelijat tarvitsevat ohjelman, jonka tunnusten taakse voidaan koota mitä laajimmat joukot ja jonka analyysi paljastaa hyökkääjien todellisen luonteen ja tarkoituksiperät. Opiskelijoille on osoitettava, ketkä ovat heidän liittolaisiaan. Heidät on johdettava antamaan panoksensa koko työtätekevän väestön ja maailman kaikkien edistyksellisten voimien taisteluun monopolien valtaa ja taantumusta vastaan. Ohjelman laatiminen on ollut SOL:n historiallinen tehtävä.

Ohjelman laatimisen toinen syy löytyy opiskelijoiden ja sivistyneistön oman tietoisuuden ja liikehinnän nykyisestä kehitysvaiheesta. Viimeisen vuoden aikana toteutetut mittavat joukkoesiintymiset ja opiskelijoiden perustason demokraattisten organisaatioiden voimakas toiminnallisuus osoittavat, että demokraattisen opiskelijaliikkeen potentiaalinen kannatus ja voima ovat saavuttamassa aivan uuden tason. Tällaisessa tilanteessa on omat vaaransa: kamppailu ilman selvää kokonaislinjaa muodostuu helposti pettymyksiä ja masennusta tuottavaksi, ja kaikkinaisen reformismin, populismin ja puoluetaktisen ajattelun leviämislle aukenee otollista maaperää. SOL:n taisteluohjelma avaa jokaiselle kriittikkiin ja toimintaan heräävälle opiskelijalle näkemyksen siitä, mitä edellyttää opiskelijoiden etujen tinkiäntön puolustaminen. Ohjelma osoittaa, että se edellyttää kaikinpuolista yhteiskunnallista aktiivisuutta, kamppailua koko imperialismin riistoa ja mädännäisyyttä vastaan sen kaikilla ilmenemisalueilla. Ohjelma luo konkreettisilla tehtävien ja tavoitteiden määrittelyllä perustan todelliselle ja kestäväälle toimintayhtenäisyydelle demokraattisessa opiskelijaliikkeessä. Se antaa opiskelijajoukoille välineet opportunistimin ja puoluetaktikoinnin torjumiseen.

Ohjelman laatimisen kolmas syy ja samalla ohjelman mahdollistanut tekijä on SOL:n oma kehitys. Liittomme marxilais-leniniläinen periaateohjelma merkitsi käännettä sille tielle, joka on mahdollistanut SOL:n kehittymisen todelliseksi taistelevaksi joukkojärjestöksi, jonka järjestöverkko ulottuu jokaiseen korkeakouluun ja lukuisiin opistoihin, miltei jokaiselle korkeakoulun laitokselle ja opintotilaisuuksiin saakka. SOL:n organisaattorinen kehitys on merkinnyt opiskelijajoukkojen konkreettisen kokemuksen mittavaa kartoittamista ja syntetisointia. On avautunut mahdollisuus tämän kokemuksen ja marxismi-leninismiin sekä kansainvälisen kommunistisen liikkeen viitoittaman perusstrategian yhdistämiseen. Demokraattisen rintaman rakentaminen ja joukkojen eduista lähtevän politiikan toteuttaminen eivät enää ole meille abstrakteja asettamuksia, vaan elävässä toiminnassa rikastunutta todellisuutta. Maan kiistatta voimakkaimmaksi kasvanut poliittinen opiskelijajärjestö on saanut toiminnalliset tulikasteensa työläistovereidensä lakkotaistelujen tukemisessa, solidaarisuustyössä Vietnamin kansalle, uusien opiskelijoiden vetämisessä mukaan yhteiseen kamppailuun demokraattisen korkeakouluhallinnon puolesta. Tavoitteiden analyysi, tutkimus- ja selvitystyö ja strategian muotoilu on edennyt huiman askeleen periaateohjelman hyväksymisen jälkeen. Tämä kaikki on tehnyt mahdolliseksi taisteluohjelman laatimisen — taisteluohjelma on järjestömme kehityksen lainmukainen tulos ja jatkokehityksen edellytys.

SOL tarvitsee taisteluohjelman realisoidakseen jäsenmääränsä lisäyksenä sen suuren luottamuksen ja vaikutusvallan lisääntymisen, jonka olemme saavuttaneet. Me tarvitsemme seikkaperäisen asiakirjan, jossa meidän demokraattiset taistelutavoitteemme yhdistetään meidän poliittiseen kokonaislinjaamme ja aatteelliseen perustaamme. Ei käy kieltäminen, että opiskelijoiden etujen puolesta käydyssä konkreettisesti taistelussa on meidän onnistunut liian heikosti yhdistää omaa periaatteellista kokonaislinjaamme ja analyysiamme välittömiin demokraattisiin taistelutunnuksiin. Näin on lukemattomille demokraateille vielä jäänyt epäselväksi se tie, joka avautuu johdonmukaisesta demokraattisesta kamppailusta marxismi-leninismiin, taisteluun monopolien vallan lopulliseksi murskaamiseksi ja proletariaatin diktatuurin pystyttämiseksi. Taisteluohjelmassa tuo tie on osoitettu selvästi, ilman fraaseja ja pöyhkeilyä. Taisteluohjelma on siis keskeinen kasvattava asiakirja, ei pelkkä toimintaohje.

Taisteluohjelma on uudentyyppinen marxilais-leniniläinen ohjelma opiskelijaliikkeessä

Taisteluohjelman laadinnan yhteydessä oli ratkaistava eräitä keskeisiä periaatteellisia kysymyksiä. Ensinnäkin asetettiin kysymys SOL:n taisteluohjelman suhteesta demokraattisten joukko- ja yhteistyöjärjestöjen ohjelmiin. Saatoimme todeta, että SOL luokkajärjestönä ei voi ottaa tehtäväkseen laatia esimerkiksi SYL:n ohjelman ihannemalliksi tarkoitettua asiakirjaa. SYL on nykyisellään kaikkien Suomen korkeakouluopiskelijoiden yhteinen etujärjestö, jonka ohjelmista muodostuu parhaimmillaankin luokkaliittoa ilmentäviä konkreettisia, anti-imperialistisia tavoiteohjelmia, joissa työväenluokan kokonaisnäkemys ei voi muodostaa pohjaa. Me taistellemme SYL:n asettamien demokraattisten tavoitteiden ja niiden kehittämisen puolesta, mutta emme kuvittele demokraattiselle joukkojärjestölle tarkoitetun ohjelman voivan korvata omaamme.

Me yhdyimme esimerkiksi Kansainvälisen ylioppilasliiton anti-imperialistisiin tunnuksiin opetuksen sisällön kehittämisen suhteen ohjelmaesityksessämme kun kirjoitamme IUS:n päätöslauselmaa siteeraten, että kampailumme edellyttää "taistelua fasismiin, šhovinismiin, kostomielialaan, alueellisen laajenemishalun, militarismiin, vihan, rotuerottelun, kulttuuri-imperialismiin sekä kansallisen ja sosiaalisen sorron ideoita ja teorioita vastaan". Mutta tieteelliseen sosialismiin nojaavana järjestönä me etenemme tätä asettamusta pitemmälle — me osoitamme, että päämääränämme on viime kädessä koko opetuksen tieteellistäminen, sen saattaminen jännöksettömästi marxismi-leninismiin perustalle.

Tässä yhteydessä on todettava myös ohjelmamme suhde SKDL:n vuosina 1970—71 laadittuun tiede- ja korkeakoulupoliittiseen ohjelmaan. Tämä ohjelma syntyi SOL:n vielä etsiessä lopullista järjestöluonnettaan ja aatteellista perustaansa. Ohjelma ilmentää, päinvastoin kuin useat muut SKDL:n ohjelmat, aitoa demokraattista tendenssiä, vilpittöntä pyrkimystä korkeakoululaitoksen ongelmien edistykseen ja tieteelliseen ratkaisuun, mutta samalla se ilmentää virheellistä suhtautumista SKDL:oon ja on osaltaan eittämättä tukenut SKDL:n puoluesuuntaista kehitystä etsiessään demokraattisen yhteistyöjärjestön linjanvedossa vastauksia vielä selkiintymättömästä sosialismikäsitteestä ja marxismista.

Toisena periaatteellisena seikkana nousi ohjelman laadinnassa ja järjestökasittelyssä esiin kysymys ohjelman tunnusten lähtökohdasta. Keiden edut ohjelmassa tulee asettaa tavoitteidemme pohjaksi: työväenluokan edut vai opiskelijoiden edut? SOL:n peruslähtökohtana on aina ja kaikissa kysymyksissä työväenluokan edut ja taistelu. Mutta opiskelijoiden keskuudessa toimivana joukkojärjestönä SOL analysoi ja puolustaa erityisesti opiskelijoiden etuja ja oikeuksia osoittaen systemaattisesti opiskelijoiden etujen toteuttamisen mahdolliseksi vain työväenluokan rinnalla, yhteisten tunnusten ja yhteisten perusetujen pohjalta. Taisteluohjelmassa eritellen nimenomaan opiskelijoiden konkreettisia etuja ja tarpeita, koska ohjelman tehtävänä on järjestää *opiskelijat* taisteluun — ei suinkaan — abstraktisesti vakuuttamalla, että työväenluokka on kaiken edistyneen johtava voima, vaan osoittamalla käytäntöön nojaten, että opiskelijoiden ongelmien syyt ovat samoissa perustekijöissä kuin työväenluokan riisto ja että työväenluokka on näiden tekijöiden — monopolien vallan — horjuttajana lunnastanut moninkertaisesti johtavan paikan.

Kolmantena periaatteellisuontoisena kysymyksenä meidän oli ratkaistava, tarvitsemmekö ja toisaalta kykenemmekö laatimaan SOL:n kokonaispoliittista taistelua ohjaavan, kaikinpuolisen ohjelman vai olisiko rajoitettava vain korkeakoulupoliittiseen taisteluohjelmaan. Tässä kysymyksessä ohjelman valmistelutyö on heijastanut järjestömme kokonaiskehityksen etenemistä. Mitä selvemmäksi järjestön käytännöllisessä toiminnassa on tullut monipuolisen toiminnallisuuden vaatimus ja kokonaispoliittisen tarkastelukulman tarve kaikissa asioissa, sitä selvemmäksi on myös käynyt, että tarvitsemme kokonaisvaltaisen ja kaikinpuolisen ohjelman, joka ei rajoitu yhteen tai kahteen osasektoriin, olivatpa ne kuinka tärkeitä tahansa.

SOL:n taisteluohjelma on kaiken kaikkiaan uudentyyppinen ohjelma maamme marxilais-leniniläisessä opiskelijaliikkeessä. Se lähtee SOL:n erityisluonteesta joukkojärjestönä ja kasvatusjärjestönä. Näin taisteluohjelma on opiskelijoiden konkreettisista elineduista lähtevä kaikinpuolinen, konkreettinen toimintaohje, mutta samalla asiakirja, joka kasvattaa opiskelijat näkemään marxismi-leninismiin, kommunistisen puolueen ja proletariin internationalismin ratkaisevan merkityksen kaikkien demokraattisten tavoitteiden johdonmukaiselle toteuttamiselle.

Ohjelman jokaisella osalla on poliittinen erityistehtävänsä

Taisteluohtjelma jakautuu neljään osaan. Jokaisella osalla on oma poliittinen ja kasvatuksellinen tehtävänsä.

Ensimmäinen osa kuvailee asiatietoihin nojaten opiskelijoiden kurjistuvan aseman. Tämän osan tehtävänä on antaa jokaiselle opiskelijalle johdonmukainen ja vastaan-sanomaton kuva omista ja opiskelutovereidensa välittömistä elinehdoista, opiskelusta ja elinympäristössä vallitsevista perustavista vääristymistä ja rappiosta. Koko ensimmäinen osa on yksi suuri paljastus. Tämä paljastus on tänään tehtävä kokonaisvaltaisesti, pohjaa luovasti. Uskomukset, joiden mukaan opiskelijat sittenkin ovat etuoikeutettu kerrostuma, eivät suinkaan ole kuolleet ja niitä ruokitaan alinomaa.

Ohjelman *toinen osa* vastaa kysymykseen, mistä opiskelijoiden kurjistunut asema johtuu, miten sen eri taustatekijät ovat kehittyneet, mikä on opiskelijoiden aseman ja korkeamman opetuksen nykyisen kriisin merkitys eri luokkien kannalta ja mihin monopolit ja valtio yrittävät opiskelijoiden elinehtoja, korkeinta opetusta ja tiedettä viedä sekä miten opiskelijat ovat asemansa heikkenemiseen 1960- ja 1970-luvuilla reagoineet. Osan kasvatuksellisenä ja poliittisena tehtävänä on osoittaa, ettei opiskelijoiden ongelmia voida ymmärtää, saati ratkaista erilliskysymyksinä, että ne ovat osa koko yhteiskuntajärjestelmämme kriisiä, imperialismin kriisiä. Samalla tämä osa antaa perustan opiskelijoiden ja työväenluokan perusetujen ykseyden ymmärtämiselle. Osa antaa lukijalle käsitteelliset välineet ja viitekehyksen SOL:n vaatimusten ymmärtämiselle, niiden historiallisen paikan tajuamiselle ja niiden konkretisoimiselle edelleen. Samalla osan tarkoituksena on opiskelijoiden etuja vastaan kohdistuvan hyökkäyksen juuriin saakka menevä paljastaminen, vastustajan strategian määrittelevä sen kukistamista varten.

Ohjelman *kolmas osa* asettaa SOL:n ja opiskelijaliikkeen tavoitteet kaikkien olennaisten kysymysten osalta. Tämä satasivuinen osa on ohjelman ydin. Se on SOL:n taistelulinjan määrittely ja kamppailukutsu kaikille opiskelijoille. Samalla se on linjanveto joka määrittelee SOL:n politiikan joukkojärjestöissä. Tämän osan eri lukujen on annettava opiskelijoille kestävä näköala heidän elämäänsä ja etujaan koskevilla pääkysymyksissä. Näissä luvuissa muotoillaan SOL:n strategian ja vaati-

musten pääpiirteet valtiovallan ja oppilaitosten painostamisessa, samoin suhteessa keskeisiin poliittisiin vastustajiin ja liittolaisiin.

Ohjelman *neljännessä osassa* "Eteenpäin Sosialistinen Opiskelijaliitto, opiskelijoiden ja sivistyneistön marxilais-leniniläinen joukkojärjestö" asetamme itsellemme velvoitteita: miten meidän on kehitettävä organisaatiotamme, opiskeluamme, ideologista taisteluamme ja liittolaispolitiikkaamme voidaksemme toteuttaa ohjelmassa asettamamme tehtävät. Samalla neljäs osa kohoaa järjestäytymiskehoitukseksi, SOL:n aatteellisen perustan, sosialistisen maailmanjärjestelmän ja kansainvälisen kommunistisen liikkeen merkityksen selvitykseksi, joka liittää ohjelman vahvoin siten periaateohjelmaan, koko vallankumoukselliseen näkymään ja päämäärään.

Taisteluohjelman analyysi ja tavoiteasettamukset jakautuvat SOL:n ja opiskelijaliikkeen toiminnan pääalojen mukaan.

Anti-imperialistisen solidaarisuustoiminnan osalta ohjelmaesitys sisältää yhtenäisen *opiskelijoiden rauhanohjelman*, jonka kahdeksan alakohtaa muodostavat uuden laadullisen askeleen opiskelijaliikkeen yhdistämisessä kansainväliseen anti-imperialistiseen solidaarisuusliikkeeseen.

Kotimaisen suurpääoman ja oikeiston vastaisen taistelun tehtävät muodostavat kymmenkohtaisen ohjelman, joka tiivistää ja soveltaa opiskelijoiden solidaarisuustehdävät muita monopolien sortamia väestöryhmiä, työläisiä, talonpoikia jne. kohtaan SKP:n ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen asettamusten pohjalta.

Opiskelijoiden taloudellisten ja sosiaalisten olojen parantamiseksi käytävän taistelun päätehtävät määritellään ohjelmassa ensimmäistä kertaa yleensä minkään SOL:n asiakirjan puitteissa. Tiivis vaatimusluettelo sisältää 18 konkreettista tavoitetta, joiden muodostuminen koko opiskelijaliikkeelle suuntaa-antaviksi on jo nyt selviö. Juuri nämä vaatimukset osoittavat kenties konkreettisimmin, miten opiskelijoiden edut vastaavat työväenluokan perusetujen suuntaa.

Demokraattisen ja tieteellisen koulutuksen ja tutkimuksen puolesta käytävä taistelu jakautuu ohjelmassa korkeakoululaitoksen laajuutta ja rakennetta koskevaan jaksoon, opetuksen sisältöä ja tutkintojen rakennetta koskevaan jaksoon, opiskelijoiden työolosuhteita ja opetusresursseja koskevaan jaksoon, tutkimuksen suuntaamista ja sisältöä koskevaan jaksoon sekä oppi-

laitosten hallintoa, opiskelijoiden oikeuksia ja koulutuksen suunnittelua koskevaan jaksoon. Myös näissä jaksoissa esitettävät tavoitteet ovat suurelta osin kokonaan uutta aluevaltausta. Toisaalta ohjelma asettaa mm. hallinnonuudistuksen oikeisiin yhteyksiinsä ja avaa kestävänn toimintalinjan demokraattisen hallinnonuudistustaitelun toteuttamiselle eduskuntapuolueiden taktisista liikkeistä riippumatta.

Opiskelijoiden demokraattisen järjestäytymisen ja joukkojärjestöjen kehittämisen tehtävien määrittely merkitsee SOL:n joukkojärjestökäsityksen kirjaamista ohjelmallisella tasolla. Kokemuksemme osoittavat vastaansanomattomasti SOL:n 8:nneen liittokokouksen periaatteellisten linjanvetojen kestävyuden. Vain opintosuuntayhdistysten, ylioppilaskuntien, oppilaskuntien, valtakunnallisten aineliihtojen ja SYL:n kehittäminen monipuolisiksi, mitä kiinteimmät joukkositeet omaaviksi anti-imperialistisiksi taistelujärjestöiksi avaa opiskelijaliikkeelle edellytykset tulokselliseen taisteluun. Taisteluohjelma osoittaa pääaskeleet etenemisessä kohti tämän tavoitteen täyttymistä.

Taisteluohjelman opiskeluun, levittämiseen, soveltamiseen ja konkretisointiin järjestön kaikilla tasoilla!

Taisteluohjelma avaa SOL:n joukkotyölle ja politiikan muotoilulle uudet näköalat ja uudet velvoitteet. Näin laaja ja perusteellinen ohjelma ei sellaisenaan ole suu- rille joukoille jaettava agitaatioväline, vaan ennen muuta kaikkien aktiivisten demokraattien opiskelun ja kollektiivisen keskustelun pohja. Laajuutta ja yksityiskoh- taisuutta ei kuitenkaan ole pidettävä ohjelman heikkou- tena. Päinvastoin, nykyisessä kehitysvaiheessa järjes- tömme tarvitsee asiakirjan, joka kasvattaa jäsenten ja kaaderiston tietoisuutta ja toimintavalmiutta ja antaa heille asept agitaation ja propagandan systemaattiseen kehittämiseen perusteellisen kokonaisuohjelman pohjalta.

Ohjelman käyttö ei ole siis sidottu tähän laajaan asiakirjaan yhtenä kokonaisuutena. Liittokokouksen vel- voittamana ohjelmasta laaditaan tiivis "kansanpainos", joka käsittää päätunnukset ja niiden suppeimman mah- dollisen perustelun. Samalla taisteluohjelma saatetaan ohjatusti laajojen joukkojen opiskelun kohteeksi, ohjel- man pohjalta järjestetään selostus- ja debattitilaisuu- k- sia, sen pohjalta ja siihen vedoten asetetaan kussakin

taistelutilanteessa ja kullakin laitoksella, korkeakoululla ja oppilaitoksella yksityiskohtaiset, ohjelmaa soveltavat vaatimukset.

Me voimme ja meidän tulee levittää eri tilanteissa polttopisteeseen nousevia kysymyksiä koskevia osia ohjelmastamme, meidän on sanalla sanoen tehtävä siitä elävä, kaikinpuolista kamppailua jatkuvasti palveleva asiakirja, jonka laajat opiskelijajoukot vähitellen oppivat näkemään omanaan, heidän etujaan parhaiten edustavana.

Meidän ohjelmaamme pelätään jo nyt suuresti. Meidän arvovaltamme nousee tämän ohjelman ansiosta merkittävästi ja meidän on toiminnassamme edelleen osoitettava kunnioituksen arvoisiksi. On ryhdyttävä laatimaan tieteenala-, ammattiala-, opisto-, korkeakoulu- ja laitoskohtaisia ohjelmia jatkoksi tälle perustalle. Myös demokraattisten joukkojärjestöjen ohjelmapohjan rakentamistyön tulee nojautua taisteluohjelmaan.

Taisteluohjelma on koko luokkakantaisen liikkeen voitto

Taisteluohjelmaa ei voida tarkastella ainoastaan val-lankumouksellisen ja demokraattisen *opiskelijaliikkeen* ohjelmallisena edistysaskeleena. Kyseessä on koko luokkakantaisen liikkeen kehityksen kannalta mittava suoritus. Ohjelma osoittaa, mikä voima piilee järjestössä, joka kehittyy johdonmukaisesti marxismi-leninisin perustalla, joka horjumatta seuraa SKP:n ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen linjaa ja velvoitteita. Meidän ohjelmamme päätunnus, koko liittokokouksen päätunnus *Opiskelijoiden etujen puolesta — demokratian ja tieteen puolesta imperialismia vastaan, Opiskelijoiden joukko-voimalla — työväenluokan rinnalla suurpääomaa ja oikeistoa vastaan* osoittaa, minkä askeleen olemme ottamassa. Me olemme konkreettisen työmme tuloksena todella entistä täydellisemmin kykeneviä johtamaan opiskelijat joukkovoimaansa nojaten taisteluun työväenluokan rinnalla!

Kommunistit ja nuoriso, nuorisotyön uudet tehtävät Suomessa

Taisto Sinisalo

Moskovassa pidettiin helmikuussa 1973 Euroopan kommunististen puolueitten neuvottelutilaisuus jossa käsiteltiin kommunistien aatteellista ja poliittista työtä nuorison keskuudessa. Tilaisuuteen osallistui myös Suomen Kommunistisen Puolueen valtuuskunta.

Tämän valtuuskunnan jäsenen tov. Taisto Sinisalon aloitteesta muodostettiin talvella työryhmä tehtävänä koota kokousaiheen ympärille liittyvää aineistoa ja eritellä kommunistien nuorisotyössä Suomessa saavuttamia kokemuksia. Työryhmään osallistui eri nuorisotyöohjoilla, työläis-, koululais- ja opiskelijaliikkeessä toimivia nuoria kommunisteja.

Tämän toimikunnan kokoaman aineiston, Moskovon kokouksessa esittämänsä selonteon sekä itse kokouksen antamien herätteiden pohjalta on tov. Sinisalo valmistanut oheisen kirjoituksen. — Toimitus

Nuorison ja opiskelijain asema ja merkitys Suomen poliittisessa elämässä on suuresti kasvanut. Maamme kokemus vahvistaa kommunistien ja työväenpuolueiden vuoden 1969 neuvottelukokouksen johtopäätöksen, että nuorison yhä aktiivisempi osallistuminen yhteiskunnalliseen elämään saa lähtökohtansa porvarillisen yhteiskunnan syvästä kriisistä. Nuorison lukumäärä on kasvanut, nuoriso kehittyy sekä fysiologisesti että yhteiskunnallis-sosiaalisesti entistä nopeammin. Se saavuttaa nopeammin "aikuisuuden", mutta joutuu suureen ristiriitaan tämän "aikuisuuden" toteuttamispyrkimyksissä kapitalistisen järjestelmän kasvavan epädemokraattisuuden kanssa.

Nuorison edut ovat yhä jyrkemässä ristiriidassa kapitalismin tarjoaman näköalattomuuden kanssa. Ristiriidat esiintyvät koulujärjestelmässä, koululaisten ja opiskelijain sosiaalisina ja taloudellisina ongelmina, työläisnuorison voimistuneena riistona, nuorison poliitti-

sena oikeudettomuutena jne. Nuoriso kokee imperialismin kulttuurisen, moraalisen ja ideologisen kriisin ristiriidat elämäntavustaan ja persoonallisuuttaan etsiessään erityisen voimakkaana. Nuori sivistyneistö on uusi yhteiskunnallisten ongelmien edessä.

Imperialismin ideologinen kriisi aiheuttaa nuorison keskuudessa syviä maailmankatsomuksellisia asennemuutoksia. Nuorisoon vaikuttaa vielä voimakkaammin kuin muihin väestökerroksiin sosialististen maiden ja koko kommunistisen liikkeen johdonmukaisuus taistelussa rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta sekä sosialistisen rakennustyön saavutukset, joissa nuoriso näkee yhä laajemmin näköalan tulevaisuuteen. Neuvostoliiton saavutusten ja NKP:n politiikan myönteistä, suorastaan ratkaisevaa merkitystä ja vaikutusta nuorisoon emme voi ylikorostaa.

Nuorison laajentunut osanotto yhteiskunnalliseen elämään on myönteinen ilmiö. Se avaa kasvavia mahdollisuuksia antimonopolistisen ja anti-imperialistisen liikkeen laajentamiseen ja tehostamiseen. Nuoriso on yhä laajemmassa määrin kommunistien taistelutoveri ja vallankumouksellisten taistelujen osanottaja. Nuorison yhteiskunnallinen liike on tärkeä osa rauhan, demokratian ja ja sosialismin puolesta käytävän taistelun rintamaa.

Kommunisteilta odotetaan tällaisessa tilanteessa mahdollisimman selkeää nuorisopoliittista analyysia. On tunnettava nuorison asema sekä sen yhteiskunnallisten katsojien ja liikkeiden kehityssuunnat ja tarkasteltava näitä prosesseja tiiviissä yhteydessä konkreettiseen elämään. Erityisen huomion vaativat osakseen uudet kehitysilmiöt, koska nykytilanne asettaa kommunistit työssä nuorison keskuudessa kokonaan uusien tehtävien eteen ja tilanne antaa uusia mahdollisuuksia. Suomen Kommunistisen Puolueen ja puolueen rinnalla kulkevan työläis- ja opiskelevan nuorison keskuudessa tunnetaan tällaisen analyysin tarve ja se on asettanut päiväjärjestykseen laajentuneen keskustelun tästä aiheesta.

Nuorison asema heikkenee

Suomen yhteiskunnallisen elämän kehitykselle ovat tyypillisiä monet elinkeino- ja väestörakenteen muutokset, jotka ovat yhteydessä valtiomonopolistisen kapitalismin olosuhteissa tapahtuvaan tieteellis-tekniseen kehitykseen. Nämä muutostendenssit ilmenevät selvimmin nuorten ikäluokkien kohdalla.

Väestölaskennan mukaan v. 1970 Suomessa oli 15—29 vuotiaita 1,1 miljoonaa henkeä eli 23,9 % koko väestöstä. Sodanjälkeisten ns. suurten ikäluokkien vaikutuksesta nuorten osuus tulee kasvamaan vuoteen 1980 saakka. 15—29 vuotiaista lähes 60 % asui kaupungeissa ja kaupaloissa, vastaavan luvun koko väestöstä ollessa 51 %. Ikäryhmästä 62 % oli ammatissa toimivia, 22,1 % opiskelijoita, 14,5 % perheenjäseniä ja 1,4% muita.

1960-luvulla Suomessa maa- ja metsätalouden piirissä työskentelevien määrä väheni kolmanneksella, teollisuudessa toimivien määrä lisääntyi lähes viidenneksellä, rakennustoiminnassa työskentelevien määrä pysyi ennallaan, kaupan piirissä tapahtui noin 40 % ja kuljetuksen sekä liikenteen piirissä 15 % nousu. Nopeimmin laajenevat elinkeinoryhmät saavat täydennystä juuri nuorisosta, minkä seurauksena nuorten osuus näissä ryhmissä on prosentuaalisesti korkein. Niinpä 15—29 vuotiaita on teollisuudessa työskentelevistä 40,3 %, pankki-, vakuutus- ja liike-elämän ns. palvelusaloille 42,2 % ja kaupan ja ravitsemus- sekä majoitustoiminnan piirissä 15—29 vuotiaiden osuus on 21,2 %.

Tieteellis-tekninen kehitys kaikkine yhteiskunnallisine muutoksineen lisää tieteen ja koulutuksen merkitystä. Tämä johtaa koulutustason kohoamiseen. Opiskelijain osuus ikäryhmästä on voimakkaasti kasvanut ja kasvaa edelleen, ammatillinen koulutus ja korkeakouluopiskelu yleistyy. 1945 Suomessa kävi 450.000 koululaista kansakoulua ja 73.000 oppikoulua, mutta lukuvuonna 1970/71 kansakouluissa opiskeli 417.000 ja oppikouluissa 324.000. Vuonna 1950 kansakoululaisista siirtyi oppikouluun 23,7 % mutta 1969 60,7 %. Korkeakouluopiskelijain lukumäärä Suomessa oli ennen toista maailmansotaa 9.000 mutta 1970/71 lähes 60.000 ja vuonna 1980 sen on arvioitu olevan yli 80.000. Kun 7—24 vuotiaasta väestöstä sai v. 1950 koulutusta 54,1 % oli luku vuonna 1966 62,0 %.

Vaikka sosiaaliset jakautumat eri koulutusasteilla toimivien osalta ovat edelleen varsin selvät — alimpien sosiaaliryhmien lapset käyvät Suomessa nykyisinkin 70 %:sesti vain kansakoulun kun taas ylempien sosiaaliryhmien lapsista lähes 70 % käy lukion — on keskikerrosten ja myös työväenluokan lasten koulutustaso huomattavasti kohonnut. Tulevaisuudessa tähän vaikuttaa myös kommunistien aloitteesta toteutumassa oleva peruskoulun uudistus. Työväenluokasta lähtöisin olevien korkeakouluopiskelijain luku on n. 20 % ja osuus kasvaa, tosin hitaasti.

Jo edellämainitut seikat osoittavat nuorison asemassa tapahtuneen merkittäviä muutoksia.

Työläisnuorisolla on merkittävä asema erikoisesti uusilla, kehittyvillä tuotanto- ja palvelusaloilla. Tällä alalla esiintyvät sosiaaliset ongelmat ovat keskeisiä nykypäivän nuorisopoliittisia ongelmia. Työelämässä vallitsevat epäkohdat: heikko työturvallisuus, työttömyys, alipalkkaus, irtisanomissuojan puute kohdistuvat keskeisimmin juuri nuoriin työntekijöihin. Esimerkiksi työttömyyden nuoriso kokee raskaampana kuin muut ikäryhmät. Ns. keskimääräistä työttömyyttä osoittavat viralliset luvut (hallituksen työllisyyskertomusten mukaan) osoittavat nuorisotyöttömyyden laajuuden:

Vuonna	15—19 vuotiaiden	20—24 vuotiaiden	työttömyys
	työttömyysaste	työttömyysaste	keskimäärin
	%	%	%
1963	2,8	1,6	1,5
1964	3,0	2,1	1,5
1965	2,9	1,7	1,4
1966	3,1	2,2	1,5
1967	6,3	4,1	2,8
1968	9,2	5,3	4,0
1969	6,7	3,3	2,8
1970	4,2	2,3	1,9

Työläisnuorison sosiaaliseen asemaan liittyy vakavina ongelmina myös koulutusjärjestelmän kriisi, siitä johtuva ammattikoulutuksen puute ja juuri tämä eräänä osasyynä aiheuttaa nuorison keskuudessa työttömyyttä. Myös vaikea asuntopula ja asunnon saantiin liittyvät taloudelliset vaikeudet kohdistuvat voimakkaimpina nuoriin ikäryhmiin. Entisestään on korostunut yhä selvemmin havaittavissa oleva työläisnuorisoryhmä omine sosiaalisine ongelmineen. Tietenkään asioita ei ole katsottava siten, että nuorisokysymykset olisi jokin erillinen osa yhteiskuntapolitiikkaa, vaan ongelmia on katseltava koko työväenliikettä koskevinä.

Koulutuksemme jälkeensäjäneisyys ja muut koulu- ja opiskeluelämään yhdistyvät ongelmat koskettavat yhä laajempia nuorisojoukkoja. Koulujärjestelmän syvä kriisi on monien nuorison yhteiskunnallisten joukkoliikkeiden lähteenä.

Ylioppilaiden merkitys lisääntyy jo heidän määrällisen lukumäärän lisääntymisen myötä. Tieteellis-tekniseen kumoukseen liittyvä yhteiskunnallinen kehitys synnyttää yhä laajenevia opiskelijaryhmiä, joiden asema ratkaisevasti poikkeaa opiskelijain aikaisemmasta asemasta. Vaikka opiskelijain halki kulkee luokkajakautuman raja,

yhä laajemmat opiskelijajoukot muuttuvat objektiivisesti antimonopolistiseksi voimaksi. Opiskelijoille on ominaista monet yhteiset piirteet: samanikäisyys, opiskeluolosuhteiden samankaltaisuus, keskittyminen suuriin opintokeskuksiin jne. Opiskelijoille ominainen aseman tietty väliaikaisuus — irrallisuus kodista ja tulevasta ammatista — muodostaa uusia mahdollisuuksia liittää antimonopolistiseen taisteluun myös keski- ja ylemmistä keskikeroksista lähtöisin olevia opiskelijoita, jotka ovat edelleen enemmistönä. Samalla se luo perustaa sille, että opiskelijat muodostavat sivistyneistön keskuudessa varsin herkästi reagoivan ja muuttuvan osan. Näillä seikoilla on myönteinen merkitys, vaikka ne samalla ovat tiettyjen ongelmien lähteenä.

Nuorisoa koskevat kysymykset yhdistyvät myös yhä laajemmin nuoren sivistyneistön muuttuneeseen asemaan.

Nämä prosessit kehittyvät koko imperialistisen maailmanjärjestelmän syvän kriisin oloissa, mikä vaikuttaa voimakkaimmin juuri nuorisoon. Imperialismin aggressiivinen ja demokratian vastainen luonne paljastuu yhä selvemmin. Kapitalismin pyrkimys sopeutua kahden järjestelmän keskinäisen kilpailun ja tieteellis-teknillisen vallankumouksen vaatimuksiin on voimistanut sen valtiomonopolistista luonnetta. Kapitalismi pyrkii jarruttamaan työväenluokan ja muiden demokraattisten voimien taistelutahtoa ja kaventamaan kansanjoukkojen demokraattisia oikeuksia. Nuoriso näkee yhä laajemmin, että sen tämän päivän ja tulevaisuuden edut ovat ristiriidassa porvarillisen yhteiskuntajärjestelmän kanssa.

Porvaristo pyrkii kasvattamaan nuorista ihmisistä yksilöitä, jotka eläisivät sosiaalisten olosuhteiden orjina, individualisteina, jotka eivät tunnusta mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnallisiin olosuhteisiin eivätkä siihen pyri. Porvarillinen sosiologia väittää ihmisen menettävän yksilöllisyytensä, autonomiansa ja muuttuvan ajattelevaan kykenemättömäksi laumaksi astuessaan mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan. Tämän katsomuksen nuoriso yhä päättävämmin torjuu. Erikoisesti sitä innostaa taisteluun yhteiskunnallisen uudistustyön puolesta sosialismin avaamat näköalat ja sosialismin osoittamat uudet ihmissuhteet. Se näkee sosialistisen maailman ihmisen aktiivisena uuden yhteiskunnan rakentajana. Nuoriso näkee sosialismin oloissa kehittyvissä uudentyyppisissä sosiaalisissa, kulttuurisissa ja moraalisisissa muodoissa imperialismin kriisin elävän vastakohdan, jolle on ominaista ylivoimaisuus paitsi aineellisen tuotannon alalla myös muilla inhimillisen elämän alueilla. Myös imperialistisen maailman nuoriso ymmärtää, että ihminen ei

voi elää yhteiskuntasuhteitten ulkopuolella, vaan koko yhteiskunnallinen kehitys yhdistää jokaisen ihmisen yhä tiiviimmin yhteisöön ja yhteisössä vallitsevat keskinäissuhteet muodostuvat jokaisen yksilön kehitykselle yhä tärkeämmäksi. Yhä laajemmat nourisojoukot käyvät sosialististen voimien rintamaan nähden, että se avaa mahdollisuudet asettaa oman yksilöllisyytensä ja voimansa yhteiskunnallisen edistyksen palvelukseen.

60-luvun nuorisoliikkeet Suomessa

Suomen nuorison yhteiskunnallisen taistelun uusi vaihe alkoi 1960-luvulla. Nuorison aktivoituminen yhteiskunnalliseen toimintaan tapahtui kuitenkin ristiriitaisissa muodoissa. Eri tekijäin vaikutuksesta se tapahtui huomattavassa määrin sosialidemokraattisen ideologian lähtökohdista. Niinpä liikkeen alkuvuosina olikin havaittavissa työläisnuorison passivisoitumista ja koko kommunistisen nuorisoliikkeen toiminnan vakavaa heikentymistä. Kulttuuriradikalismi, joka ei omaksunut luokkakatsomuksia toimintansa perustaksi, sai tiettyä vaikutusta. Osaksi näissä ristiriitaisissa tendensseissä — erityisesti opiskelijoiden ja koululaisten kohdalla — oli kuitenkin kysymys osittain myönteisestä pyrkimyksestä irrottautua vuosikymmenien porvarillisen ideologian ja taantumuksellisen toiminnan traditiosta. Syntyi aineksia erityiselle nuorisokulttuurille, jossa esiintyi voimakkaana yhteiskunnallisia protestikatsomuksia, mutta vasta itumuodossaan nuorison yhteiskunnallisen taistelun aineksia. Kaupallisuuden vaikutus aikaansai, että nuorisokulttuuri sisälsi voimakkaasti porvarillisen ideologian tavoitteita.

Suomen nuorison 60-luvun liikkeissä oli ominaista, että puuttuessaan usein liberaalis-porvarillisiin käsittein kapitalismin ylärakenteen epäkohtiin nämä katsomukset suuntautuivat niin oikeiston katsomuksia kuin marxilais-leniniläistä maailmankatsomusta vastaan ja usein sosialidemokraattisista lähtökohdista. Puutteellista ja selkiintymätöntä näkemystä yhteiskunnasta kuvasti mm. se tapa, jolla käsiteltiin esim. kirkkoon, koululaitokseen, armeijaan, vankilaoloihin jne. liittyviä kysymyksiä. Epäkohdat irrotettiin yhteiskunnallisesta kokonaisuudesta, yhteiskunnan sisäisestä kehitysprosessista ja luokkataistelusta. Tämän vuoksi kritiikki jäi usein irralliseksi ja esiintyi reformistisena, pikkuporvarillisena ja ylimalkaisena järjestelmän vastaisuutena. Ennen kaikkea ei ymmärretty työväenluokan tehtävää ja sen johtavaa

osuutta yhteiskunnallisessa kehityksessä eikä sosialistisen maailmanjärjestelmän ja työväenluokan maailman-katsomuksen, tieteellisen sosialismin merkitystä. Suomen Kommunistinen Puolue oli kykenemätön antamaan oikeaa ideologista vastausta esiinnousseisiin kysymyksiin ja puolueen omassakin piirissä esiintyi selvää taipumusta luopua puolueen roolista ja laskeutua liikkeiden piirissä kehittyneiden vaistonvaraisten "teorioiden" tasolle.

Tämä kausi koettiin maamme edistyksellisessä nuori-soliikkeessa ja kommunistien nuorisotyössä suurten vai-keuksien aikana. Tämän kauden ja sen kokemusten erit-tely muodostaa tärkeän tehtävän, joka meiltä suomalaisilta on vielä suoritettava. Kuitenkin voidaan jo nyt todeta, että eräät kommunistit tekivät suhteessa Suo-men Demokraattiseen Nuorisoliittoon ja Sosialistiseen Opiskelijaliittoon virheitä, jotka ilmensivät taipumista reformismin ja pikkuporvarillisen ideologian edessä. Osa nuorisoliikettä etäännytti kommunistien peruskatso-muksista ja nuorisojärjestömme joutuivat poliittiseen ja järjestölliseen kriisiin. Nuorison keskuuteen tunkeutui vahvoja kommunisminvastaisia ja neuvostovastaisia kat-somuksia. Mm. Tšhekkoslovakian tapahtumien aikana v. 1968 huomattavat nuorisojoukot esiintyivät porvaril-lisen ja revisionistisen neuvostovastaisen hyökkäyksen voimana. Vuonna 1965 tapahtunutta Sosialistisen Opis-kelijaliiton perustamista luonnehtivat epämarxilaiset ja reformistiset käsitykset.

Luokkakatsomusten selkiytyminen ja demokraattisen liikkeen kehittyminen

Kokemukset kansainvälisen luokkataistelun kärjisty-misestä (Vietnam, vapautusliikkeiden nousu, lakkoliik-keet, opiskelijaliikkeiden kasvu), sosialistisen maailman-järjestelmän kehityksestä, suomalaisen valtiomonopolis-tisen kapitalismin luonteesta, hallinnonuudistustaistelun nousu korkeakouluissa ja eräät muut tällaiset tekijät jou-duuttivat kuitenkin sosialidemokratian hegemonian ro-mahtamista ensin opiskelijaliikkeen piirissä 1960-luvun loppuun tultaessa ja sitten koululaisliikkeessä 1970-luvun alussa. Sosialidemokraattisen puolueen keskeinen rooli suuropääoman etuja ajavan politiikan toteuttamisessa oli omiaan romahduttamaan reformistisia illuusioita ja sel-kiinnyttämään imperialismia ja valtiomonopolistista ka-pitalismia koskevia teorioita.

Opiskelijaliikkeen virtaus vasemmalle ei kuitenkaan aluksi merkinnyt organisatoristen yhteyksien merkittävää lujittumista työväenluokkaan ja sen etujoukkoon. Kuitenkin erikoisesti Sosialistisessa Opiskelijaliitossa alkoi tapahtua voimakasta ideologista kehitystä, yhteydessä SKP:ssä käytyyn aatteelliseen taisteluun. Vuodesta 1970 muodostui maamme sosialistisen opiskelijaliikkeen käännekohta: SOLn politiikka suuntautui vallitsevan yhteiskunnallisen kriisin analyysiin marxismi-leninisin asemista. Samalla SOL kykeni tekemään oikean arvion opiskelijoiden organisoimisen ja mobilisoinnin edellytyksistä suuntautuen johtamaan yliopistoissa käytävää taistelua opiskelijoiden ja opettajien demokraattisten oikeuksien, sosiaalisten etujen ja tieteellisten pyrkimysten puolesta porvarillista valtiota ja suurpääomaa sekä imperialismia vastaan. Vuonna 1971 SOL hyväksyi marxilais-leniniläisen periaateohjelman, ja määritteli liiton opiskelijoiden ja sivistyneistön marxilais-leniniläiseksi joukkojärjestyksi.

Tämä kehitysprosessi on jatkunut myrskyisästi. Nykyään SOL yhdistää riveihinsä n. 3.700 opiskelijaa (jäsenmäärän oltua v. 1966 parisen sataa) ja ulottaa vaikutuksensa maan kaikkiin korkeakouluihin sekä useihin opistotason oppilaitoksiin. Se on kyennyt johtamaan opiskelijaliikettä hajanaisuuden vaarasta yhtenäisyyteen anti-imperialistisessa taistelussa torjuen sekä oikeiston voimakkaan paineen että demokraattisten opiskelijain keskuudessa ilmenevän horjunnan ja päättämättömyyden.

SOL on saavuttanut maamme opiskelijaliikkeessä johtavan poliittisen järjestön aseman. Tästä ovat osoituksena SOLn saavuttamat tulokset ylioppilaskuntien vaaleissa.

Maan suurissa ylioppilaskunnissa SOL on saanut viime vuosina ääniä seuraavasti:

Vuosi	Äänimäärä	%-osuus äänistä
1970	4.478	17,7
1971	5.454	20,2
1972	5.987	23,9

Maan suurimmassa yliopistossa Helsingissä SOLn äänimäärän kehitys on ollut seuraava:

Vuosi	Äänimäärä	%-osuus äänistä
1970	2.332	19,7
1971	2.774	21,4
1972	3.000	25,9

Sosialistinen Opiskelijaliitto on muodostunut samalla merkittäväksi kommunistisen puolueen tueksi ja reserviksi, jonka toiminta tulevaisuudessa merkitsee paljon erityisesti myös puolueen ja sivistyneistön välisten suhteiden kehityksessä. SOL:n vaikutuksesta onkin jo käynnistynyt laajaa akateemisen loppututkimnon suorittaneiden poliittisen järjestäytymisen muotojen etsintää esim. opettajain, insinöörikunnan, arkkitehtien, metsänhoitajain, lääkärien, juristien jne. keskuudessa. SOL:n johdolla on kehittynyt myös maassamme ainutlaatuisen laaja yhteiskunnallinen tutkimustyö, joka tullee lähitulevaisuudessa antamaan merkittävää tutkimusaineistoa kommunistisen liikkeen poliittiselle työlle (Sosialistinen opintoneuvonta- ja tutkimuskeskus SOTK).

SOL julkaisee omaa korkeatasoista teoreettis-poliittista aikakauskirjaa (Soihtu) ja omaa poliittista äänenkannattajaa (Soidunkantaja).

Suomen koko demokraattinen opiskelijaliike on laajentunut taistelussa imperialismia vastaan, osallistuessaan kotimaisiin luokkayhteenottoihin sekä erikoisesti taistelemalla korkeakoulujen demokratisoinnin puolesta. Korkeakoulujen hallinnonuudistuksesta on käyty monivuotinen taistelu mm. laajoine yleislakkoineen ja mielenosoituksineen. Ylioppilasliikkeen taistelut ovat saaneet laajaa työväenliikkeen tukea ja ylioppilaat ovat puolestaan osoittaneet kasvavaa solidaarisuutta työväen lakko- ym. taisteluille.

Maamme kansallinen ylioppilasliitto, SYL, joka edustaa kaikkia maamme 60.000 korkeakouluopiskelijaa, asosioitui v. 1971 IUS:ään, mikä merkitsi huomattavaa käännettä siihen asti antikommunistisesti suhtautuneiden opiskelijain poliittisessa toiminnassa. SYL:n myönteisessä kehityksessä on ratkaiseva osuus kommunistien, sosialidemokraattien ja keskustavoimien yhteistyöllä.

Nuoren sivistyneistön keskuudessa suoritettavassa työssä on avautunut kommunistien eteen uudet suuret mahdollisuudet mutta myös suuret tehtävät. Mm. tieteilis-teknillisen sivistyneistön lukumäärässä ja asemassa on tapahtunut huomattavia muutoksia. Esimerkiksi toimessa olevien insinöörien määrä oli maassamme 1950 4.000, 1960 11.200, 1972 24.800 ja sen arvioidaan olevan 1975 31.300. Kun insinöörien määrä 1960 oli 3,4 % teollisuustyöntekijäin kokonaismäärästä oli se 1972 6,4 % ja 1975 se arvioidaan 7,8 %:ksi. Insinöörikunnan aseman huomattavaa muutosta osoittaa, että pääosa heistä on palkkasuhteessa toimivia eli työvoimansa myyjiä. Itsenäisiä yrittäjiä on eri ryhmien insinööreistä vain 2—4 %. Huomionarvoista on myös välittömästi tuotantoon

liittyvien tehtävien kuten suunnittelun, tutkimuksen ja käyttötehtävien osuuden kasvu ja hallinnollisten tehtävien osuuden supistuminen. Tämä muutos kohdistuu erityisesti nuoreen insinöörikkuntaan.

Insinöörikkunnan asemassa ilmenee muitakin insinöörikkunnan proletarisoitumista koskevia ilmiöitä. Maamme insinöörikkunnan reaali-palkkahityksessä on havaittavissa esim. yleiseen palkkatason verrattuna selvää alen-tumista. Kun ns. viralliset laskelmat osoittavat yleisen palkkatason nousseen (ilman verotuksen kasvun vähen-tävää vaikutusta) vuosina 1963—1971 34,5 % on insi-nöörikkunnan palkkataso noussut samaan aikaan vain 6 %. Mm. koneiden valvonta- ja käyttötehtävien lisään-tymisen myötä insinöörien asema työpaikoilla muodos-tuu myös käytännössä yhä samankaltaisemmaksi kuin pe-rinteellisen työläisen. Insinöörit joutuvat niin teollisuu-den piirissä kuin mm. suunnittelutoimistoissa yhä voi-mistuvan riiston kohteeksi. Huomionarvoista on myös insinöörikkunnan sisäinen polarisointumisen. Harvalukui-sen vanhemman insinöörikkunnan ja toisaalta runsaslu-kuisemman nuoren insinöörikkunnan aseman erot tulevat varsin ilmeiseksi esim. juuri siinä, että nuori insinööri-kunta joutuu välittömästi tuotannollisiin tehtäviin, jos-sa insinöörien asema suhteessa työläisiin on toinen kuin johtavassa hallintotehtävässä työskentelevän.

Tämäkaltaiset kehityspiirteet nostavat tieteellis-tek-nillisen insinöörikkunnan asemaan ja työhön liittyvät yh-teiskunnalliset ongelmat aikaisempaa keskeisempään asemaan. Tieteellis-tekniillisen sivistyneistön pikkupor-varillinen ja häilyvä asema antaa edellytyksiä sekä suun-tautumiseen äärioikeistolaisuuteen että reformismiin eli-tieteellis-tekniillisen sivistyneistön taistelua etujensa puolesta saada liitettyä työväenluokan taisteluun sel-keästi suurpääomaa vastaan. Tämä asettaa kommuni-steille vaativia tehtäviä. On kehitettävä tämän väestön-osan perinteisten omien järjestöjen toimintaa demo-kraattiseen suuntaan, tulee edistää tieteellis-tekniillisen sivistyneistön ammatillista järjestäytymistä, on edistet-tävä tieteellis-tekniillisen sivistyneistön ja työläisten yh-teistoimintaa työpaikoilla. Myös taistelu tekniillisen tut-kimuksen ja opetuksen suunnasta ja sisällöstä astuu uudella tavalla päiväjäestykseen. Näitä ja muita ongel-mia voidaan ratkaista menestyksellä vain kun kommu-nistisen liikkeen asiantuntemus ja myös esim. kansan-edustajain ja kunnanvaltuutettujen työ yhdistyy tieteel-lis-tekniillisen sivistyneistön ongelmien ratkaisemiseen.

Lähinnä nuoren opettajakunnan toimesta maahamme perustettiin tammikuussa 1973 edistyksellisten kasvatus- ja koulutusalan työntekijäin järjestö — Demokraattiset Koulutyöntekijät. Se työskentelee yhdessä demokraattisen koululais- ja opiskelijaliikkeen sekä kaikkien rauhan ja edistysvoimien kanssa kouluissa työskentelevien demokraattisten vaikutusmahdollisuuksien ja oikeusturvan lisäämiseksi, koulutuksen aineellisten edellytysten parantamiseksi, opetuksen sisällön uudistamiseksi, koulutuksellisen tasa-arvoisuuden toteuttamiseksi ja opettajakoulutuksen tehostamiseksi. Demokraattiset Koulutyöntekijät on ottanut tehtäväkseen koota edistykselliset opettajat ja muut koulutyöntekijät toimintaan heidän konkreettisille eduilleen perustuvan ohjelman laatimiseksi ja toteuttamiseksi. Demokraattiset Koulutyöntekijät osallistuu kaikkialla yhteiskunnassa tehtävään työhön rauhan, demokratian ja yhteiskunnallisen tasa-arvon puolesta.

Tämänkin järjestön johdossa työskentelee lukuisia nuoria kommunisteja ja Sosialistisen Opiskelijaliiton piirissä yhteiskunnallisen toimintansa aloittaneita nuoria ihmisiä. Demokraattiset Koulutyöntekijät työskentelee luonnollisesti myös omissa ammattijärjestöissään kehittämällä niitä todelliseksi etujärjestöiksi.

Suomen kouluissa on poliittinen tilanne viime vuosina mullistunut. Ammattikouluissa työskentelee 20.000 jäsenen Ammattikoululaisten Liitto, oppikouluissa 100.000 jäsenen Teiniliitto, jotka molemmat ovat demokraattisten voimien johtamia koululaisten etujärjestöjä. Iltaopiskelijoilla on oma liittonsa, Iltaopiskelijoiden Liitto.

Suomen oppikouluissa suoritettiin helmikuun lopulla 1973 kouluneuvostovaalit, joihin osallistui yli 90 % koululaisista ja joissa maamme kouluihin valittiin yleisillä vaaleilla ensimmäisen kerran koulujen rajoitettuna johtolinjoilla toimivat neuvostot, joissa puolet paikoista on koululaisten keskuudessa valituilla edustajilla. Kouluneuvoston vaaleissa yli puolet äänistä ja paikoista tuli Teiniliiton politiikkaa tukevalle demokraattiselle rintamalle, jossa suurimpana ryhmänä ovat kommunistit ja nuorisoliittolaiset. Oikeisto kävi ankaran kamppailun säilyttääkseen aiemman herruusasemansa oppikouluissa koken kuitenkin vakavan tappion. Kommunististen opiskelijain saama kannatus kouluissa ylittää kommunistien kannatuksen mm. valtiollisissa vaaleissa. Vaalitulos avaa uusia mahdollisuuksia kamppailla demokraattisen koulun puolesta.

Koululaisjärjestöjen julkaisemat lehdet ilmestyvät n. 150.000 kappaleen painoksena.

Kommunisteilla on näissä järjestöissä vahvat asemat, jonka vuoksi ne ovatkin kyenneet organisoimaan koululaisten taistelua demokraattisten pyrkimysten tukahduttamistoimenpiteitä vastaan. Järjestöjen keskeisiä toimintakohteita ovat kamppailu yhtenäiskoulujärjestelmästä, yhteiskunnallisen opetuksen uudistamisesta kouluissa, toiminta koululaisten oikeusturvan ja poliittisen toimintavapauden puolesta, kamppailu yksityisen opetusmateriaalikustannustoiminnan sijaan valtion kustantamon perustamisesta, kouludemokratian edistäminen, opettajakoulutuksen ja opettajien aseman parantaminen jne.

Sotilaiden toiminta. Tärkeänä, osin vielä muotoutumisvaiheessa olevana osana nuorison edistyksellistä liikkettä on asevelvollisten demokraattinen etujärjestö Varusmiesliitto. Kommunistien osuus sen työssä on keskeinen. Järjestö toimii varuskunnissa muodostettujen varusmiesjärjestöjen muodossa ja julkaisee sotilaille levitettävää lehteä. Äärioikeistolaiset voimat ovat suunnanneet erittäin voimakkaan hyökkäyksen järjestöä vastaan.

Kulttuuriliike. Muutamassa vuodessa, itse asiassa puoleen ylimääräisen edustajakokouksen jälkeen v. 1970 on maassamme kehittynyt laaja nuorten kulttuuriyöntekijäin edistyksellinen liike. Liikkeellä on ollut erittäin voimakas vaikutus nuorisoon. Sen päävoimana ovat nuoret taiteilijat. Sen ytimeksi on muodostunut marxismileninisin pohjalta toimiva Kulttuuriyöntekijäin Liitto, joka yhdistää riveihinsä merkittävän osan maamme edistyksellisiä kirjallisuuden, teatterin, elokuvan, television ja kuvaamataiteen piirissä toimivia taiteilijoita. Edistyksellisten kulttuuriyöntekijäin toiminta on saanut laajat joukkomitat ja kulkee kiinteässä yhteydessä työväenliikkeen ja demokraattisten voimien taistelujen kanssa. Niinpä esim. KOM-teatterin kaltaiset teatteriryhmät, joissa yhdistyvät korkean tason taiteelliset taidot voimakkaaseen aatteelliseen ja poliittiseen agitaatiotyöhön, ulottavat vaikutuksensa koko maahan. Edistyksellisten kulttuuriyöntekijäin rintama yhdistää laajoja eri taiteen aloilla toimivia piirejä joukkomittaiseen työväenluokan kulttuuritaisteluun.

Arvioidessaan keväällä 1973 vuosikokouksessaan tilanetta kulttuuritaistelujen rintamalla maassamme Kulttuuriyöntekijäin liiton totesi, että yhä useammat edistykselliset kulttuuriyöntekijät tiedostavat, että he ovat mukana luokkataistelussa, tahtovatpa sitä tai ei. Kysy-

mys on vain siitä kumman puolen valitsee. Luokkakantainen suhtautuminen kulttuuriin merkitsee taiteen luokkasidonnaisuuden tiedostamista ja taiteilijan asettumista työväenluokan palvelukseen, liittymistä työväenluokan taisteluun työväenluokan ehdoilla. Tämän solidarisoitumisen syyt eivät enää ole yksin moraaliset. Ei riitä, että sosialismi todetaan kapitalismia paremmaksi yhteiskuntajärjestelmäksi tai työväenluokan taistelu moraalisesti oikeutetuksi. Taiteilijan valinnan tulee perustua tietoiseen työväenluokan maailmankatsomuksen, marxismi-leninisin omaksumiseen. Taiteilija taistelee työväenkulttuurin puolesta, koska se on yhteiskunnan kehitystä eteenpäin vievää kulttuuria, koska se osoittaa keinoja kapitalistisen yhteiskunnan vallankumoukselliselle muuttamiselle ja koska sen avulla ja siinä työväenluokka tiedostaa itsensä, oman tehtävänsä ja omaa taisteluaan. Suomen nuorison yhteiskunnallisten taistelujen nykyiselle kehitysvaiheelle tyypillinen Kulttuurityöntekijäin Liitto toteaa, että taiteilija taistelee työväenkulttuurin puolesta, koska historiallinen totuus on tämän kulttuurin puolella.

Työläisnuoriso on maassamme aktivoitunut ennenkaikkea kamppailussa ammatillisen järjestäytymisen puolesta. Nuorten osuus ammattiyhdistysliikkeessä on kokonaisuudessaan merkittävästi kasvanut. Alle 30-vuotiaiden osuus ammattiliittojen jäsenmäärästä on esim. metallialalla 44 %, puuteollisuuden alalla 38,7 %, liikealalla 43 %, elintarvikealalla 34 %.

Erityisesti tulopoliitikan vastaisiin joukkoliikkeisiin on osallistunut entistä huomattavammassa määrin nuorisoa. 1970-luvun laajat lakkotaistelut ovat merkinneet nuorison laajaa osallistumista joukkoliikkeisiin. Kommunististen ja sosialidemokraattisten työläisnuorisojärjestöjen yhteistoiminta on kehittynyt monin paikoin myönteisellä tavalla.

Työläisnuorison poliittinen aktivoituminen on kuitenkin vasta alullaan ja kulkee opiskelija- ja koulunuorison poliittisen liikkeen kehityksestä jäljessä. Juuri työläisnuorison poliittinen aktivoituminen onkin nyt kommunistien keskeinen, suurta työtä ja huolta vaativa tavoite nuorisoliikkeessä. Vain työläisnuorison toiminnan vahvistaminen ja sitä kautta työväenluokan osuuden voimistaminen koko nuorisoliikkeessä voi muodostaa nuorisoliikkeelle riittävän lujan ytimen taistelussa monopoleja ja imperialismia vastaan.

Työläisnuorisotyön heikkoudet ja niiden voittamisen välttämättömyys pakottavat erittelemään niitä syitä joiden vuoksi työläisnuorison osallistuminen poliittiseen toimintaan on rajoitetumpaa kuin esim. opiskelevan nuorison. Tällöin on todettava, että reformismin, sosialidemokratian vaikutus nuorisoon on voimakkainta juuri tällä alueella. Tämän vaikutuksen voittaminen edellyttää johdonmukaista nojautumista tieteelliseen maailmankatsomukseen, reformismin ja sitä tukevien opportunististen katsomusten voittamista. Jokainen horjunta tässä suhteessa merkitsee reformismin vaikutuksen säilymistä ja laajenemista. Eikä kysymys ole yksin teoriasta vaan kommunisteille asettuu selkeän luokkakantaisen politiikan vaatimus esim. suhteessa valtiomonopolistisen kapitalismin nykyiseen kehitysvaiheeseen, sosialidemokratismiin, työväen yhtenäisyyteen taistelussa suurpääomaa vastaan jne. Tällä alalla jos missä on lähdettävä poliittisen ja ideologisen työn tiiviin yhdistämisen vaatimuksesta.

Nuorisoliikkeestä on muodostunut tärkeä imperialisminvastainen voima

Joukkomittainen nuorison yhteiskunnallinen liike on tänään tärkeä poliittinen voima Suomessa. Se taistelee omista eduistaan ja oikeuksistaan kasvanein voimin mutta antaa yhä merkittävämmän panoksen myös yleiseen yhteiskunnalliseen taisteluun maassamme. Nuorison anti-imperialistinen liike on kehittynyt voimakkaasti monissa kansainvälisissä kysymyksissä, mikä on merkinnyt myös Demokraattisen Nuorison Maailmanliiton ja IUS:n vaikutuksen erittäin nopeaa laajentumista maassamme. Esimerkiksi maailmanlaajuinen Nguyen Van Troi-lastensairaala Vietnamiin kampanja muodostui merkittäväksi tapahtumaksi. Maamme työläisnuoret, koululaiset ja opiskelijat keräsivät yli miljoona markkaa, mikä merkitsi Suomen tavoitteen täyttymistä yli kaksinkertaisesti. Keräyksestä Teiniliitto, Ammattikouluisten Liitto ja opiskelijajärjestöt suorittivat 80 %. Maassamme on käynnistynyt uusi laaja Avustusjuna Vietnamiin-liike, jossa nuoriso on innolla mukana. Laajemmat nuorisojoukot kuin koskaan osallistuvat Berliinin festivaalien valmisteluun Suomessa.

Suomen nuoriso tuntee suurta kiinnostusta Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen 24. edustajakokouksen rauhanohjelman pohjalta tapahtuvaan toimintaan ja osallistuu aktiivisesti erityisesti Euroopan ongelmien

ratkaisemiseksi niin, että maanosastamme muodostuisi ihmiskunnan uutta kehitysvaihetta ennakoiva rauhanomaisen rinnakkainolon politiikan uusien voittojen manner. Tärkeimpänä panoksena tähän työhön laajat nuorisojoukot pitävät Suomen ja Neuvostoliiton ystävyys- ja yhteistyösuhteiden edelleen kehittämistä. Näissä merkeissä Suomen nuoriso on käynyt laajat joukkokamppailut Neuvostoliiton perustamisen 50-vuotistoiminnan ja Suomen ja Neuvostoliiton ystävyys-, yhteistyö ja avunantosopimuksen vuosipäivän vieton merkeissä. Tällöin mm. maamme oppikouluissa järjestettiin Teiniliiton ja kouluneuvostojen sekä Suomi-Neuvostoliitto-Seuran yhteistyöllä ja kouluviranomaisten hyväksymänä teematunnit ystävyys- ja yhteistyön merkeissä. Esitelmöitsijoinä toimivat joko oppilaat itse tai nuoriso- ja SNS-järjestöjen edustajat. Kouluissa levitettiin suuri määrä Neuvostoliittoa esittelevää materiaalia. Syksyllä koulunuoriso valmistautuu viettämään erityistä rauhankampanjaa, jolloin koulutunnit käytettäisiin tämän teeman merkeissä. Asiasta on käyty alustavat neuvottelut kouluviranomaisten kanssa.

Nuoriso on tärkeä voima Suomen työväenluokan ja muiden edistyksellisten voimien taistelussa, jonka tavoitteena on torjua yritykset sitoa maatamme Suomen taloudellista ja poliittista kehitystä vaarantaen Euroopan Talousyhteisöön.

Yhä laajemmat nuorisojoukot maassamme kokevat kasvavan äärioikeistohyökkäyksen muodostavan suuren vaaran yhteiskunnalliselle edistykselle ja nuorison eduille ja oikeuksille ja käyvät voimistuvaa taistelua äärioikeistolaisuuden nousua vastaan. Puolestaan äärioikeistolaiset voimat suuntaavat toimintansa kärjen voimakkaasti edistyksellistä nuorison toimintaa vastaan. Oikeisto ei ole luopunut taistelusta nuorisosta, vaan tämä taistelu on entisestään kärjistymässä. Tässä taistelussa kommunistit eivät ole kuitenkaan puolustustaistelussa vaan hyökkäämässä, rinnallaan yhä laajemmat nuorison joukot.

SKP taistelee nuorison oikeuksien puolesta

Pitkään jatkuneen sosialidemokratian kannatuksen kasvun oloissa on Suomessa muodostunut pohjaa reformismin kasvavalle vaikutukselle maamme työväestön keskuudessa. SDP:n oikeistijohto on yhteiskunnalliseen hegemonia-asemaan pyrkivällä politiikallaan samalla saattanut reformismin ja luokkarauhan ideologian

ja luokkasovintopolitiikan mm. tulopolitiikan soveltamisen muodossa virallisesti hyväksytyksi yhteiskunta-asenteeksi. SDP:n johdon ja reformismin tärkein vaikutuskanava on ammattiyhdistysliike. Ammattiyhdistysliikkeen laajenevalla koulutus- ja harrastustoiminnalla oikeistososialidemokraatit pyrkivät epäpolitisomaan ja passivoimaan työläisnuorisoa, pysäyttämään heidän järjestäytymisensä ammatilliselle tasolle. Tämä politiikka suuntautuu eräin osin myös sosialidemokraattien omaa poliittista nuorisoliikettä vastaan, jossa on voimakkaitakin vasemmistolaisia tendenssejä.

Kommunistit toimivat siten, että nuorisojoukot yhteisellä taistelulla voisivat murtaa oikeistososialidemokratian hajottavan asenteen ja luoda edellytykset laajalle työväen yhtenäisyydelle myös nuorison keskuudessa. Työväen yhtenäisyyden rakentaminen on tälläkin alalla kuten aina konkreettisiin asioihin yhdistyvää toimintaa suurpääomaa ja luokkasovintopolitiikkaa vastaan.

Suomen Kommunistisen Puolueen sisäisten vaikeuksien pohjalta reformistisilla katsomuksilla on vaikutuksensa osaan kommunisteja ja se vaikeuttaa myös nuorison keskuudessa suoritettavaa työtä. Nuorille työläisille saatetaan tyrkyttää katsomuksia palkkataistelun hyödyttömyydestä ja työnantajain/työntekijäin järjestöjen johtajien neuvottelujen kaikkivoipaisuudesta. Edelleen esiintyy katsomuksia, jotka väheksyvät poliittisten joukkoliikkeiden kehittämisessä olevia tehtäviä ja ideologisen taistelun välttämättömyyttä. Esiintyy myös illuusioita SDP:n johdon politiikan suhteen nuorisopolitiikassa ja ammattiyhdistysliikkeessä. On ilmennyt pyrkimyksiä asettaa työläisnuoriso opiskelijoita ja sivistyneistöä vastaan.

Nämä ilmiöt saavat heijastuksensa Suomen Demokraattisen Nuorisoliiton sisäisissä vaikeuksissa. Huhtikuun lopussa pidetyssä SDNL:n liittokokouksessa saavutettiin kuitenkin tulos ns. yhtenäisyys sopimuksen pohjalta, joka antaa uusia mahdollisuuksia rakentaa SDNL:n aatteellis-poliittista yhtenäisyyttä. Tämän yhtenäisyyden rakentaminen yhdistyy mm. nuorisoliitossa jatkuvaan keskusteluun liiton ohjelmasta ja perusluonteesta joko yleisdemokraattisena tai marxilais-leniniläisenä nuorisojärjestönä. Merkittävänä edistysaskeleena voidaan pitää, että nuorisoliitossa on voitu päästä yksimielisyyteen jo siitä, että "Työläisnuorisojärjestönä SDNL:n tehtävänä on järjestää työläisnuoriso, työtekevä ja koululaisnuoriso ja opiskeleva nuoriso taisteluun oikeuksiensa ja vapauksiensa puolesta suurpääomaa

ja poliittista taantumusta vastaan. SDNL levittää nuorison keskuuteen tietoa työväenluokan asemasta ja historiallisesta tehtävästä ja pitää kasvatuksellisen ja aatteellisen taistelunsa perustana tieteellisen sosialismin teoriaa, marxismi-leninismii". Saavutetut tulokset antavat mahdollisuuden voittaa aatteellis-poliittiset erimielisyydet ja käydä voimistuvaa taistelua oikeisto-revisionistisia ja "vasemmistolaisia" katsomuksia, reformismia, nationalismia, neuvostovastaisuutta ja anti-kommunismia kaikkia ilmenemismuotoja vastaan sekä lujittaa nuorisoliittoa Suomen Kommunistisen Puolueen liittolaisena ja reservinä.

Länsi-Euroopan kapitalististen maiden nuorisoliikkeessä — pääasiassa ylioppilaiden keskuudessa — on esiintynyt ja yhäkin esiintyy ääri-vasemmistolaisia ilmiöitä. Suomen kommunistit ovat varsin hyvin kyenneet torjumaan ääri-vasemmiston pyrkimykset johtaa harhaan nuorison liikettä, antaneet päättävän iskun maoismille. Ääri-vasemmistokatsomukset eivät ole missään nuorisoliikkeen kehitysvaiheessa saavuttaneet merkittäviä asemia maassamme. Viime aikoina tosin maolaiset ovat pyrkineet etsimään uusia toiminta mahdollisuuksia mm. alistamalla politiikkansa välikappaleeksi Suomi—Kiina-Seuran. Suomen kommunistit tulevat edelleen jatkamaan kamppailuaan ääri-vasemmiston vaa-
raa vastaan, jota nuorison ja varsinkin ylioppilasliikkeen piirissä ei pidä aliarvioida.

Porvarilliset puolueet ja järjestöt ovat voimakkaasti laajentaneet työtään nuorison keskuudessa. Heillä on käytössään suunnattomat taloudelliset reservit. Viime aikoina on porvaristo suunnannut työtään nuorison keskuuteen myös eräänlaisena porvarillisen aatteellisuuden ryhtiliikkeenä tunnuksella "Ole porvari".

Porvarillisen yhteiskunnan sairaut moraaliarvot ja yhä tiiviimmin lännen monopolien vaikutuksessa oleva ajanvieteollisuus ulottaa vaikutustaan nuorison keskuuteen laajasti passivoiden sitä yhteiskunnallisesti. Vaikka Suomessa onkin havaittavissa merkittävää nuorison yhteiskunnallisen toiminnan kasvua niin esim. v. 1971 ja 1972 vaaliosanottotilastot osoittivat kuitenkin nuorten ikäluokkien yleisesti ottaneen osaa vaaleihin laimeasti.

Kaikki tämä osoittaa, että työssä nuorison keskuudessa kommunistit ovat mitä monitahoisimman tehtäväkentän edessä.

Suomen nuorison yhteiskunnallistuminen ja edistykse-
llisten nuorison joukkoliikkeiden kehitys on tapahtu-

nut erottamattomassa yhteydessä tieteellisen sosialismin katsomusten saavuttamille voitoille laajojen nuorison joukkojen keskuudessa. Tärkeinä etappeina tässä kehityksessä ovat olleet vuoden 1969 kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelukokous, Leninin 100-vuotispäivän vietto, NKP:n 24. edustajakokouksen ja oman puolueemme ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen voimakas ideologis-poliittinen panos. Muutamassa vuodessa on 1950-luvun passiivisuuden ja 1960-luvun kriisin jälkeen maassamme kehittynyt järjestöllisesti, poliittisesti ja aatteellisesti luja marxismi-leninismiin, proletaariin internationalismiin ja kommunistisen puolueen linjaan nojautuva nuorisoliike useilla alueilla. Tämä on luonut aivan uuden näköalan nuorison taistelulle ja avannut uudet mahdollisuudet puolueen työlle nuorison keskuudessa.

Nuorison etummaisen osan tiukkaa tukeutumista tieteellisen sosialismin perustalle tarvitaan kärjistyneessä taistelussa nuorisosta. Porvaristo tarjoaa nuorisolle porvarismin aatteen nimellä "moniarvoisuutta ja yksilökeskeisyyttä". Nuorisolle tarjotaan uskonnollisen kiihkon tyhjyyttä ja äärioikeiston väkivaltaideologiaa. Sosialidemokratismi yrittää parantaa sosialidemokratismiin heikkeneviä asemia nuorison keskuudessa "marxilaisen sosialidemokratian" nimellä ja demokraattisen sosialismin tunnuksilla. Se julistaa marxismi-leninismiin sopimattomuutta Suomen oloihin ja Suomen nuorisolle. Sosialidemokratismiin vaikutusta laajentavat eräät muut sosialismin nimellä nuorisolle tarjotut epämääräiset katsomukset. Voidaan helposti nähdä, että edessä olevat vuodet ovat kärjistynyttä aatteiden taistelua nuorison keskuudessa.

Saamamme kokemukset ja koko tilanne korostavat aloitteellisen, selkeästi luokkakantaisen ja internationalistisen politiikan merkitystä nuorisoliikkeessä. Pidämme oman maamme ja muiden maiden kokemusten perusteella perusteltuna, että Suomen työläis- ja koululaisnuoriso tarvitsee selkeästi sosialistisen, marxilais-leniniläisen nuorisojärjestön, joka työskentelee nuorison oikeuksien ja tulevaisuuden puolesta läheisessä liitossa ja yhteistyössä Suomen Kommunistisen Puolueen kanssa. Tätä tukee maamme nuorisoliikkeen yleinen vasemmistolaisuutuminen, laajojen demokraattisten nuorison etu- ja taistelujärjestöjen syntyminen, nuorison kasvava kiinnostus tieteelliseen sosialismiin ja vaatimus, että kommunistien on osattava kulkea nuorison yhteiskunnallisen kehityksen ja taistelujen etujoukkona. Nuorison laajan demokraattisen rintaman rakentamisessa on parhaana op-

paana nuorison ydinvoiman tukeutuminen tieteellisen sosialismin, marxismi-leninismiin koetellulle perustalle.

Tämä lähtökohta luo parhaat edellytykset myös sille, että nuoriso taistelussaan ja sen järjestämisessä voi nojautua kansainvälisen kommunistisen liikkeen ja erikokoisesti Neuvostoliiton leniniläisen Komsomolin rikkaaseen kokemukseen. Kommunistit eivät voi menestyksellä ratkaista nuorisotyön ongelmiaan kansallisen eristäytymisen asemassa toimiessaan. Niinkuin aikamme nuorison kasvatusta tulee olla kansainvälistä ja nojautua prolettaarisen internationalismin katsomuksiin niin myös nuorisotyön järjestämisellä ja nuorison taistelulla on yhä voimakkaampi kansainvälinen sisältö.

Suomen nuorison luotettava liittolainen on Suomen Kommunistinen Puolue. Tervehdyksessään Suomen nuorisolle SKP:n 16. edustajakokous lausui: "Kommunistit ovat aina toimineet nuoren polven tulevaisuuden hyväksi ja nuorison paras osa on vastakin astumassa mukaan kommunistien taisteluriveihin". Kommunistisella puolueellamme on toimintansa perustana rikkaat taisteluperinteet. Puolueen eteenpäinmeno ei ole mahdollista ilman puolueveteraanien työhön ja puolueen menneisiin kausiin liittyvää rikasta kokemusta. Tämä rikkaus on yhdistettävä nuoruuden voimaan ja rohkeuteen. Kommunistinen puolue ja nuoriso on samaa kuin puolue ja sen tulevaisuus. Ja vieläkin enemmän. Nuorison edut tänään ja huomenna ovat puolustettavissa menestyksellä vain työväenluokan puolueen avulla. Siksi SKP kutsuu riveihinsä nuoria tehtailta, rakennuksilta, maaseudulta ja oppilaitoksista. Marxismi-leninismi ja prolettaarinen internationalismi — kommunistisen liikkeen peruskivet — ovat nuorisolle kompassi, jonka suuntaluvut ovat oikeat. Nuorison paikka on kommunistisen puolueen riveissä rakentamassa ikäpolvien liittoa työväenluokan johdolla.

Tie Vietnamin aseleposopimukseen*

Jutta von Freyberg

Vielä Vietnamin aseleposopimuksen virallisen allekirjoittamisen (27. 1. 1973) edellä selitti USA:n presidentti Nixon samaan hengenvetoon, että USA haluaa täyttää sopimuksen ehdot ja tulisi myös tulevaisuudessa tunnustamaan Saigonin hallituksen "Etelä-Vietnamin ainoana laillisena hallituksena" ja tukemaan sitä "tämän sopimuksen ehtojen puitteissa".¹

Puhumatta siitä, että USAn hallitus tällaisen lausunnon antaessaan asettaa Pariisin Vietnam-sopimuksen edellytykset kyseenalaiseksi — nimittäin "nykyisten realiteettien tunnustamiseen Etelä-Vietnamissa, jossa on olemassa kaksi hallitusta, kaksi armeijaa, kaksi erillistä aluetta..."² — antaa myös tähän mennessä saatu informaatio "sopimuksen puitteissa" suoritettua avun luonteesta ja laajuudesta aiheen olettaa, että USAn hallitus ei tule vapaaehtoisesti noudattamaan sopimusta.

USA asettaa diplomaattisia edustustehtäviään varten suuren määrän "hallintohenkilökuntaa" ja muodostaa "vanhalle kumppanilleen" "sotilasteknisen asiantuntijajoukon" — väittämän mukaan siviilejä.³ Myös eräs ulkoministeriön edustaja selitti, että ne 8500 amerikkalaista, jotka jäivät Etelä-Vietnamiin, ovat siviilihenkilöitä, jotka työskentelevät yksinomaan amerikkalaisten liikeyritysten laskuun.⁴ Tosin amerikkalaisten firmojen saigonilaisissa ja amerikkalaisissa lehdissä harjoittaman työpaikkailmoittelun analyysi oikeuttaa epäilemään näitä ei-sotilaallisia tarkoituksia. Monissa tapauksissa etsitään spesialisteja, joilla on sotilaallista ja salaisen palvelun kokemusta,⁵ jotka samoin kuin sotilaalliset edeltäjänsä astu-

* Artikkelin on käännetty *Marxistische Blätter* 3/73:sta.

1. *Neues Deutschland* 25. 1. 73.

2. Pham van Dong: Hallituksen toimintaselostus Kansalliskokouksen 3. istunnossa, *Nhan Dan*, 22. 2. 73.

3. Adelbert Weinstein: Phasenwechsel in Vietnam, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 20. 3. 73.

4. *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 2. 4. 73.

5. Rudolf Schultz: Nach der Niederlage in Vietnam — US-Invasion durch Hintertür, *Unsere Zeit* 23. 3. 73.

vat "urheasti torjumaan kommunistista aggressiota ja puolustamaan vapautta Vietnamissa".⁶

Saigonin armeijan vapautetuille alueille suorittamien lukemattomien hyökkäysten tarkoitusta kuvaa A. Weinstein osuvasti: "Heidän (Saigonin armeijan) taktiikkansa on uskollinen kopio amerikkalaisten sotilaallisista menetelytavoista... Lentokoneella kuljetetut joukot, joita tukevat pommittajat ja raskas tykistö iskevät kaikkialle sinne, missä vastustaja liikkuu. Maaleja ovat vyöhykkeet ja kylät... He vievät vastustajalta poltetun maan strategialla poliittisen pohjan. Pakeneva väestö suljetaan leireihin. Siellä se on neutralisoitu. Siellä sen tietoisuutta muokataan."⁷

Vietnamin kansan edustajat sanovat Pariisin Vietnam-sopimuksesta, että se vahvistaa voiton "USAn imperialismin hyökkäyssodasta, jota tämä on käynyt kaikkein nykyaikaisimmin välinein atomipommia lukuunottamatta ja käyttäen julmimpia ja kavalimpia menetelmiä".⁸ On kuitenkin täysin ilmeistä, että USAn imperialismi tulee edelleen pyrkimään uuskolonialistisiin päämääriinsä Kaakkois-Aasiassa. (Ajateltakoon öljyesiintymiä Indokiinan ja Kiinan rannikkovesissä; yhä voimakkaammaksi rakennettua USAn sotilastukikohtaa Thaimaassa, Kam-bodshan jatkuvia pommituksia jne.) Kun verrataan Geneven Vietnam-sopimusta (1954) Pariisin sopimukseen voidaan havaita ratkaisevia eroja. Nämä perustavanlaatuiset erot eivät ole sopimuksen sisällössä (sillä molemmissa on kysymys kansallisten perusoikeuksien voimaansaatamisesta), vaan ensikädessä muuttuneessa voimasuhteessa — niin Vietnamissa kuin koko maailman mittakaavassa.

Muuttunut voimasuhde maailman mittakaavassa

Verrattuna voimasuhteeseen vuonna 1954 ovat maailmanvallankumouksellisen prosessin kolme päävoimaa — sosialistiset maat, Aasian, Afrikan ja Latalalaisen Amerikan kansallinen vapautusliike ja kapitalististen maiden työväenluokka — jatkuvasti lujittaneet asemiaan. Indokiinan kansat liittyivät tiiviisti yhteen taistelussa hyökkääjää vastaan; niiden taistelua kansallisen riippumattomuuden ja rauhan puolesta tuki laaja "maailman kansojen rintama", jossa maailmanvallankumouksen kolme vir-

6. Thieu kilitti näillä sanoin viimeisiä vetäytyviä USA:n joukkoja, *Frankfurter Rundschau* 30. 3. 73.

7. Weinstein: *emt.*

8. Pham van Dong: *emt.*

tausta saavuttivat "toimintayhtenäisyyden... konkreettisten ja rajoitettujen tavoitteiden" pohjalla.⁹ Pariisin Vietnam-sopimus on yksiselitteinen ilmaus USA:n imperialismiin vetäytymisasemista Indokiinassa. Samaten se heijastaa sen menettämää aloitetta maailman mittakavassa: "Kaikki sen globaalistrategian muodot eri vaiheissaan ovat määräytyneet sen pyrkimyksestä varmistaa maailmanherruutensa ja osoittavat samalla sen passiivisuutta ja sen lisääntyvää heikkoutta; sosialistinen järjestelmä ja kansojen vallankumouksellinen liike... ovat pakottaneet sen hyökkäyksestä puolustukseen. Siitä johtuvat yhä voimakkaammat ristiriidat sen pyrkimysten ja mahdollisuuksien välillä globaalistrategiansa toteuttamisessa. Se ei ole niin voimakas kuin se kuvittelee. Sen on paikallaan olla yliarvioimatta voimiaan."¹⁰

Geneven sopimuksesta vuodesta 1954 lähtien on kansainvälinen voima-asetelma muuttunut hahmotetulla tavalla imperialistiselle leirille epäsuotuisaksi. Vietnamin kansan voitolla on tässä kehityksessä kansainvälisellä tasolla merkittävä osuus, samalla kun se on myös muuttanut voimasuhdetta ratkaisevasti itse Vietnamissa.

Sosialismin rakentaminen Pohjoisessa

Vuoden 1954 jälkeen, kun kävi ilmeiseksi, että USAn imperialismi tulisi pitemmän aikaa hallitsemaan Etelä-Vietnamissa, lähtivät Vietnamin molemmat osat eri kehitysteille. Pohjoisessa Vietnamin Demokraattisessa Tasavallassa (VDT) päättyi kansallisdemokraattisen vallankumouksen vaihe vuosien 1955—1957 jälleenrakennuskauteen, jonka aikana sodan seuraukset kyettiin suuressa määrin poistamaan ja luomaan edellytykset suunnitelmalliselle talouskehitykselle. Aloitettuaan jo ranskalaisia vastaan käydyn itsenäisyystaistelun aikana maareformin ja pakkoluovutettuaan jälleenrakennuskauden aikana ranskalaisen siirtomaaporvariston yritykset siirtyi VDT "kolmivuotissuunnitelman" (1958—1960) avulla sosialistisiin uudistuksiin. Tämän vaiheen aikana otettiin teollisuuslaitosten enemmistö valtiolliseen tai puolivaltiolliseen omistukseen ja maatalous- ja käsityöyritykset kollektiiviseen omistukseen.¹¹ Ensimmäinen viisivuotissuun-

9. Truong Tsinh: USA:n globaalistrategiasta, puhe Vietnamin isänmaallisen rintaman 3. kongressissa, *Vietnam-Kurier* 14. 2. 72.

10. Sama.

11. Tilastollista materiaalia sosialismin rakennustyöstä VDT:ssä teoksessa J. v. Freyberg, K. Steinhäus: *Dokumente und Materialien der vietnamesischen Revolution*, Frankfurt/M 1969, osa 2, s. 83—

nitelma alkoi 1961 tuotantovoimien suunnitelmallisella kehittämisellä sosialististen omistussuhteiden perustalta. Menestykset aineellisen tuotannon mutta myös koulutuksen ja terveydenhoidon piirissä, jotka oli saavutettu USA:n järjestelmällisen tuhoamissodan alkuun mennessä (1965) ovat osaltaan vaikuttaneet Vietnamin kansan päättäväisyyteen taistella hyökkääjää vastaan voittoon saakka.

Sosialismin rakentamisen saavutukset, sosialistisen järjestelmän vetovoima taloudellisesti heikosti kehittyneille maille ennen kaikkea Aasiassa oli määrä hukuttaa pommisateeseen. Kuitenkin USA:n imperialistit saivat aikaan päinvastaisen tuloksen: sosialismi ei menettänyt vetovoimaansa vapaudesta kamppailevien kansojen silmissä, eikä VDT:tä voitu estää tukemasta vapautustaistelua Etelässä, olemasta "suuren rintaman suuri selusta".¹² Taisteluyhtenäisyys lujittui: "Milloin ikinä Etelä kutsuu, Pohjoinen vastaa. Kun Pohjoinen kutsuu, vastaa Etelä. Jokaiseen iskuun, jonka USA:n maahan-tunkeutujat kohdistavat Pohjoiseen, vastaavat Etelän taisteluvoimat ja kansa viidellä tai kymmenellä iskulla."¹³

Kansallisen yhtenäisyyden politiikka Etelässä

USA:n imperialistien asettuminen Etelä-Vietnamiin ja vuodeksi 1956 aiottujen vapaiden vaalien kohtalon koko Vietnamin näin sinetöityminen johti kansallisdemokraattisen vallankumouksen voimat taisteluun edeltäneen vapautussodan vallankumouksellisten saavutusten — ennen kaikkea maareformin — puolustamiseksi. Maareformin tehtävänä oli "lakkauttaa feodaalinen maanomistusjärjestelmä, jakaa maa maattomille, vapauttaa tuotantovoimat maaseudulla, kohottaa tuotantoa ja tällä tavoin nopeuttaa vastarintataistelua".¹⁴ Taistelua jatkettiin ensi sijassa poliittisena taisteluna Geneven sopimuksen noudattamisen puolesta ja taloudellisenä taisteluna elinehtojen kurjistumista vastaan ja sitä käytiin Etelä-Vietnamin Kansallisen Vapautusrintaman (FNL) perustamisesta, vuodesta 1960 lähtien tunnuksin: USA:n imperialistien karkoittaminen, nukkehallituksen kumoaminen, yhtenäisen demokraattisen

12. Emt., osa 1, s. 18.

13. Emt., osa 2, s. 144.

14. Ho Tsi Minh: *Revolution und nationaler Befreiungskampf, Reden und Schriften 1920 bis 1968*, München 1968, s. 273.

Vietnamin luominen ja rauhanomainen jälleenyhdistäminen. FNL:n onnistui koota vuoden 1960 ohjelmansa pohjalle 23 enimmäkseen illegaalia puoluetta, joukkojärjestöä, ammattiliittoa ja uskonnollista ryhmää laajaksi kansanrintamaksi.

Samassa määrin kuin USA:n hallitus ja sen kotimaiset marionetit ajaessaan läpi imperialistisia tavoitteitaan Etelä-Vietnamissa loukkasivat yhä useamman sosiaalisen kerroksen etuja kasvoi FNL:n liittolaispohja. Uudelleenfeodalisointi ajoi Etelä-Vietnamin väestön enemmistön, talonpojat (jotka muodostavat 80 % väestöstä) oppositioon. Alhaiset palkat, ammatillisen järjestäytymisen kieltäminen, sosiaaliturvan täydellinen puuttuminen, heikot työolosuhteet tuotantolaitoksissa, työnantajien täydellinen mielivalta tekivät määrällisesti heikosta työväenluokasta päättäväisen vastustajan. Porvarillisdemokraattisten vapauksien täydellinen halveksunta ja Vietnamin kansankulttuurin tukahduttaminen nostattivat pikkuporvariston vastarintaan. Kansallinen porvaristo ja käsityöläiset suistuivat laajassa mitassa asemastaan amerikkalaisten yhtiöiden tunkeutuessa siirtomaavallan kaudella rakenteensa saaneeseen Etelä-Vietnamin talouteen. USA:n imperialistien yritys käyttää hyväkseen kansallisten vähemmistöjen alueita (ennen kaikkea ylätasangoilla) strategisiin tarkoituksiin johti siihen, että niillä asuvat vähemmistöt, jotka joutuivat menettämään kotiseutunsa, liittyivät FNL:ään vaikka ne olivat vielä ensimmäisessä Indokiinan sodassa suureksi osaksi taistelleet ranskalaisten puolella.

FNL:n ohjelma ja myöhemmin Väliaikaisen Vallankumoushallituksen (VVH) toimintaohjelma vuodelta 1969 ottivat liittolaisten erityisedut aina siinä määrin huomioon kuin ne olivat saatettavissa palvelemaan yhteistä päämäärää: USA:n imperialistien karkoittamista ja vapautetun Etelän rakentamista, laajan demokratian pystyttämistä, jossa kaikkien kansalaisten perusoikeudet on taattu, itsenäisen kansantalouden rakentamista, joka kykenee parantamaan kansan elin- ja työehtoja. "Kansalaisten oikeuden suojaamisen tuotantovälineiden omistukseen" ja "vapaan yrittäjyyden toteuttamisen" tulee palvella juuri tätä päämäärää. Amerikkalainen suuromistus pakkoluovutetaan, maanvuokra alennetaan, "strategiset kylät" hajoitetaan, maattomat ja niukasti maata omistavat talonpojat saavat valtiolta maata. On luotava kansallinen demokraattinen kulttuuri ja kasvatus. Nais-
ten ja kansallisten vähemmistöjen syrjintä loppuu kaikilla yhteiskunnan tasoilla.

USA:n imperialismiin ei onnistunut murskata tätä laajaa liittoa. Päinvastoin: FNL:n sotilaalliset menestykset laajensivat ja lujittivat vallankumouksen sotilaallista perustaa, vapautetuilla alueilla pystytettiin kansallinen demokraattinen hallinto, joka Väliaikaisen Vallankumoushallituksen luomisen myötä (1969) muuttui valtiiovallan paikallisen ja alueellisen tason elimistöksi.

Huolimatta kolmen erilaisen poliittisen ja yhteiskunnallisen järjestelmän olemassaolosta Vietnamissa (Pohjoisessa sosialismi, Etelässä osaksi demokraattinen kansanvalta osaksi amerikkalainen uuskolonialismi) vietnamilaiset tarkastelivat ja tarkastelevat taistelua USA:n imperialismia vastaan ykseytenä: "Kansamme velvollisuutena molemmilla vyöhykkeillä on taistella amerikkalaisia hyökkääjiä vastaan maan pelastamiseksi. Paitsi tätä yhteistä velvoitusta on jokaisella vyöhykkeellä vielä omat strategiset, vallankumoukselliset, erityiset tehtävänsä, jotka määräytyvät niiden omista ehdoista."¹⁵

Indokiinan kansojen yhtenäisyys taistelussa USA:n hyökkäystä vastaan

Anti-imperialistisen taistelun yhtenäisyys lujittui ja laajeni käsittämään Indokiinan niemimaan kansat, kun USA:n hallitus sodan "vietnamisoimis"-periaatteen mukaisesti hyökkäsi Laosiin ja Kambodshaan. Huhtikuussa 1970 julistivat VDT:n, VVH:n, Laosin Isänmaallisen Rintaman ja Kambodshan Kansallisen Yhtenäisyysrintaman edustajat "huippukonferenssissa": "Lähtien periaatteesta, että jokaisen maan vapauttaminen ja puolustaminen on sen kansan asia, pitävät eri osapuolet velvollisuutenaan tehdä kaiken voitavansa antaakseen moleminpuolista apua hyökkäyksen kohteeksi joutuneen osapuolen toivomusten mukaan ja molemmin puolisen kunnioituksen perustalta."

Yhteistoiminnan voimistaminen "tarkoituksena moleminpuolisen avun antaminen taistelussa yhteistä vihollista vastaan" oli osoittautunut erityisen välttämättömäksi myös sen vuoksi, että "vietnamisoimis"-ohjelma tähtäsi eri kansallisuuksien nostattamiseen toisiaan vastaan (esimerkiksi vietnamilaisen vähemmistön murhaaminen Kambodshassa) ja "kiihkokansallisen vihan kylvöön Kambodshan, Laosin ja Vietnamin kansojen välille". Myöskään tätä tavoitetaan Nixonin hallitus ei saavuttanut. Kun se muutti "koko Indokiinan yhdeksi ai-

15. Truong Tsinh, *emt.*

noaksi taistelukentäksi, se sai vastaansa tuhoisan iskun: Indokiinan kansojen huippukokouksen..."¹⁶

Kansainvälinen solidaarisuus — "kansojen rintama" USA:n imperialismia vastaan

Ratkaiseva edellytys USA:n imperialismista saavutetulle voitolle perustuu laajaan kansainväliseen solidaarisuusliikkeeseen, joka on kehittynyt "kansojen rintamaksi". Tässä "kansojen rintamassa" ovat "sosialistiset maat... strategiset liittolaiset, ne ovat luja kansainvälinen tukipiste USA:n aggressiivista imperialismia vastaan Vietnamin käytävän taistelun selustassa".¹⁷

Sodanvastainen liike USA:ssa yhdisti sodan lopettamisen puolesta käymänsä taistelun taisteluun demokraattisten oikeuksien, parempien elinehtojen puolesta, inflaatiota, työttömyyttä ja rotusyrjintää vastaan ja saavutti erittäin suuren laajuuden. Se muodosti "rintaman itsensä imperialismiin selustassa ja lisäsi USA:n hallituksen vaikeuksia mobilisoida ihmisiä ja materiaalia hyökkäyssotaa varten".¹⁸

Se on samoin kuin "työväenliike, kansallinen vapautusliike, rauhan ja sosiaalisen edistyksen voimat" osa tuota maailmanlaajuista "kansojen rintamaa", joka "USA:n sodanlaajentamisen jokaisen askeleen myötä" voimisti toimintaansa Vietnamin tukemiseksi ja keskitti "toimintansa kulloisenkin vaiheen tehtävien ratkaisemiseksi".¹⁹ Vietnamin kansan taistelun "historiallinen ja ajankohtainen merkitys" ilmeni, kuten Pham van Dong asian muotoili, "erityisesti kansojen mahtavassa liikkeessä vastarintataistelun tukemiseksi".²⁰

Tämä kansainvälisen solidaarisuusliikkeen uusi taso ja myös FNL:ään yhdistyneen liiton laajuus osoittavat vallankumouksellisen strategian tehokkuuden, joka yhdistää keskenään erilaiset itsenäiset taistelumuodot kamppailussa sotilaallisella, poliittisella ja diplomaattisella rintamalla.

16. Nguyen Duy Trinh: Die diplomatische Arbeit im Dienst des Widerstandes gegen die US-Aggression, *Vietnam-Kurier* 29. 11. ja 6. 12. 72. Nguyen Duy Trinh on VDT:n ulkoministeri ja Vietnamin Työtätekevien Puolueen keskuskomitean poliittisen toimikunnan jäsen.

17. Sama.

18. Sama.

19. Sama.

20. Pham van Dong: *emt.*

Taistelu *sotilaallisella rintamalla* merkitsee: mahdollisimman suurten vihollisvoimien, ennen kaikkea sen strategisesti liikkuvien voimien tuhoamista, sen kulloistekin sotilaallisten ohjelmien ja strategisten konseptioiden tekemistä tyhjäksi; vapautettujen alueiden laajentamista ja tukipisteiden lujittamista.²¹

Taistelu *poliittisella rintamalla* merkitsee kaikkien Etelä-Vietnamin voimien mobilisoimista, toimintayhtenäisyyden luomista kaikkien niiden kesken, jotka kannattavat rauhaa, riippumattomuutta ja puolueettomuutta; taistelua rappeutunutta nukkehallitusta vastaan elinehtojen parantamisen puolesta, vaalimanööverointiä vastaan demokraattisten oikeuksien puolesta. Tämän taistelun kuluessa poliittisen taisteluliikkeen nousu kaupungeissa, joka jäsinytti vihollisen asemia "itse sen lympeikoissa", koordinoitiin aseellisen taistelun kanssa.

Menestyksellisen sotilaallisen ja poliittisen taistelun perustalla on *diplomaattisen taistelun* tavoitteena paljastaa vihollisen suunnitelmat ja rikokset oikea-aikaisesti koko maailmalle. Sen täytyy "voittaa maailman kansojen sympatia, apu ja tuki USA:n aggressiota vastaan suuntautuneen taistelun puolelle".²² Diplomaattisten suhteiden luominen rauhanomaisen rinnakkainolon viiden periaatteen pohjalta kuuluu diplomaattiseen taisteluun, samalla tavoin kuin USA:n hallitukselle kohdistettavat erilaiset aloitteet sodan lopettamiseksi. Diplomaattisen taistelun avulla onnistuttiin "askel askeleelta torjumaan Washingtonin järjettömät väitteet, joka halusi käyttää aggressiotaan vaihdon kohteena ja vaati 'molemminpuolisuutta'".²³ USA kyettiin pakottamaan hyväksymään VVH tasa-arvoiseksi neuvottelukumppaniksi Pariisissa.

Kolmen rintaman, joilla kullakin on omat vaatimuksensa ja menetelmänsä, yhdistäminen yhtenäiseksi voimaksi on juuri voiton ratkaiseva edellytys: "Aikakautemme oloissa oikeutettu isänmaallinen kamppailumme amerikkalaisten aggressiota vastaan on koko maailman kansojen vallakumouksellisten päämäärien suuntainen; diplomaattinen taistelu on strategista merkitystä omaava rintama, sillä on oma voimansa ja omat mahdollisuutensa; se ei ole yksinomaan aseellisen ja poliittisen taistelun menestysten heijastumaa, vaan näyttelee itse näistä aktiivista roolia".²⁴

21. Truonh Tsinh: *emt.*

22. *Sama.*

23. Nguyen Duy Trinh: *emt.*

24. *Sama.*

Nykyisen vaiheen tehtävät

Pariisin sopimus ja USA:n joukkojen vetäminen Etelä-Vietnamista ei ole päättännyt taistelua. Siitä ovat amerikkalaiset ja heidän liittolaisensa yhä selvillä kuin vietnamilaiset itsekkin. Taistelu sotilaallisella rintamalla on astunut taka-alalle mutta se ei ole päättynyt. Saigonin nukkejoukot jatkavat hyökkäyksiään vapautettuja alueita vastaan, USA pommittaa edelleen Kambodshaa. Mutta niin kauan kuin USA:n imperialismi ei ole vetäytynyt Indokiinasta, pätevät velvoitteet, joihin Indokiinan kansojen edustajat sitoutuivat "huippukonferenssissa" 1970.

Voitto taistelussa USA:n hyökkäystä vastaan on "johdannut uuteen käänteeseen Vietnamin vallankumouksessa".²⁵ Tämä merkitsee *Pohjoisessa* sosialismin rakentamista ja sen kautta solidaarisuuden lujittamista Etelän kanssa ja valppauden kohottamista. VDT:n pääministeri esitti helmikuussa kansalliskokoukselle rakennusohjelman: pientuotannon muuttaminen sosialistiseksi suurtuotannoksi erityisesti maataloudessa; kuljetus- ja liikennelaitoksen samoin kuin tärkeimpien teollisuuden haarojen kehittäminen edellytysten luomiseksi teollisuuden avainalojen mahdollisimman nopealle kehittämiselle, maataloustuotannon kohottaminen lannoitteiden valmistamisen, kastelujärjestelmän parantamisen avulla, vahingoittuneiden rakennusten korjaaminen, asunnonrakennusohjelman ratkaiseminen jne.

FNL:n ja VVH:n päätehtävänä tässä vaiheessa on taistella Pariisin Vietnam-sopimuksen kaikkien määräysten toteuttamiseksi kaikissa osissa *Etelää*. Juuri tosiasiasta, että sopimus on Vietnamin kansan suuri voitto selittyy vastapuolen pyrkimys "ei ainoastaan rikkoa kaikkia sopimuksen artikloja vastaan vaan myös pyrkiä tietoisesti sopimuksen toteuttamisen sabotointiin".²⁶

Tätä kamppailua käydään USA:n imperialismiin yrityksiä vastaan tehdä työkalunsa Thieun hallituksen avulla tappiostaan Vietnamin vain väliaikainen. Sitä käydään rauhan saavuttamiseksi ja lujittamiseksi, kansallisen riippumattomuuden, demokraattisten oikeuksien, kansallisen eheyden ja väestön elinehtojen parantamisen puolesta, se vie kansallisdemokraattisen vallankumouksen päätökseen ja luo siten edellytykset maan jälleenyhdistämiseen.

Tässä "vaikeassa ja raskaassa" kamppailussa Vietna-

25. Pham van Dong: *emt.*

26. *Sama.*

min kansalla on puolellaan ratkaiseva etu: "nimittäin Pariisin sopimuksessa selvästi ilmaistut taistelutavoitteet, jotka vastaavat Etelä-Vietnamin väestön enemmistön toiveita ja tilanteen kehitystä ja joita maailman kansat ja kansainvälinen yleinen mielipide tervehtivät ja tukevat".²⁷

27. *Sama.*

Suomen Vietnam - solidaarisuutta voimistettava!

Soihtu

"Pariisin aseleposopimus merkitsi USA:n imperialisille paitsi sotilaallis-poliittista tappiota myös strategista takaiskua: — Imperialismin sotilaallisen mahdin rajoittuneisuus paljastui havainnollisesti. Imperialismi osoittautui kyvyttömäksi alistamaan sosialistista valtiota ja kansalliseen vapautusvallankumoukseen yhtynyttä kansaa, joita Neuvostoliitto ja muut sosialistiset maat kaikinpuolisesti tukivat ja tulevat tukemaan.

— Vietnam-aggressio johti USA:n historiansa tähän asti syvimpään poliittiseen kriisiin. Sitten fasistiakselin murskaamisen toisessa maailmansodassa yksikään valtio ei ole joutunut sellaiseen poliittiseen eristysasemaan kuin USA Indokiinan sotansa vuoksi. Yritys valloittaa strateginen aloite maailmanpolitiikassa epäonnistui surkeasti.

— Hyökkääjä ei selvinnyt ainoastaan sillä, että se lyötiin takaisin: sen valuutta ja varainhoito järkkäyivät, USA:n sisäpoliittinen kriisi muodostui akuutiksi ja paljasti avoimesti koko maailmalle imperialismin sairauden ja mätänemisen".¹

Imperialismin strategiseen tappioon vaikuttivat laajemmat solidaarisuusvoimat kuin koskaan aikaisemmin. Vietnamin kansan taistelun kehitykseen ja sosialististen

1. *Deutsche Aussenpolitik* 3/73, ss. 520—521.

maiden mittavaan apuun² yhtyi vuodesta 1965 lähtien kasvanut imperialististen maiden historian mittavin solidaarisuusliike. Sodan barbaarisimmissa vaiheissa jopa USA:han liittolaisuhteessa olevia hallituksia ja kapitalististen valtioiden johtohenkilöitä yhtyi USA:n imperialismiin vastaiseen toimintaan.

Jälkimmäisestä on kuitenkin huomattava, että kapitalististen johtopiirien rooli toiminnassa rauhan ja vietnamilaisten oikeuksien palauttamiseksi perustuivat — ei niinkään rauhan ja oikeuden ajatusten omaksumiseen kuin — rauhan- ja solidaarisuusliikkeen voimistuneisiin vaatimuksiin ja myös sodan lisäämästä epävakaisuudesta koko imperialismiin talousjärjestelmässä erityisesti valuuttakriisien muodossa. Nyt kun aseleposopimus on allekirjoitettu on eri maiden taantumuksellisten piirien ja hallitusten pääpyrkimyksenä Vietnamin suhteen häivyttää se historian lehdille ikäänkuin kaikki olisi nyt ohi, siirtää aktiivisen kansalaismielipiteen ja -liikkeen huomio muuante, imperialismiin kannalta miellyttävämpiin kohteisiin.

USA:n ja sen tukeman Saigonin nukkehallituksen jatkuvat aseleposopimuksen vakavat rikkomiset sekä jättäjämaiset sodan tuhojen korjaamistehtävät asettavat kuitenkin Vietnamin kansan tukemisen maailman edistyksellisen liikkeen solidaarisuuden pääkohteeksi. Suomen Vietnam-solidarisuusliikettä on kaikin tavoin voimistettava lopullisen rauhan turvaamiseksi ja jälleenrakentamisen edellytysten luomiseksi.

Ensiksi on tehtävä tunnetuksi Etelä-Vietnamin Väliaikaisen Vallankumoushallituksen 28.4.1973 esittämää kuuden kohdan ohjelmaa³, jonka pääsisällön muodostavat vaatimukset jo allekirjoitetun Pariisin aseleposopimuksen sopimuskohtien toteuttamisesta. Suomen halli-

2. "Hyökkääjien torjunnan järjestämisessä ja VDT:n väestön huoltamisessa oli tärkeä osuus sillä, että SNTL ja muut sosialistiset maat jatkoivat keskeytyksettömästi toimituksiaan tyydyttämään kaikki sotilaalliset ja siviilitarpeet. VDT:aan komennettujen neuvostoliittolaisten asiantuntijoiden avun samoin kuin vietnamilaisten SNTL:n sotaoppilaitoksissa saaman koulutuksen ansiosta tuhannet vietnamilaiset oppivat käyttämään nykyvalkeista sotakalustoa. Koko kansainvälisen arvovaltansa voimalla Neuvostoliitto antoi yhdessä muiden sosialististen maiden kanssa jatkuvasti päättävää tukea VDT:n hallituksen ja Etelä-Vietnamin Tasavallan VVH:n poliittisille ja diplomaattisille toimenpiteille, niiden realistisille ja rakentaville ehdotuksille" (*Pravda* 28. 1. 1973). Yksin DDR:n taloudellinen apu oli 1500 miljoonaa markkaa (*Deutsche Außenpolitik* 3/73, s. 519).

3. Ohjelma on julkaistu kokonaisuudessaan *Soihitu* 3/73:ssa, ss. 103—105.

tuksen on sovellettava kaikkia poliittisen ja diplomaattisen elämän keinoja painostaakseen USA:n hallitusta luopumaan taktikoinnista ja sopimuksen rikkomisesta Saigonin nukkehallitusta kilpenään käyttäen.

Toiseksi hallituksen on tunnustettava Etelä-Vietnamin Väliaikainen Vallankumoushallitus vietnamilaisten todellisena edustajana Etelässä.

Kolmanneksi hallituksen on moninkertaistettava taloudellista tukeaan Vietnamin Demokraattiselle Tasavallalle ja Etelä-Vietnamin Väliaikaiselle Vallankumoushallitukselle jälleenrakentamisen avuksi. Suunnitelmista jatkaa Saigonin korruptoituneen nukkehallituksen taloudellista tukemista on luovuttava.

Neljänneksi Avustusjuna Vietnamiin kampanjaa, johon osallistuvat useat poliittiset puolueet, niiden opiskelija-, nuoriso ja naisjärjestöt, useat ammattiliitot ja muut Vietnamin kansalle solidaariset järjestöt ja henkilöt, on voimistettava. Varojen keräämistä eri muodoissa ja niitä monipuolistaen on jatkettava. Vietnam-solidaarisuus muodostaa Nuorison ja ylioppilaiden X festivaalin tärkeimmän ohjelmakohdan.

Viidenneksi Rauhanpuolustajien ja Suomi—Vietnam-Seuran toimintaa Vietnam-solidaarisuusliikkeen kehittämisessä on kaikin tavoin tuettava sekä tehtävä järjestöjä tunnetuksi keskeisinä ja johdonmukaisina solidaarisuusjärjestöinä Vietnamille.

Kuudenneksi puolue- ja ryhmätaktiseksi välikappaleeksi Vietnam-solidaarisuustyötä alistavien oikeistososialidemokraattien, jotka ovat estäneet mm. SDP:tä ja SAK:ta liittymästä eri kansalaispiirien yhtenäiseen Avustusjuna Vietnamiin kampanjaan, on luovuttava omilla puolue- ja ryhmätunnuksilla järjestettävistä ke-räyksistä ja liittyttävä yhtenäisen kansalaisliikkeen tun-nusten alle. Maolaisten pyrkimykset luopua Vietnam-solidaarisuustyöstä ja käynnistää omia ryhmätarpeitaan ajavaa, muuta "solidaarisuustoimintaa" Vietnam-työn kustannuksella on torjuttava.

Matti Antero Peltonen

luokkateoreetikkona

Timo Kortteinen

Olli Perheentupa eritteli *Soihdun* numerossa 2/73¹ marxilais-leniniläisen luokka-analyysin metodologis-teoreettisia perusteita.

Ensinnäkin: marxismi-leninismi ei tunne mitään erityistä yhteiskuntateoriasta ja yhteiskunta-analyysista erillistä "luokkateoriaa" eikä "luokka-analyysiä", vaan Leninin mukaan luokkarakenteen tutkiminen on "yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän" tutkimista. Luokkien analyysin käsittäminen joksikin omaksi yhteiskuntatutkimuksen alakseen on ominaista marxismi-leninismiin revidioijille sekä porvarillisille vulgaariteoreetikoille. Yhteistä revisionistisille sekä avoimesti porvarillisille teoreetikoille on luopuminen tieteellisyyden ehdottomasta vaatimuksesta, materialismista ja — juuri tästä johtuen — vaipuminen teoreettiseen mielivaltaan ja subjektivismiin.

Toiseksi: Kun käsitetään luokkien erittely "yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän" erittelyksi, on luokka-analyysin lähtökohtana pidettävä tuotannon historiallisten kehitysvaiheitten erittelyä. Ainoastaan selvittämällä kulloisenkin tuotannon kehitysvaiheen historiallinen erikoislaatu ja sitä hallitsevat lainomaisuudet voidaan edetä yhteiskuntamuodostuman luokkien erittelyyn.

Kolmanneksi: Keskeinen marxilais-leniniläisten teoreetikkojen tehtävä on porvarillisten luokkateorioiden sekä erityisesti erilaisten "socialististen", ns. "marxilaisen" teorioiden arvostelu.

1. Olli Perheentupa: Marxilais-leniniläisen luokka-analyysin metodologis-teoreettiset perusteet, *Soihdu* 2/73.

2. Marx: *Das Kapital III*, s. 839. Maanomistajat voidaan hyvällä omallatunnolla jättää tästä pois, sillä kapitalistinen tavaratalous valtaa nykyään myös maataloudessa yhä enemmän alaa. Myös maataloudessa kehittyvät kapitalismin perusluokat: toisaalta muodostuu maataloustyöläisiä ja toisaalta maanomistajat sulautuvat kapitalisteihin.

Päähuomion ja kritiikin kärki on kohdistettava niihin porvarillisen ideologian muotoihin, jotka esiintyvät reformismin, revisionismin ja opportunistismin hahmossa ja jotka yrittävät sinnikkäästi saavuttaa kannatusta myös työväenluokan keskuudessa. Tämä esitys pyrkii osaltaan täyttämään tätä tehtävää.

1. Johdannoksi

"Mikä muodostaa luokan?" Kysymykseen saadaan vastaus vastaamalla toiseen kysymykseen: "Mikä tekee palkkatyöläisistä, kapitalisteista ja maanomistajista kolmen suuren yhteiskunnallisen luokan muodostajia?"² Marx torjuu siis mahdollisuuden vastata abstraktiin, epähistorialliseen kysymykseen, "mikä muodostaa luokan" ja rajaa kysymyksen tietyn konkreettisen tuotantosuhteiden järjestelmän, tässä tapauksessa kapitalistisen, analyysiin. Ei ole olemassa luokkaa "yleensä", on olemassa ainoastaan tietyn, konkreettisen, historiallisesti määrätyn yhteiskuntamuodostuman luokkia. Vain näin voidaan asettaa kysymys kunkin luokkayhteiskunnan erityisestä luonteesta, luokkien hävittämisestä ja niiden hävittämisen ehdoista.

"Ensisilmäyksellä" työläiset, kapitalistit ja maanomistajat näyttävät muodostavan kolme suurta yhteiskuntaluokkaa, koska kunkin "tulot ja tulonlähteet" ovat samanlaiset.³ Työläiset saavat tulonsa työpalkan muodossa työvoimansa myynnistä. Kapitalistit puolestaan saavat tulonsa voiton ja maanomistajat maanvuokran muodossa.

Kuitenkaan tällä "ensisilmäyksellä" emme löydä oikeata vastausta, sillä "tältä näkökannalta katsoen muodostaisivat esim. lääkärit ja virkamiehet myös kaksi luokkaa, sillä he kuuluvat kahteen eri yhteiskunnalliseen ryhmään", jotka saavat tulonsa eri lähteistä. "Sama pätee niiden etujen ja asemien loputtomaan hajaantumiseen, johon yhteiskunnallinen työnjako jakaa niin työläiset kuin kapitalistit ja maanomistajatkin — viimein mainitut esim. viinitarhanomistajiin, peltojen omistajiin, metsänomistajiin, kaivosten omistajiin, kalastusta harjoittaviin".⁴

Vastausta ei siis löydetä tarkastelemalla niitä tuloja ja tulojen lähteitä, joita voimme havaita eri yhteiskuntaryhmillä olevan. Vastausta on lähdettävä etsimään

3. Sama.

4. Sama.

muualta, on luotava "toinen silmäys". Lenin loi tämän "toisen silmäyksen" ja Marxin ja Engelsin oppia luovasti kehitellen muotoili havaintonsa seuraavasti: "Luokiksi nimitetään suuria ihmisryhmiä, jotka eroavat toisistaan sen mukaan, mikä on niiden paikka historiallisesti määräytyneessä yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä, mikä on niiden (enimmäkseen laeilla vahvistettu ja määritelty) suhde tuotantovälineisiin, minäkalainen on niiden osuus työn yhteiskunnallisessa organisaatiossa ja siis millä keinoin ja missä määrin ne saavat sen osan yhteiskunnallisesta rikkaudesta, joka on niiden käytettävissä".⁵

Tätä lausetta kutsutaan useimmiten Leninin "luokkamääritelmäksi". Sitä se ei ole. Lenin ei tässä määrittele yhteiskuntaluokkaa, koska hyvin ymmärsi, ettei historiallisesta yhteiskuntamuodostumasta irrallaan olevaa luokkaa "yleensä" ole eikä voikaan olla olemassa; on ainoastaan tiettyyn konkreettiseen tuotantotapaan ja "yhteiskunnallis-taloudelliseen järjestelmään" sidoksissa olevia luokkia. Lenin osoittaaakin "ainoastaan" sen, mistä on lähdettävä etsimään vastausta kysymykseen "mikä tekee työläisistä, kapitalisteista ja maanomistajista kolmen suuren yhteiskunnallisen luokan muodostajia", mikä tekee orjista ja orjanomistajista kaksi orjanomistuksellisen yhteiskunnan luokkaa, mikä tekee feodaaliherroista ja maaorjista feodalismin luokkia, mistä muodostuvat sosialismin ei-antagonistiset luokat, jne. Sanalla sanoen Lenin varustaa meidät konkreettisen "yhteiskunnallistaloudellisen järjestelmän ja siis (...) luokkarakenteen" tutkimisen teoreettis-metodologisella välineistöllä.

Kysymys luokka-analyysin ja Leninin ohjeen oikein ymmärtämisestä ei ole pelkästään eikä ensi sijassa "akateeminen" kysymys. Luokka-analyysi on kaikkien luokkien keskinäisten suhteiden konkreettista erittelyä ja sellaisena se on työväenluokan vallankumouksellisen puolueen taistelustrategian perusta. Työväenluokan vallankumouksellisen puolueen strategian ja taktiikan hahmottaminen edellyttää analyysiä yhteiskunnan luokkavoimien jakautumisesta ja keskinäissuhteista sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Tällaista analyysiä ei voida tehdä ilman selkeätä käsitystä niistä metodologisista lähtökohdista ja periaatteista, joita marxismi-leninismi yhteiskuntatutkimukselle asettaa ja jotka Lenin on niin yksiselitteisesti muotoillut. Ilman tieteellistä yhteiskunta-analyysiä työväenluokan puolue ei myöskään voi määritellä työväenluokan

vallankumouksellisen hyökkäyksen pääkohdetta eikä työväenluokan pääliittolaisia, jotka ovat niin ikään puolueen strategian määrittämisen olennaisia puolia.

Mutta jos "yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän ja siis sen luokkarakenteen analyysi" suoritetaan joltakin muulta kuin Leninin osoittamalta materialistiselta perustalta lähtien, voidaan olla varmoja, että tutkimustulokset eivät heijasta todellista asiaintilaa, eivätkä näin myöskään tarjoa riittävää pohjaa oikean strategian ja taktiikan muotouttamiselle. Onkin selvää, että Marxin, Engelsin ja Leninin oppien teoreettista revisiota seuraa käytännön poliittinen toiminta, joka sekin suuntautuu työväenluokan etuja ja viime kädessä koko yhteiskunnallista edistystä vastaan. Tai sitten päinvastoin: Virheellisen poliittisen toiminnan puolusteluiksi keksitään "marxilaisten" ja "sosialististen" teorioiden nimikkeellä kulkevia ajatuskyhäelmiä, joilla ei ole mitään tekemistä tieteen kanssa.

Esimerkin tästä tarjoaa Matti Antero Peltonen. Hän on käsitellyt marxilaista luokkakäsitettä ja erityisesti työväenluokkaa kirjoituksessaan "Työväenluokan rajoista".⁶ Siinä suoritettu marxilais-leniniläisen yhteiskuntatutkimuksen metodologis-teoreettisten perusteiden vesittäminen ja tähän nojaava virheellinen käsitys työväenluokan luonteesta ja rajoista yhtyy siihen ideologiseen pohjaan, jolta käsin ovat viime vuosina nousseet revisionistiset teoriat työväenluokan merkityksen vähentämisestä, kommunistisen puolueen tarpeettomuudesta ja SKDL:n puoluesuuntaisesta kehittämisestä.

2. Matti Antero Peltonen erittelee "marxilaista luokkakäsitettä"

Peltonen aloittaa esityksensä käsittelemällä "marxilaista luokkakäsitettä", jossa hän erottaa kolme ominaista piirrettä: "objektiivisuuden", "suhteen tuotantovälineisiin luokkajaon perustana" sekä "ei-dogmaattisuuden" (s. 39—41). Siitä, minkä vuoksi juuri nämä ovat "marxilaiselle luokkakäsitteelle ominaisia piirteitä", Peltonen ei puhahdakaan. Osoittautuukin, että "objektiivisuus" ja "ei-dogmaattisuus" — siinä omalaatuisessa merkityksessä jonka jäljempänä huomaamme Peltonen niille antavan — ovat välttämättömiä teoreettis-

6. Matti Antero Peltonen: Työväenluokan rajoista, *Kommunisti* 1/68. Julkaistu myös kokoelmassa *Sosiologiaa*, Kuopio 1970. Sulkeissa olevat sivunumerot viittaavat jälkimmäiseen.

metodologisia periaatteita, joita ilman Peltonen ei voisi päätyä siihen, että "suhde tuotantovälineisiin on luokkajoon perustana". Kun taas otetaan "suhde tuotantovälineisiin" luokkajoon perustaksi ovat portit auki myös työväenluokka-käsitteen revidoinnille.

Seuraavassa käsitellään ensin Peltosen erittelyä Leninin "luokkamääritelmästä", jonka pohjalta hän päätyy siihen, että suhde tuotantovälineisiin on "luokkajoon ratkaiseva kriteeri" (s. 40) ja osoitetaan tämän erittelyn keskeisimmät virheet. Tämän jälkeen käy ymmärrettäväksi, mitä Peltonen tarkoittaa marxilaisen luokkakäsitteen "objektiivisuudella" ja "ei-dogmaattisuudella" sekä se, minkä vuoksi ne muodostavat Peltosen erittelyn välttämättömät edellytykset.

Peltonen tulkitsee Leninin "määritelmää" suoraan: "Tämä ei ole muodoltaan tieteellinen määritelmä. Sen selittävä muoto (!?) osoittaa sillä pyrityn ainoastaan *opettamaan*, mitä marxilaiset luokilla tarkoittavat, eikä yksiselitteisesti *määrittelemään* luokkakäsitettä" (s. 40). Lenin ei todellakaan pyri "yksiselitteisesti määrittelemään luokkakäsitettä", koska se ei — kuten edellä on osoitettu — ole mahdollista. Mutta Lenin ei myöskään pyri "opettamaan, mitä marxilaiset luokilla tarkoittavat". Lenin ainoastaan osoittaa, mistä kunkin "yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän" luokkia on lähdettävä etsimään — ei enempää eikä vähempää.

Peltonen jatkaa: "Jos edellä olevaa määritelmää (Leninin — T. K.) eritellään, siitä saadaan kuusi erillistä määritelmää, jotka eivät joka suhteessa ole samanmerkityksisiä" (s. 40). Nämä "erilliset määritelmät" ovat Peltosen mukaan: Luokiksi nimitetään suuria ihmisryhmiä, jotka eroavat toisistaan sen mukaan,

- (1) mikä on niiden paikka historiallisesti määräytyneessä yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä;
- (2) suhde tuotantovälineisiin;
- (3) mikä on niiden osuus työn yhteiskunnallisessa organisaatiossa;
- (4) millä keinoin ne saavat sen osan yhteiskunnallisesta rikkaudesta, joka on niiden käytettävissä;
- (5) missä määrin ne saavat yhteiskunnallista rikkautta käytettäväkseen ja
- (6) luokat ovat suuria ihmisryhmiä, joista toinen voi anastaa itselleen toisen työn tulokset niiden erilaisen aseman vuoksi tietyssä yhteiskunnallisessa talousmuodossa (s. 40).

Peltosen mukaan näistä määritelmistä ensimmäinen ja kolmas ovat identtiset, viides ainoastaan neljännen täydentäjä ja kuudes puolestaan huomautus, joka selittää ja konkretisoi edellisiä kohtia, mutta jolle ei kuitenkaan voida antaa itsenäisen määritelmän arvoa. "Näin ollen Leninin määritelmästä voidaan johtaa todellisuudessa kolme yhteiskuntaluokan tunnusmerkkiä: (1) suhde tuotantovälineisiin (määritelmä 2), (2) asema yhteiskunnallisessa tuotannossa (määritelmät 1 ja 3) sekä (3) suhde tuotteiden jakoon (määritelmät 4, 5 ja 6)" (s. 40).

Peltonen perustelee väitettään, että "ihmisen luokka-aseman ratkaisevana kriteerinä on hänen suhteensa tuotantovälineisiin seuraavasti: "Sille, joka tuntee marxilaisuutta on selvää, että tämän Leninin määritelmän pohjana on marxilainen tuotantosuhteiden määritelmä, jonka mukaan tuotantosuhteisiin, ts. ihmisten taloudellisiin suhteisiin kuuluvat määräävinä tekijöinä tuotannon omistusmuodot, ihmisten keskinäissuhteet yhteiskunnallisessa tuotannon organisaatiossa sekä tuotannon jakomuodot. Näistä ratkaiseva on tuotantovälineiden omistus, joten siis ihmisen suhde tuotantovälineisiin on ratkaiseva hänen asemalleen yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä sekä tuotteiden jaossa. Sen vuoksi myöskin ihmisen luokka-aseman ratkaisevana kriteerinä on hänen suhteensa tuotantovälineisiin" (s. 40).

Tästä päättelystä löytyvät seuraavat perustavanlaatuiset virheet:

(a) *Tuotantosuhteet eivät ole samastettavissa ihmisten välisiin taloudellisiin suhteisiin.* Tuotantosuhteet ovat kylläkin taloudellisia suhteita, mutta kaikki taloudelliset suhteet eivät ole tuotantosuhteita. Ostajan ja myyjän välinen suhde on kieltämättä taloudellinen suhde, mutta tuskinpa kukaan rohkenee väittää sitä tuotantosuhteeksi. Taloudellinen suhde on vaihtosuhte. Pääomasuhde, kapitalismin tuotantosuhde on siitä erikoinen vaihtosuhte, että siinä on elävä työvoimakin saanut tavaramuodon. Tuotannon ehdoista erotetun työläisen on pakko myydä työvoimaansa tuotannon ehtojen omistajalle, kapitalistille. Työvoiman erikoinen käyttöarvo on siinä, että se pystyy luomaan suuremman arvon kuin sen oma arvo on. Ja mitä suurempi tämä työläisen kannalta "ylimääräinen" arvo eli lisäarvo on suhteessa koko arvotuotteeseen sitä tuottavampi tuotantoprosessi on kapitalistille, joka elää työläisten luomalla lisäarvolla. "Ainoastaan se muoto, jossa tämä lisätyö puristetaan sen välittömältä tuottajalta, työläiseltä, erottaa toisistaan taloudelliset yhteiskuntamuodot, esim.

yhteiskunnan, jossa orjuus on vallalla, palkkatyön yhteiskunnasta". Kapitalismissa puristetaan lisätyö työläiseltä lisäarvon muodossa. *Kapitalismin tuotantosuhde on pääomasuhde*, suhde, jonka ensimmäinen ja ainoa tarkoituserä on pääoman arvonlisäys, lisäarvon tuotanto. Tämän suhteen toinen osapuoli on tuottavien palkkatyöläisten joukko, työväenluokka, toinen on kapitalistiluokka.

Suhde tuotantovälineiden omistajien ja niitä omistamattomien välillä on vaihtosuhte. Työläinen myy määrääjäksi työvoimansa kapitalistille, joka ostaa sen. Tämä vaihtotoimitus tapahtuu riippumatta toimituksen jälkeen kapitalistille kuuluvan työvoiman kulutuksesta, siitä kulutetaanko sitä tuottavasti vai ei.

On selvää, että kapitalismissa ja vielä suuremmassa määrin sen monopolistisella asteella kasvava voimakkaasti varsinaisen tuotannon ulkopuolella toimiva väestöosa, jonka — samoin kuin työväenluokkaan kuuluvien palkkatyöläisten — on pakko elääkseen myydä työvoimaansa kapitalisteille. Tällaisia ei-tuottavia palkkatyöläisiä ovat mm. erilaiset myyjät, välittäjät, suuri joukko palvelusten piirissä työskenteleviä. Heidän työnsä ei luo arvoa eikä lisäarvoa, vaikka onkin välttämätöntä työtä kapitalismin uusintamisprosessin kannalta, "Yhtä tärkeää kuin on arvon käsittämiseksi yleensä käsittää se pelkäksi työajan juoksettumaksi, pelkästään esineellistetyksi työksi, yhtä tärkeää on lisäarvon käsittämiseksi käsittää se pelkästään lisätyöajan juoksettumaksi, pelkäksi esineellistetyksi lisätyöksi".⁷ Ei-tuottavien työläisten työaika ei jouksetu arvoksi eikä heidän lisätyöaikansa lisäarvoksi. "Heidän palkkansa ei sen vuoksi ole missään välttämättömässä suhteessa siihen voiton määrään, jonka he auttavat kapitalistia realisoimaan".⁸ Näiden tuottamattomien palkkatyöläiskerrostojen kasvu on seurausta juuri yhteiskunnallisen työn tuotantovoiman valtavasta kehityksestä eikä se missään määrin heikennä yhteiskunnallisen tuotannon kahden perusluokan välisen antagonismin ratkaisevaa laatua.

*Jos nyt otetaan vaihtosuhte eli tuotantovälineiden omistus ja toisaalta omistamattomuus ratkaisevaksi luokka-aseman "kriteeriksi", niin tietyn yhteiskuntamuodon historiallinen erikoislaatu suhteessa muihin yhteiskuntamuotoihin peittyi täysin.*¹⁰

7. Marx: *Pääoma I*, s. 223.

8. *Sama*.

9. *Das Kapital III*, s. 311.

Aina siitä asti, kun alkukantaisen yhteisön sisällä kasvaneet tuotantovoimat eivät enää mahtuneet tämän yhteisön puitteisiin ja alkukantainen yhteisö muuttui organomistukselliseksi yhteiskuntamuodostumaksi, on ollut tuotantovälineiden omistajia ja niitä omistamattomia, sortajia ja sorrettuja.

Antagonistisen luokkayhteiskunnan perusantagonismi perustuu kuitenkin lisätyön kiskomisen kulloiseenkin yhteiskunnalliseen muotoon ja ainoastaan selvittämällä nämä muodot on mahdollista erottaa toisistaan organomistuksellinen, feodaalinen, kapitalistinen ja sosialistinen yhteiskuntamuoto. Pääomasuhde on antagonistinen suhde, jossa piilee myös tämän antagonismin ratkaisu ja ratkaisijan erikoislaatu, vallankumouksellinen työväenluokka. Koska aineellisen elämän tuotantotapa on ratkaiseva muiden elämänprosessien kehityksen suhteen ylipäänsä, voi kulloinkin yhteiskunnallinen perusantagonismi, ja siten myös tämän pohjalta syntyneet muiden elämänprosessien piirissä vaikuttavat ristiriidat saada ratkaisunsa viime kädessä ainoastaan tässä tuotannossa ja sen kautta. Pelkkä abstrakti "suhde tuotantovälineisiin" ei paljasta luokka-antagonismin historiallista peruslaatua eikä tämän antagonismin ratkaisijan erikoislaatua.¹¹

(b) *Peltonen sotkee toisiinsa käsitteet "yhteiskunnallisen tuotannon historiallinen järjestelmä" ja "työn yhteiskunnallinen organisaatio"*. Koska Peltonen ei ymmärrä näiden kahden käsitteen välistä eroa, näyttää hän palauttavan kummatkin hämääjän käsitteeseen "ihmisten keskinäissuhteet yhteiskunnallisessa tuotannon organisaatiossa". Tosiasiassa kuitenkin "paikka yhteiskunnal-

10. Ei siis ihme, että "esitellessään" Marxin ja Leninin ajatuksia yhteiskuntaluokista porvarilliset yhteiskuntatieteilijät korottavat "suhteen tuotantovälineisiin" ratkaisevaksi, "Marxilaisen luokkakäsityksen mukaan luokat syntyvät tuotantovälineiden omistuksen nojalla. Toisaalta on olemassa tuotantovälineiden omistajat, toisaalta omistamattomat" (Allardt-Littunen: *Sosiologia*, neljäs täysin uudistettu laitos, Porvoo 1972, s. 90). Porvarillinen sosiologia näyttää myös jossain määrin omaksuneen "suhteen tuotantovälineisiin" yhdeksi monista "luokkajaon kriteereistään".

11. "Perustavan luokkadikotomian — riistäjien ja riistettyjen — tilalle astuu itsenäinen ja sen vuoksi abstrakti omistavien ja omistamattomien, rikkaiden ja köyhien, johtavien ja johdettujen jne. asteikko. Toisin sanoen: talouden käsite redukoidaan tässä hahmotelmassa vanhaan "tekijäteoriaan", talous käsitetään rikkaudeksi, omaisuudeksi, rahatekijäksi, omaisuuden vallaksi" (Kosik: *Dialektik des Konkreten*, Frankfurt a.M. 1970, ss. 111—112). Vertaa tätä eräiden kansandemokraattien piirissä suosittuun "taloudellisen ja poliittisen vallan" teoriaan; ks. Timo Kyntäjä: Kivistö valtio-oppi-neena, *Soihtu* 6/72.

lisen tuotannon historiallisesti määräytyneessä järjestelmässä" on Leninin metodologisen ohjeen määreistä kaikin puolin keskeisin ja vasta sen kautta saa "suhde tuotantovälineisiin" todellisen sisältönsä. "Olennaisiin luokkia erottava piirre on niiden paikka yhteiskunnallisessa tuotannossa ja niin muodoin niiden suhde tuotantovälineisiin"¹²

Marx luonnehtii "yhteiskunnallisen tuotannon historiallista järjestelmää" seuraavasti:

"Elämänsä yhteiskunnallisessa tuotannossa ihmiset ovat tiettyjen välttämättömien, heidän tahdostaan riippumattomien suhteiden, tuotantosuhdeiden alaisia ja nämä vastaavat heidän aineellisten tuotantovoimiensa tiettyä kehitysvaihetta. (...) Aineellisen elämän tuotantotapa on määräävä yhteiskunnalliselle, poliittiselle ja henkiselle elämänprosessille yleensäkin".¹³ Siis ihmisten tuotannolliset suhteet ovat riippuvaisia ja "vastaavat heidän aineellisten tuotantovoimiensa tiettyä kehitysvaihetta". Yhteiskunnallisen tuotannon historiallisesti määräytynyt järjestelmä" on se tietyn aineellisten tuotantovoimien kehitystason edellyttämä tuotantojärjestelmä, jossa ihmiset ovat suhteissa toisiinsa. "Yhteiskunnallisen tuotannon historiallinen järjestelmä" yhtyy sekä käsitteellisesti että myöskin käytännössä tuotantosuhdeiden historiallisen kokonaisuuden kanssa.

Tämän Leninin metodologisen ohjeen ensimmäisen määreen suhde "yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän ja siis (...) luokkarakenteen analyysiin" on pääpiirteissään seuraavanlainen. "Kaikki tähänastiset riistettyjen ja riistäjien, hallitsevien ja sorrettujen luokkien väliset historialliset vastakohdat saavat selityksensä (...) ihmisen työn tuottavuuden suhteellisesta kehittymättömyydestä".¹⁴ "Niin kauan kuin yhteiskunnallinen kokonaistyö antaa vain sellaisen tuloksen, joka ainoastaan hieman ylittää sen, mitä tarvitaan, jotta kaikki hädin tuskin tulisivat toimeen, siis niin kauan kuin työ vaatii yhteiskunnan jäsenten suurelta enemmistöltä kaiken tai melkein kaiken ajan, niin kauan yhteiskunta välttämättömästi jakautuu luokkiin".¹⁵ Yhteiskunnan jäsenten suuren enemmistön työ elättää yhteiskunnan jäsenten pienen vähemmistön, joka yksinoikeudellaan anastaa itselleen tuotetun lisätuotteen. Ja ainoastaan lisätyön anastamisen kulloinenkin yhteiskunnallinen muoto erottaa toisistaan taloudelliset yhteiskuntamuodostumat.

12. Lenin, sitaatti Jürgen Kuczynski: *Klassen und Klassenkämpfe im imperialistischen Deutschland und in der BRD*, Berlin 1972, s. 31.

13. Marx: *Kansantaloustieteen arvostelua*, Pori 1970, s. 17.

14. Engels: *Anti-Dühring*, Lahti 1951, s. 186.

Kapitalistisen tuotantotavan ja yhteiskuntamuodostuman perusristiriita toteutuu pääomassa, itse-prosessovassa, itseään lisäävässä arvossa, joka on ihmisten välinen tuotantosuhde. Tästä suhteesta ovat myöskin löydettävissä kapitalismin perusluokat, kuten huomattiin käsiteltäessä taloudellista ja tuotantosuhdetta. Tähän kysymykseen palataan käsiteltäessä työväenluokkaa.

Työn yhteiskunnallinen organisaatio taas on eri asia. Käsitellessään "Pääoman" ensimmäisessä osassa manufaktuurin perusmuotoja Marx sanoo: "Tuo yhdenaikaisuus (raaka-aineen yhdenaikaisuus kaikissa tuotantovaiheissaan — T. K.) johtuu tosin kokonaisprosessin yleisestä yhteistoiminnallisesta muodosta, mutta manufaktuuri ei vain tapaa yhteistoiminnan ehtoja jo sellaiseenaan olemassa, vaan osittain vasta *luo* ne pirtomalla käsityömäisen toiminnan. Toiselta puolen saavuttaa se tämän *työprosessin yhteiskunnallisen järjestelmän* (kursivointi T. K.) vain siten, että se kahlehtii saman työläisen samaan yksityiskohtaan". Manufaktuuri "kehittää laadullisen jaon mukana yhteiskunnallisen työprosessin määrällistä järjestystä ja suhteellisuutta"¹⁶. "Itse työn organisointi, yhteiskunnallisena: yhteistoiminnan, työnjaon sekä työn luonnontieteisiin yhdistämisen avulla"¹⁷ (Das Kapital, s. 277). "Työn yhteiskunnallisella organisaatiolla" tarkoitetaan kulloistenkin aineellisten tuotantovoimien edellyttämää yhteiskunnallista työnjakoa ja yhteistoimintaa. "Työn yhteiskunnallinen organisaatio" määräytyy "yhteiskunnallisen tuotannon historiallisesta järjestelmästä" käsin, eivätkä nämä kaksi suinkaan ole päällekkäisiä käsitteitä, kuten Pelttonen väittää. Se, min-käläinen on tuotannon järjestelmä, määrää sen, miten työ on yhteiskunnallisesti sen puitteissa järjestettävä. Mikään tuotantotapa ei esiinny konkreettisessa yhteiskuntamuodostumassa "puhtaana", vaan siinä on aina jäänteitä menneistä, jo historiallisesti vanhentuneista tuotantotavoista sekä myös alkeita muotoutumassa olevasta tuotantotavasta, joka kiertämättömästi syntyy

15. Engels: *emt.* s. 283. Sama kappale jatkuu: "Yksinomaan työn orjina raatavan suuren enemmistön rinnalle muodostuu välittömästi tuottavasta työstä vapaa luokka, joka huolehtii yhteiskunnan yhteisistä asioista: työn johtamisesta, valtion toimista, oikeudenhoidosta, tieteistä, taitelista jne. Työnjaon laki on siis luokkajaon perustana." Viimeistä lausetta ei pidä käsittää väärin. Sen oikein ymmärtäminen edellyttää niiden monimutkaisten yhteiskunnallisten prosessien tuntemista, joista työnjako kulloisessakin historiallisessa muodossaan syntyy ja joita se itse synnyttää. Tämän kysymyksen laajemman selvittelyn paikka on kuitenkin toisessa yhteydessä.

16. *Pääoma I*, ss. 336—337.

17. *Das Kapital III*, s. 277.

hallitsevan tuotantotavan sisäisestä, ristiriitaisesta liikkeestä. Työn yhteiskunnallisen organisaation on sopeuttava tähän todellisuuteen. Tietenkin myös työn yhteiskunnallinen organisaatio vaikuttaa tuotannon historiallisesti määräytyneeseen järjestelmään, mutta tämä vaikutus on toissijainen eikä tässä olennainen.¹⁸

Käsitellyt kaksi Peltosen perustavaa sekaannusta — taloudellisen suhteen ja tuotantosuhteen samastaminen sekä yhteiskunnallisen tuotannon historiallisen järjestelmän ja työn yhteiskunnallisen organisaation samastaminen — ovat perusta hänen johtopäätökselleen: "ihmisen luokka-aseman ratkaisevana kriteerinä on hänen suhteensa tuotantovälineisiin". Tämä Peltosen esittämä "toinen marxilaiselle luokkakäsitteelle ominainen piirre" on siis virheellisesti asetettu. Kun asetetaan "suhde tuotantovälineisiin" luokkajaon "ratkaisevaksi kriteeriksi" ei voida käsittää eri yhteiskuntamuodostumien perustavaa erikoislaatuisuutta eikä myöskään niiden luokkien luonnetta. Ja näin katoaa jalkojen alta marxilais-leniniläinen, materialistinen yhteiskuntatutkimuksen perusta.

Leninin toteamuksesta voidaan ja pitää erottaa neljä "yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän ja siis (...) luokkarakenteen" tutkimisen metodologista lähtökohtaa, jotka muodostavat tieteellisesti perustellun kokonaisuuden:

(1) Luokat ovat suuria ihmisryhmiä, jotka eroavat toisistaan sen mukaan, mikä on niiden paikka historiallisesti määräytyneessä yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä. Tämä on määreistä joka suhteessa keskeisiin.

(2) Luokat ovat suuria ihmisryhmiä, jotka eroavat toisistaan sen mukaan, mikä on niiden suhde tuotantovälineisiin. Tämä — kuten seuraavatkin — saavat varsinaisen sisältönsä vasta edellisen yhteydessä.

(3) Luokat ovat suuria ihmisryhmiä, jotka eroavat toisistaan sen mukaan, mikä on niiden osuus työn yhteiskunnallisessa organisaatiossa.

(4) Luokat ovat suuria ihmisryhmiä, jotka eroavat toisistaan sen mukaan, millä keinoin ja missä määrin ne saavat sen osan yhteiskunnallisesta rikkaudesta, mikä on niiden käytettävissä.¹⁹

18. Peltonen onkin tietääkseni ainoa, joka välttää "palkan historiallisesti määräytyneessä yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä" merkitsevän samaa kuin "osuus työn yhteiskunnallisessa organisaatiossa" (ks. esim. Glazerman-Kursanov: *Historical Materialism*, Moscow 1968; Kuczynski: *emt*, Jung: *Zur den Klassentheoretischen Grundlagen einer sozialstatistischen Analyse der Klassen- und Sozialstruktur der BRD*, IMSF Beiträge, Frankfurt a.M. 1972.

3. Peltonen "ei-dogmaattisena" ja "objektiivisena" luokkateoreetikkona

Tarkastelkaamme nyt kahta muuta Peltosen mukaan "marxilaiselle luokkakäsitteelle ominaista piirrettä": "ei-dogmaattisuutta" ja "objektiivisuutta".

Peltosen "ei-dogmaattisuus" merkitsee sitä, että "vaikka hyväksytäänkin edellä mainittu luokan määrittely, ei silti ole vielä täsmällisesti vedetty luokkarajoja yhteiskunnassa". Marxilaisen luokkakäsitteen "objektiivisuus" ei merkitse sitä, ettei yhteiskuntatieteessä voisi esiintyä perustellusti erilaisia käsityksiä luokkien olemuksesta, niiden laajuudesta ja rajoista". "Kussakin tapauksessa pitää itse käsiteltävän asian perusteella ratkaista, miten laajasti kukin luokka on määriteltävä". "Itse objektiiviset luokkakriteerit tarjoavat mahdollisuuden erilaisiin rajanvetoihin aina kulloisenkin asianhaaran mukaan. Kukin luokka voidaan määritellä ahtaammin tai laajemmin, ja kussakin luokassa voidaan erottaa myös erillisiä ryhmiä ja kerroksia, jotka voitaisiin täydellä syyllä edellä olevan määritelmän nojalla katsoa erillisiksi luokiksi" (ss. 40—41).

Peltosen "objektiivisuus" taas on sitä, että "marxilaisen käsityksen mukaan ihmiset eivät jakaudu luokkiin sen mukaan, kuinka he itse tai heidän lähimmäisensä asian näkevät, vaan objektiivisten, heidän tajunnastaan riippumattomien tunnusmerkkien mukaan" (s. 39). Näin ollen "ei-dogmaattinen objektiivisuus" näyttää merkitsevän siis sitä, että ihmiset eivät todellakaan jakaudu luokkiin oman mielensä mukaan, *vaan siten kuin meidän "marxilainen" tutkijamme haluaa*. Peltosen mukaan näyttää olevan samantekevää, miten työväenluokka määritellään, koska kysymys ratkaistaan — ei yksiselitteisen materialistisen ja objektiivisen analyysin pohjalta — vaan "kussakin tapauksessa itse käsiteltävän asian perusteella", "kulloisenkin asianhaaran mukaan", käyttämällä hyväksi "mahdollisuutta erilaisiin rajanvetoihin".

19. "Kulutushyödykkeiden jako on aina ollut vain seuraus itse tuotannon edellytysten jakautumisesta. Mutta tämä viimeksimainittu jakautuminen muodostaa itse tuotantotavan luonteen. Kapitalistinen tuotantotapa esimerkiksi perustuu siihen, että tuotannon aineelliset edellytykset ovat kapitalististen pääomaomaisuuksien muodossa työtätekemättömien käsissä, kun taas joukot ovat vain henkilökohtaisen tuotannonedellytyksen, nimittäin työvoiman omistajia. Kun tuotannon ainekset ovat jaetut tällä tavoin, niin nykyinen kulutushyödykkeiden jako seuraa siitä itsestään" (Marx: *Gotthan ohjelman arvostelua*, Marx-Engels: *Valitut II*, Petroskoi 1959).

Toisin sanoen: Peltosen "ei-dogmaattinen objektiivisuus" merkitsee luopumista luokka-analyysin materialistisesta ja objektiivisesta perustasta, heittäytymistä siitä riippumattomaan "marxilaisen" tutkijan "luovaan" subjektivismiin, porttien avaamista "moniarvoiselle", useita ristiriitaisia "totuuksia" mahdollistavalle käsitykselle luokista yleensä ja työväenluokan rajoista erityisesti.

Tämänkaltaisen "ei-dogmaattinen objektiivisuus" muodostaa "metodologisen" välineistön, joka liittyy saumattomasti edellä arvostelemaamme Peltosen "luokkaseuran ratkaisevaan kriteeriin". "Suhde tuotantovälineisiin" on teoreettisena käsitteenä riittävän abstrakti ja onotto, vailla yksiselitteistä kytkentää kapitalistisen yhteiskunnan tuotantosuhteeseen, jotta sen varassa voidaan harjoittaa luokkien luonteesta "ei-dogmaattista tulkintaa". Toisaalta ylimalkaiset puheet "ei-dogmaattisuudesta" ovat tarpeettomia silloin kun pidetään tiukasti kiinni luokka-analyysin tieteellisestä ja materialistisesta perustasta.

On selvää, ettei Peltosen esittämältä metodologis-teoreettiselta pohjalta voida suorittaa materialistista "yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän ja siis (...) luokkarakenteen analyysia". Häneen sopivat täydellä syyllä ne sanat, jotka Lenin kohdisti aikansa subjektivisen sosiologian edustajaan Mihailovskiin: "Millä tavoin sosialistisen järjestelmän toteuttamiseen tähtäävän toiminnan pitää saada mukaansa joukot, jotta saataisiin tuntuvia tuloksia? Ilmeistä on, että tämän kysymyksen ratkaisu riippuu suoranaisesti ja välittömästi siitä, miten käsitetään Venäjän yhteiskunnallisten voimien ryhmitys ja luokkien taistelu, josta Venäjän tosiolot muodostuvat, mutta hra Mihailovski on taaskin vain kiertänyt ja kaartanut kysymystä eikä ole edes yrittänyt ratkaista sitä tavalla tai toisella."²⁰

4. Kysymys työväenluokasta

Peltosen käsitysten virheellisuus käy entistä selvemmäksi, kun tarkastellaan hänen näkemystään työväenluokasta ja sen rajoista. Se on astetta konkreettisemmalla tasolla suora johdannainen hänen "marxilaisesta luokkakäsitteestään".

20. Lenin: Mitä ovat "kansan ystävä" ja miten he taistelevat sosialidemokraatteja vastaan? *Valitut 1*, Moskova 1967.

Peltonen erottaa neljä erilaista "perustetta, joiden nojalla voimme katsella työväenluokkaa":

1. työväenluokka on tuotantovälineitä omistamattomien luokka;
2. työväenluokka on niiden luokka, jotka myyvät työvoimaansa tavarana;
3. työväenluokka on kapitalistisen riiston alaisina olevien luokka sekä
4. työväenluokkaan kuuluvat ne, jotka pääoma on erotanut työnsä toteuttamisen edellytyksistä (s. 41).

Peltonen ei ole tyytyväinen kumpaankaan kahdesta ensimmäisestä mahdollisuudesta määritellä työväenluokkaa, ei yhdessä eikä erikseen. Peltosen "toinen vaihtoehto" ei todellisuudessa muodosta mitään "vaihtoehtoa" ensimmäiselle tavalle "katsella työväenluokkaan". Nimitäin jos ihmisen suhde tuotantovälineisiin on sellainen, ettei hän niitä omista, on selvää, että hänen on kapitalismin oloissa myytävä työvoimaansa tavarana pysyäkseen uusintamaan itsensä.

Mielenkiintoisempaa sen sijaan on tarkastella Peltosen eriskummallista tapaa käsitellä eri "vaihtoehtoja". Hän nimittäin tarkastelee niiden "etu- ja varjopuolia". "Lisäetuna tässä (toisessa 'vaihtoehdossa' — T. K.) on se, että voidaan ottaa lukuun myös varsinaisen tuotannon ulkopuolella työskentelevät työläiset" (s. 42). Se "lisäetu", mikä saavutetaan työväenluokan ulottamisella tuottavien työläisten ulkopuolelle on, että tehdään täysin sama virhe kuin otettaessa "ihmisen luokka-aseman ratkaisevaksi kriteeriksi" hänen suhteensa tuotantovälineisiin: kapitalistisen yhteiskuntamuodostuman erikoislaatu peittyy ja se käsitetään muuten samanlaiseksi kuin orjanomistuksellinen ja feodaalinen yhteiskuntamuodostuma, paitsi ehkä sikäli, että tuotantovälineitä omistamattomia on lukuisammin. Työväenluokan ulottamisella tuottavien työläisten ulkopuolelle saavutetaan myös työväenluokan lukumääräisen ja suhteellisen osuuden kasvaminen koko väestöstä.²¹ Mutta tämä laajentami-

21. Työväenluokan rajoja koskevassa keskustelussa näyttääkin eräänä motiivina olevan pyrkimys laajentaa työväenluokkaa käsitteämään väestön yllivoimaisen enemmistön. Tällä pyritään kumoamaan porvarillisten sosiologien väitteet työväenluokan "häviämisestä" ja yhteiskunnan "keskiluokkaistumisesta". Tällainen menetely jättää kuitenkin huomiotta kaksi selkeää: (1) päävastustaja teorian alalla eivät suinkaan ole kaikkein höyrypääsimät porvariston ideologit, vaan huomattavasti vaarallisempia ovat erilaiset revisionismin muodot, joilla myös on huomattavasti laajempaa vaikutusta työväenluokan keskuudessa; (2) virheellisiä katsomuksia ei kumota tilastoja laskemalla, vaan osoittamalla näiden katsomus-

nen tapahtuu todellisuuden kustannuksella pelkästään kategorioita vetkuttelemalla. Proletariaatin tämänlaatuksella laajenemisella ei ole todellisuuspohjaa, vaan tällöin tehdään yleistys vaihtosuhteen perusteella, eikä vaihtosuhte taas voi olla luokkia määrittävä perustekijä. Kapitalismin perusta on sekä käytännössä että teoriassa se, että työvoiman myyjä luo lisäarvoa kuluttaessaan kapitalistille kuuluvaa työvoimaansa sekä muita tuotantovälineitä. Palkkatyö "yleensä" ei ole peruskategoria, vaan peruskategoria on palkkatyö, joka luo arvoa ja lisäarvoa. Muut erikoiset palkkatyömuodot voidaan johtaa teoreettisesti tästä perussuhteesta, jonka olemassaoloa nämä muut suhteet (tuottamattomat palkkatyösuhteet) jopa etukäteen edellyttävät. Sellainen pääomanomistaja, joka ei sijoita rahaansa tuotantovoimiin on kapitalisti, koska hän joka tapauksessa anastaa lisäarvoa, (joka on tuotettu muualla), mutta tämä ei kuitenkaan määritä heidän työntekijöitään työväenluokkaan kuuluviksi.²²

"Proletaarilla taloudellisessa merkityksessä (ja tästä hän nyt on kysymys — T. K.) on käsitettävä vain (kursivointi T. K.) palkkatyöläistä, joka tuottaa *pääoma*a ja lisää sen arvoa, ja joka heitetään maantielle, niin pian kuin *"Monsieur Capital"*, (...), ei enää tarvitse sitä arvonsa lisäämiseen". *"Ainoastaan se työläinen on tuottava, joka tuottaa lisäarvoa kapitalistille, eli palvelee pääoman omaa arvonnäköalaa"*²³. Ei siis puhettakaan proletariaatin (Marx käyttää käsitteitä "proletariaatti" ja "työväenluokka" synonyymeina) ulottamisesta tuottavien työläisten piirin ulkopuolelle.²⁴

Myös Lenin puhuu useaan otteeseen tehdastyöläisistä, arvoa ja lisäarvoa tuottavista työläisistä työväenluokkana. Otettakoon kaksi esimerkkiä. "Proletariaatiksi kut-

ten teoreettis-metodologinen kestävämmä. Ylipäänsä on pidettävä mielessä, että proletariaatin "volma historiallisessa liikkeessä on verrattomasti suurempi kuin sen osuus koko väestöjoukosta" (Lenin: Kapitalismin kehitys Venäjällä, *Teokset* 3, s. 11.)

22. "Proletarisointuminen" tarkoittaa sanan varsinaisessa merkityksessä uusien väestökerrosten liittymistä työväenluokan riveihin, ts. tuottavien työläisten joukkoon. Usein tätä termiä käytetään myös epätarkemmin, merkityksessä, jota paremmin kuvaisi "palkkatyöläistyminen".

23. *Pääoma* I, ss. 567—568, 472.

24. Kysymys siitä, mikä työ erityisesti valtiomonopolistisen kapitalismin oloissa on tuottavaa työtä ja mikä työläinen on tuottava työläinen, on jo pitkään ollut vilkkaan keskustelun kohteena erityisesti Saksan Liittotasavallassa. Tähän kysymykseen palataan Soihdussa myöhemmin käsiteltäessä konkreettisesti Suomen valtiomonopolistisen kapitalismin luokkarakennetta.

sutaan luokkaa, joka toimii aineellisten hyödykkeiden tuotannossa kapitalistisessa suurteollisuudessa." "Mikä on proletariaatti? Se on luokka, joka työskentelee suurteollisuudessa."²⁵

Peltosen mukaan kolmas tapa "katsella" työväenluokkaa, riistonalaisuus, "ei voi touda paljonkaan valaistusta työväenluokan määrittelyyn", lisämääreenä edellisten yhteydessä se on kuitenkin kuulemma paikallaan. Vielä tämän "lisämääreenkin" jälkeen jää Peltoselle "runsaasti harkinnanvaraa" (s. 42).

Sen sijaan Peltonen on "henkilökohtaisesti mieltynyt määritelmään, jonka mukaan työväenluokkaan kuuluvat kaikki ne, jotka pääoma erottaa heidän työnsä toteuttamisedelytyksistä" (s. 42). Peltosen on "tähän määritelmään johtanut Marxin esitys, jossa tämä perustelee alkuperäistä kasaantumista niin proletariaatin kuin kapitalistinkin synnyttäjänä" (s. 42). Tämän jälkeen saamme lukea väitteen perusteluiksi kaksi sitaattia "Pääoman" ensimmäisestä osasta: "Pääomasuhde edellyttää eroa työmiesten ja työn toteuttamisedellytysten omistamisen välillä" (s. 42). "Prosessi, joka luo pääomasuhteen, ei siis voi olla muuta kuin työmiehen erottamisprosessi työnsä toteuttamisen edellytysten omistamisesta, prosessi, joka toisaalta muuttaa yhteiskunnalliset elintarpeet ja tuotantovälineet pääomaksi, toisaalta välittömän tuottajan palkkatyöläiseksi" (s. 42). Peltosen mukaan "tämän määritelmän hyvänä puolena (!?) on se, että se sinänsä jo sisältää kaikki kolme edellistä" (s. 42).

Jälleen Peltonen ansaitsee voimakasta kritiikkiä. Ensinnäkin: työväenluokkaa ei voida lähteä määrittelemään alkuperäisestä kasaantumisesta käsin. Kapitalistisen tuotantotavan ja yhteiskuntamuodostuman luonteen ymmärtämiseksi on ensiksi selvitettävä — kuten Marx teki — tavara, työn kaksinaisuusluonne, raha, rahan muuttuminen pääomaksi, lisäarvo, pääoman kasautumisprosessi. Vasta kun on selvitetty "pääoma yleensä", voidaan käsittää sen syntyprosessi historiallisesti eli alkuperäisen kasaantumisen. Pääoma uusintaa itsensä alituisesti yhä laajemmassa mitassa. Samalla se uusintaa myös kapitalistisen tuotantotavan pääluokat, porvariston ja proletariaatin. "Kapitalistien ja palkkatyöläisten tuottaminen on siis pääoman arvonlisäysprosessin päätuote".²⁶ Siis: *pääoman*, ei alkuperäisen kasaantumisen, päätuote on kapitalistien ja palkkatyöläisten tuottaminen.

25. Sitaatit Kuczynski: *emt.* s. 105.

26. Marx: *Grundrisse*, s. 412.

Toiseksi: Varsinkin Peltosen esittämä jälkimmäinen Marx-sitaatti on ristiriidassa hänen aikaisemman väitteensä kanssa, jossa hän pitää jonkin määritelmän "lisäetuna" sitä, ettei se rajoita työväenluokkaa pelkästään tuottaviin työläisiin ja nyt hän kuitenkin on "henkilökohtaisesti mieltynyt" siihen, että ainoastaan välittömät tuottajat ovat proletaareja. Marx toteaa Peltosen jälkimmäisessä sitaatissa päivän selvästi: "Prosessi, joka luo pääomasuhteen, (...), toisaalta muuttaa yhteiskunnalliset elintarpeet ja tuotantovälineet pääomaksi, toisaalta *välittömät tuottajat* (kursivointi T. K.) palkkatyöläisiksi". "Pääoman" ensimmäisessä osassa tarkastellaan ainoastaan pääoman *tuotantoprosessia*, eikä siitä voida siten mistään löytää tukea työväenluokan ulottamiselle tuottavien työläisten ulkopuolelle. Peltonen kuitenkin sanoo: "Tämä määritelmä tekee mahdolliseksi työväenluokkakäsitteen ulottamisen varsinaisen tuotannon ulkopuolelle. Se ottaa huomioon myöskin työtätekevät, jotka esim. palveluelinkeinojen alalla ovat pakotettuja myymään työvoimaansa kapitalisteille" (s. 42). Peltonen ei — tahallisesti tai tahattomasti — siis piittaa Marxin puheesta "välittömistä tuottajista".

5. Työväenluokka ja SKP, demokraattinen liike ja SKDL

Matti Antero Peltonen ei kirjoituksessaan vedä "marxilaisesta luokkakäsitteestä" välittömiä poliittisia ja organisatorisia johtopäätöksiä. Tämä ei tietenkään merkitse, että hänen analyysinsä olisi pelkkää akateemista Marxin "uudistamista". Se, minkä Peltonen perustelee teoreettisesti, esiintyy poliittisella ja järjestöllisellä tasolla niissä pyrkimyksissä, jotka avoimesti ja voimakkaasti kuusikymmenluvulta lähtien ovat suuntautuneet marxismi-leninismiiä ja *työväenluokan* puoluetta, SKP:ta vastaan.

Painotetummin poliittisella ja organisatorisella tasolla Peltosen käsitys työväenluokasta tuli näkyviin SKP:n huhtikuussa 1968 järjestämän konferenssin eräissä alustuksissa.²⁷ Mm. Erkki Salomaa hyökkäsi alustuksessaan "marxilaisia dogmaattikkoja" vastaan, jotka yrittävät rajata "proletariaatti-käsitteen yksinomaan tuotannossa

27. *Yhteiskuntamme ongelmat ja marxilainen tutkimus*, Tampere 1968.

olevien työläisten piiriin".²⁸ Salomaan (ja Peltosen) ajatukset yhtyvät näiltä osin ranskalaisen oikeistorevisiionistin Roger Garaudyn näkemyksiin, joiden mukaan "nykyoloissa työväenluokkaan kuuluvat niin aineellisten arvojen välittömät luojat, ts. työläiset, kuin myös insinöörit ja muut teknisen alan työntekijät, suuri osa sivistyneistöä, toimenhaltijoita, virkamiehiä ja muita kerroksia, jotka eivät ole välittömässä kosketuksessa tuotantoon". Garaudy haluaa korvata "vanhan työväenluokan" "uudella laajalla työväenluokalla", "uudella historiallisella blokilla".²⁹ Salomaan mukaan "menestyksemme edellytys tänä päivänä on se, että me löydämme ja tunnustamme tämän suuren työväenluokan ja sen kaikki ryhmät".³⁰

Mitä tällainen käsitys "työväenluokasta" merkitsee vallankumouksellisen strategian kannalta. Soveltamalla Peltosen teoriaa suomalaiseen yhteiskuntaan saataisiin tulokseksi, että väestön ylivoimainen enemmistö 80—90 % kuuluu työväenluokkaan. Jos näin olisi, joutuisi puhe monopolien vastaisesta demokraattisesta rintamasta omalaatuiseen valoon. Työväenluokkahan on "kapitalismin haudankaivaja", se luokka jonka yhteiskunnallisesta asemasta nousee vaatimus *sosialistisesta vallankumouksesta*. Mikä merkitys tällöin olisi demokraattisella, monopolienvastaisella taistelulla? Aivan ilmeisesti se rajoittuisi *työväenluokan objektiivisen aseman ja sen tietoisuuden välillä vallitsevan kuilun täyttämisen välineeksi* —*sosialistisen vallankumouksen subjektiivisten edellytysten voimistamisen välineeksi*. Tämä onkin täsmällisesti se käsitys monopolien vastaisesta taistelusta ja rintamasta, joka esiintyy SKP:ta ja SKDL:n yhteistyöjärjestöluonnetta vastaan suuntautuvassa hyökkäyksessä ja jonka viimeaikojen avoimin ilmaus on SKDL:n 10. liittokokouksessa enemmistöpäätöksellä pöytään nuijittu poliittinen asiakirja.³¹

Tällainen näkemys on kuitenkin ristiriidassa marxismin-leninismin ja kansainvälisen kommunistisen liikkeen asiakirjojen kanssa. Se kääntää demokraattisen ja sosialistisen taistelun keskinäisyyden päälaelleen ja riis-

28. Erkki Salomaa: Työväenluokan rakenteessa tapahtuneet muutokset, *emt.* s. 96.

29. F. M. Vaganov: *Kommunististen ja työväenpuolueiden taistelu nykyajan oikeisto-opportunismia vastaan*, APN 1972, s. 13.

30. Salomaa: *emt.* s. 98.

31. Asiakirjassa todetaan mm.: "Syvällisten uudistusten tarve tunkeutuu kapitalismin kaikkiin osiin. Tämä tekee mahdolliseksi lähestyä sosialismin toteuttamista syvällisten demokraattisten uudistusten kautta. Demokraattisista uudistuksista muodostuu toteutettuina eräänlainen siltä sosialistisiin uudistuksiin."

tää monopolien vastaisen rintaman käsitteeltä sen objektiivisen sisällön. *Monopolien vastainen demokraattinen taistelu ei ole ensi sijassa työväenluokan tietoisuuden kasvattamisen subjektiivinen, taktinen apuväline.* Sen välttämättömyys nousee valtiomonopolistisen kapitalismin objektiivisesta kehityksestä, joka syventää paitsi työväenluokan ja porvariston, myös kansakunnan valtaenemmistön ja finanssiharvaliston välillä vallitsevia ristiriitoja. Monopolien vastaisen rintaman välttämättömyys johtuu siitä, että uudet väestökerrokset *työväenluokan* ulkopuolella joutuvat ristiriitaan suurpääoman etujen kanssa ja nousevat taisteluun sitä vastaan — ei "lähestyäkseen sosialismin toteuttamista syvällisten demokraattisten uudistusten kautta" kuten SKDL:n asiakirjat kuvittelevat, vaan puolustaakseen etujaan ja demokraattisia oikeuksiaan. Tämä kaikki on varsin yksinkertaista ja esiintyykin *eklektisinä lisäyksinä* puoluetta ja SKDL:n yhteistyöjärjestöluonnetta vastaan suuntautuviissa käsityksissä — kumoutuakseen sitten moninkertaisesti näiden tahojen poliittisessa ja järjestöllisessä käytännössä.

Salomaa viittaa alustuksessaan "ongelmaan", "onko SKP:sta käytettävä nimitystä työväenpuolue vaiko työväenluokan puolue (!?)". Hän vastaa vetoamalla 14. edustajakokouksen päätöslauselmaan "*SKP laaja nykyaikainen marxilainen työväenpuolue*".³² Se ettei tällaisia "ongelmia" enää pohdita julkisuudessa ei johdu niinkään teoreettisesta uudelleenarviosta kuin SKP:n ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen päätöksistä, joissa heijastuu puolueen marxilais-leninilaisten voimien lujittuminen. Tänäpäin — eikä siis ideologisen itsekritiikin seurauksena vaan *taktisista* syistä — tämä pohdiskelu on siirtynyt koskemaan SKDL:n "etujoukkoluonnetta", SKDL:oa "työväenluokan järjestönä" jne...

SKP:n ylimääräinen ja 16. edustajakokous määrittelivät puolueen päälinjaksi laajan, monopolien vastaisen rintaman luomisen surpääoman vallan kukistamiseksi. Niissä vahvistettiin myös SKP:n keskuskomitean 22. 1. -67 hyväksymä järjestöpoliittinen asiakirja, jossa korostetaan SKP:n merkitystä marxilais-leniniläisenä puolueena sekä SKDL:n kehittämistä demokraattisten voimien laajana yhteistyöjärjestönä. Puolueen linjaan nojautuen Sosialistinen Opiskelijaliitto totesi tiedonannossaan SKDL:n 10. liittokokouksen johdosta: "Sosialistinen Opiskelijaliitto torjuu SKDL:n kehittämisen kansallisen sosialismin järjestönä, jonka lähtökohdat perustu-

32. Salomaa: *emt. s. 96, 101.*

vat Bernsteinin, Garaudyn ja muiden oikeistorevisionistien teoreettisiin käsityksiin sekä Larsenin esimerkkiin.”³³

* * *

Luopuminen marxismi-leninismien metodologis-teoreettisista perusteista ja materialistisesta dialektiikasta johtaa kyvyttömyyteen analysoida oikein vallankumouksellisen strategian perusteita. Valtiomonopolistisessa kapitalismissa tapahtuvaa luokkarakenteen muuttumista ei voida lähteä tarkastelemaan hylkäämällä lähtökohtana kaikkien muiden elämänprosessien suhteen ratkaiseva tekijä, kapitalismin tuotantosuhde, pääomasuhde — josta löytyy myös sen oma ratkaisu, Suomen työväenluokka. Päinvastoin: uudet monimutkaiset ilmiöt voidaan ymmärtää oikein vain pitäytymällä marxilais-leniniläisessä, tieteellisessä metodissa. Työväenluokan tieteellisestä käsitteestä luopuminen — vetoamalla ”yhteiskunnan muuttumiseen” — sen korvaaminen ”suurella palkkatyöntekijöiden luokalla”, muodostuu — toisin kuin tämän näkemyksen edustajat luulevat — vakavaksi esteeksi sekä todellisen työväenluokan että sen voimakkaasti kasvavien liittolaisjoukkojen taistelun kehittämiselle. Sen vuoksi revisionismi on paljastettava teoreettis-metodologisia juuriaan myöten.

33. SOL:n tiedonanto SKDL:n 10. liittokokouksen johdosta, *Tiedonantaja* 19. 4. 73.

”Sosialistisen Opiskelijaliiton poliittis-teoreettinen julkaisu, *Soihtu*, on nyt uudessa tilanteessa nopeasti vakiinnuttanut asemansa marxilais-leniniläisenä julkaisuna, jolla on käyttöä ja vaikutusta niin nuoremman kuin vanhemmankin väen keskuudessa. *Soihtu* on kiitettävällä valppaudella ottanut tarkastelun kohteeksi kulloinkin esillä olevia ajankohtaisia ongelmia ja antanut niistä marxismi-leninismiin perustuvan erittelyn.”

Tiedonantaja 34/73

TILAA SOIHTU

Käsissä olevan numeron lisäksi ilmestyy tämän vuoden aikana vielä kolme vähintään 96-sivuista numeroa. Tilaushinta *Soihtu* 4/73:sta lähtien vuoden loppuun 7.50 markkaa. Tilaukset suoraan SOL:n jäsenjärjestöille tai ps-tilille 762 69-4, osoite *Soihtu*, Simonkatu 8 pihaporras, 00100 Helsinki 10. Ps-korttiin tilaajan nimi, lähiosoite ja postitoimipaikka.

Raportteja, kommentteja

Varusmiesliitto

*Suomen Varusmiesliitto, Fred-
rikinkatu 55 A, p. 647 261.*

Demokraattisen toiminnan perinne armeijassa

Suomen armeija oli luokkasodan jälkeen muodostettu jääkärijoukoista ja valkokaarteista sotilaskoulutuksen jäädessä osittain saksalaisten käsiin. Häviölle jääneen työväenluokan kannalta armeija merkitsi avointa luokkasorron välikappaleetta. Työläisnuorisosa 1920- ja 1930-luvun armeijassa oli äärimmäisen vaikea, mutta siitä huolimatta tietoisin osa työläisnuorisosta pyrki armeijassakin toimimaan demokraattisten tavoitteiden puolesta. Toiminnalla pyrittiin ennen muuta estämään nuorta neuvostovaltiota vastaan suunnatut sotaprovokaatiot ja Neuvostoliiton vastainen sotakihoitus. Samoin pyrittiin torjumaan fasistista ja kansalliskiihkoista ideologiaa.

Maanalainen SKP toimi sotilasmaailmastaan kautta armeijassa mm. levittäen useita julkaisuja (Punasotilas, Kasarmi, Neuvostoliiton puolesta imperiaalisista vastaan). Tärkeinä ohjelmavaatimuksina nähtiin aiemmin mainittujen kysymysten ohella vaatimukset asevelvollisuuttaan suorittavien olojen ja aseman parantamisesta. Vaadittiin mm. asevelvollisuusajan lyhentämistä, päivärahakorottamista, palvelusolojen korjaamista ja asevelvollisten perheiden aseman helpottamista. Muita vaatimuksia olivat mm. kansalaisoikeuksien toteuttaminen kasarmeilla, ase-

velvollisten omien komiteoiden perustaminen komppanioihin, poliittisen toiminnan salliminen ja mielipidevapauden toteuttaminen. Suurin osa tuolloisista vaatimuksista odottaa tänäkin päivänä toteutumistaan.

Illegaaliseen toimintaan osallistuneita vainottiin ankarasti. Vaikeudet näkyivät myös työssä, ja niinpä SKP:n sotilasmaailman itsekritiikissään (Punasotilas -31) toteaa toiminnalta puuttuvan joukkoluonnetta.

Mitä pitemmälle kohti sotaa maataamme ohjattiin, sitä leimallisemmin toiminta armeijassa sai vastarintaliikkeen luonteen. Sotaoiloissa kommunistien ja muiden fasismia ja sotaa vastustaneiden voimien vastarinta kehittyi olosuhteiden sanelemana aseelliseksi vastarintaksi.

Sodan jälkeen demokraattisen toiminnan edellytykset armeijassa kuten koko yhteiskunnassa paranivat. Äärioikeiston sotilaalliset ja puolisolilaalliset organisaatiot lakkautettiin Pariisin rauhansopimuksella, joka samalla kielsi fasistisen toiminnan maassamme. Demokraattisille voimille taatiin kansalaisoikeudet ja täysi toimintavapaus. Mielipitettensä takia vainottujen sodanvastustajien maine puhdistettiin. Johtavia sotasyyllisiä tuomittiin vankeuteen. Äärioikeistolaisimpia aineksia erotettiin armeijasta.

Yra-sopimuksella luotiin vihdoin perusta Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden uudelle, luottamukselliselle ja rauhanomaiselle kehitykselle. Maamme ulkopoliittiseksi linjaksi valittiin rauhan ja ystävyyden politiikka. Puolustuslaitoksen johto joutui ainakin sanoissa asettumaan virallisen ulkopoliittikkamme taakse.

Tälle edistykselliselle kehitykselle vastakkaiset, taantumukselliset tendenssit alkoivat ilmetä kuitenkin jo varsin pian sodan päättymisen jälkeen. Suurpääoma- ja oikeistopiirit olivat takaiskuistaan huolimatta säilyttäneet ratkaisevat ase-

mansa ja lakkautettujen järjestöjen toimintaa jatkettiin uusien järjestöjen puitteissa. Äärioikeiston ja taantumusupseerien jo syksyllä 1944 aloittama aseidenkätöntä johti laajaan oikeudenkäyntiin ja asekatkenta juttuun syyllistyneiden tuomitsemiseen. Oikeistovoimat yrittivät kääntää nämä valvontakomission ja Valtiollisen poliisin antifasistiset toimenpiteet propagandassaan demokraattisia voimia vastaan.

Kylmän sodan kaudella taantumuksellinen, työväenvastainen suuntaus hallitsi voimakkaasti armeijaan suhtautumista ja armeijan sisäistä elämää. Mm. yleislakon aikana 1956 oikeistolaiset kansanedustajat vaativat eduskunnassa avoimesti armeijan käyttöä "järjestyksen ja yleisen turvallisuuden ylläpitämiseksi". Samanlaisen vaatimuksen esitti SDP:n puoluetoimikunnassa Väinö Leskinen, silloinen oikeistososialidemokraattien johtohenkilö. Armeija olikin hälytystilassa yleislakon ajan.

60-luvulla armeijaan suhtautumisessa tapahtui muutosta sekä sosialidemokraattisessa että kommunistisessa ja kansandemokraattisessa liikkeessä. Sos. dem. johdossa alettiin hyväksyä taktisista syistä armeijan arvostelu, joka lisääntyi ennen muuta nuorison keskuudessa. Vaikka arvostelu sallittiin, se ei kuitenkaan ole merkinnyt muutosta SDP:n politiikassa armeijan suhteen, vaan puolue toimi saumattomasti armeijan varustelulinjan, ideologisen ja käytännön militarisoinnin toteuttajana. Samoihin aikoihin kommunistisessa liikkeessä esiin tullut oikeistorevisionismi aiheutti sen, että pikkuporvarillinen pasifismi marxilais-leniniläisen ohjauksen puutteessa valtasi vapaasti alaa vasemmistolaisessa nuorisoliikkeessä. Armeijalaitoksen demokratisoinnin tehtäviä ei tiedostettu, vaan olemassaolevat edellytykset jätettiin kokonaan käyttämättä.

Varusmiesten etujärjestötoiminta

1. Yleisvasemmistolainen vaihe

Varusmiesten etujärjestö Varusmiesliitto perustettiin 12. 4. 1970. Se oli vastaus niiden ongelmien ja epäkohtien kasvavaan tiedostamiseen, joihin edistykselliset nuoret asepalveluajanaan törmäsivät. Perustajat lukeutuivat lähinnä yleisvasemmistolaiseen opiskelijaliikkeeseen, mikä määritteli toiminnan alkuvaiheen luonteen. Toiminta rajoittui aluksi varsin kapealle pohjalle keskittyen Helsinkiin.

Samalla, kun Varusmiesliiton perustaminen osoitti yleistä demokraattisen toiminnan nousua nuorison keskuudessa, siinä heijastuivat myös 60-luvun vasemmistolaisen nuorisoliikkeen ominaisia piirteitä: yksipuolisia imperialismi- ja imperialisminvastaisen taistelun käsityksiä sekä erittelemätöntä porvarillisten instituutioiden vastaisuutta.

Alusta alkaen Varusmiesliiton kehitysedellytyksiin kuitenkin sisältyi myös demokraattisen joukkojärjestön aineksia. Jo ensimmäisissä liiton puheenvuoroissa nähtiin tärkeäksi koota varusmiesjoukkoja Varusmiesliiton riveihin. Tässä tarkoituksessa Varusmiesliiton johto pyrki puolustuslaitoksen johdon kanssa sopimukseen, jolla turvattaisiin toimintaedellytykset varuskunnissa. Sopimus puolustusvoimain komentajan kanssa saatiinkin aikaan. Kenraali Leinosen ohjeet puolustuslaitoksen suhtautumisesta Varusmiesliittoon annettiin syksyllä 1970.

Komentajan käskykirjelmää on tarkasteltava varsin merkittävänä asiakirjana. Kirjelmässä luvataan myöntää Varusmiesliitolle toiminta-oikeudet kasarmeilla, kunhan liitto toimii "lakien ja hyvien tapojen mukaisesti". Ohjeiden mukaan puolustuslaitoksen henkilökun-

nan suhtautumisen Varusmiesliittoon on oltava neutraalia, asioihin puuttumatonta. On syytä huomata, että Varusmiesliiton johdon yleisvasemmistolainen koostumus tuolloin ei voinut jäädä puolustuslaitoksen johdolta huomaamatta ohjeita annettaessa. Armeijan johdon nykyistä politiikkaa ajatellen kolmen vuoden takaiset ohjeet yllättävät liberaalisuudellaan. Yleinen oikeistolaisuuskehitys näkyy selvästi tätäkin taustaa vasten ja näinkin lyhyen ajanjakson puitteissa.

Yleisvasemmistolaisessa vaiheessa 1970—71 Varusmiesliiton politiikkaa leimasi sosiaalidemokraattien hallitseva asema liiton johdossa.

Siitä huolimatta Varusmiesliitossa kehittyi verrattain johdonmukainen oikeistolaista turvallisuuspolitiikkaa, varustelulinjaa ja armeijan oikeistolaisuutta vastustava linja. Liiton johdossa nähtiin välttämättömäksi luoda suhteet eduskuntaan ja parlamentaarisiin elimiin, kehittää yhteistyötä eri puolueilta edustavien ryhmien kesken, pyrkiä organisoimaan toimintaa joukko-osastoissa jne. Käytännöllisenä ongelmana oli resurssien puute, ja poliittisena ongelmana sos.demien hallitseva asema, joka ei mitenkään voinut realisoitua liiton jäsenistössä ja kenttätöyssä.

Varusmiesliitto sai varsin pian perustamisensa jälkeen asiantuntijaroolin eduskunnan valiokunnissa ja eräissä komiteoissa, kuten sotaväen rikoslain uudistamista valmistele-vassa ja myöhemmin puolustuslaitoskomiteassa. Toiminta joukko-osastojen suuntaan alkoi oikeusavustajapalvelujen järjestämisellä. Tavoitteissa korostui sosiaali- ja oikeusturvakysymysten ajaminen, kun taas esim. puuttumista turvallisuuspoliittisiin kysymyksiin epäröitiin. Ensimmäinen varusmiesten mobilisointipyrkimys oli varusmiesadressin kokoaminen v. 1971, jolloin lähes 13 000

varusmiehen nimet kerättiin päivärahan parantamista sekä ilmaisia lomakuljetuksia koskevien vaatimusten taakse. Puutena adressin kokamisessa oli, ettei Varusmiesliiton organisaatiota samalla kyetty rakentamaan joukko-osastoihin.

Varusmiesliiton kannatuksen joukko-osastoissa alkaessa kasvava kiteytyivät taantumuksellimpien sotilasjohtajien epäluulot liittoa kohtaan erilaisiksi vastatoimiksi, joilla puolustusvoimain komentajan käskykirjelmää rikottiin. Vuoden 1971 kevätiliittokokouksessa näihin rikkkeisiin kiinnitettiin huomiota ja Pääesikuntaa kehoitettiin valvomaan tarkemmin komentajan käskykirjelmän noudattamista. Porvarillisessa lehdistössä Varusmiesliittoa vastaan ruvettiin käymään samoihin aikoihin kampanjaa. Ovelimman, ja varsin hyvin naamioit-dun hyökkäyksen toteutti Helsingin Sanomat, joka väitti Varusmiesliiton ryhtyvän laatimaan "mustia listoja" liittoa vastustavista upseereista. Tilannetta kärjistettiin oikeistolehdissä ja ns. maanpuolustusjärjestöjen julkaisuissa upseeriston saamiseksi laajemminkin Varusmiesliittoa vastaan.

Oikeistohyökkäys huipentui syksyllä -71 sekä lehdistöpropagandan että organisatoristen toimien muodossa. Kun Varusmiesliitto luovutti varusmiesadressin eduskuntaryhmille, se samalla esitti, että varusmies-tien olojen parantamiseen tarvittavat varat otettaisiin puolustusmäärärahoista perushankintamäärärahoja kaventamalla. Tämä antimonopolistinen, varustelulinjan vastainen vaatimus kiihdytti oikeiston rai-voon. Varusmiesliiton liittokokous syksyllä -71 pidettiin kiristyneessä tilanteessa. Reserviläisjärjestöjen jäseniä oli mainoitu liikkeelle Varusmiesliiton valtaamiseksi oikeiston käsiin. Reserviläisten lisäksi paikalle oli houkuteltu asioihin perehtymättömiä varusmiehiä lähiseudun varuskunnissa eräiden

upseerien suosiollisella tuella. Valtausyritys kuitenkin epäonnistui oikeiston jäätyä 1/3 vähemmistöön kokouksessa. Oikeiston kaappausyrityksen torjuminen loi suotuisia edellytyksiä demokraattisten voimien yhteistyön lujittumiselle. Näitä edellytyksiä ei kuitenkaan osattu käyttää hyväksi, vaan Varusmiesliitolle valitussa uudessa hallituksessa sos.demelle jäi edelleenkin hallitseva asema ja selvä ylledustus. Yleisvasemmistolaisen vaiheen Varusmiesliiton kehityksessä voidaan katsoa päättyvän 1971 lopulla, jolloin lähinnä parlamentaarisen puolustuskomitean arvosteluun perustuva ns. SVL-muistio julkaistiin. Sen tärkeimpiä kohtia ovat varustelulinjan analyysi ja militarisointia vastustava kannanotto, sekä muutamat periaatteelliset, tosin riittämättömästi perustellut ja muotoillut ohjelmatavoitteet varusmiesten etujen ja oikeuksien puolesta.

2. Opportunismien esiinnousu

Sos.demien hallitseva asema Varusmiesliitossa osoittautui liiton linjaa ja koko toimintaa vaarantavaksi tekijäksi liiton uuden hallituksen aloittaessa työnsä vuoden 1972 alussa. Taustatekijät Varusmiesliiton johdossa esiinnousulle opportunismille olivat samat kuin yleispolitiikassa: SDP:n hegemoniapyrkimysten edistäminen ajanmukaisella poliittisella opportunismilla. Varusmiesliiton näkyviä sosialidemokraatteja vedettiin mukaan Paasion vähemmistöhallitukseen poliittisina työntekijöinä. Puolustusministeriksi samaan hallitukseen asetettiin työväenliikkeen hajoitusjärjestöissä, SAJ:ssä ja TUK:ssa kunnostautunut oikeistososialidemokraatti S. Hostila.

Varusmiesliiton linjan muotoutumisessa alkoi esiintyä selvää horjuvuutta. Liiton uuden

hallituksen "toimintaedellytysten turvaamiseksi" myönnyttiin puheenjohtajan, sosialidemokraatti J. Leinon vaatimuksiin "joustavan" linjan omaksumisesta Pääesikuntaan ja muihin virallisiin "tahoihin". SVL-muistio, johon puolustusvoimain komentaja oli puuttunut todeten sen levittämisen joukko-osastoissa suhteita kärjistäväksi, pantiin hyllylle. Paasion vähemmistöhallituksen poliittinen sihteeri Leino eteni vähitellen vaatimuksissaan pyrkien taittamaan kärkeä Varusmiesliiton kannanotolta etenkin suhteessa hallitukseen ja sen politiikkaan. Samaa linjaa Leino ryhtyi harjoittamaan Puolustuslaitoskomiteassa, johon hänet nimettiin Varusmiesliiton edustajaksi, tosin kuulematta Varusmiesliiton kantaa. Keskusteluja Varusmiesliitosta käytiin tämän jälkeen varsin korkealla tasolla, mutta ilman että edes Varusmiesliiton hallituksen jäsenet olisivat tulleet näistä keskusteluista informoituiksi. Tyypillisen oikeistososialidemokraattisen kabinettipoliitikan alkaessa rehottaa Varusmiesliiton johdossa liiton järjestöllinen työ ja ohjelmallinen kehittäminen kokivat takaiskun. Joukkotyön ohjaaminen jäi heikoksi. Paikallisosastot eri joukko-osastoissa syntyivät spontaanisti, mutta ohjausta vaille ne myös nopeasti lakastuivat ikäluokan vaihtuessa.

Sos.dem. vähemmistöhallituksen kaudella armeijan sisäinen taantumusryhmittymä hahmottui entistä yhtenäisemmäksi voimaryhmäksi, jonka hyökykset Varusmiesliittoa vastaan joukko-osastoissa kilhtyivät. Keväällä -72 syntyi mm. Dragsvikin varuskunnassa kärjistynyt tilanne, kun varusmies Olle Bergmanilta takavarikoitiin lehtileikkettä "laittomina". Bergmanin kanteluun eduskunnan oikeusasiamiehelle paikallinen sotilasjohto vastasi voimatoimin siirtämällä Bergmanin uuteen palveluspaikkaan

ulkosaaristoon. Asiasta tehtyyn eduskuntakyselyyn puolustusministeri Hostila vastasi antaen hyväksymisensä taantumuksellisille toimille. Samoin hän vastasi eräisiin muihin kyselyihin. Poliittisissa puheissaan Hostila samanaikaisesti painotti perushankintojen ja mm. sotilaallisen alan tuotekehittelyn tärkeyttä. Varusmiehiä Hostila muisti arestitilojen laajentamisella ja nykyaikaistamisella.

Varusmiesliiton paikallisosasto toiminnalle opportunistimin kausi merkitsi suuria vaikeuksia osastojen joutuessa omin neuvoin torjumaan taantumuksen hyökkäyksiä; komentajan käskykirjelmän toteutumista ei käytännössä oltu valvottu joukko-osastoissa vuoden -71 kevästä lähtien. Varusmieslehden takavarikoinnit, kirjessalaisuuden loukkaukset ym. mielivaltaisuuDET yleistyivät.

3. Kehitys demokraattiseksi joukkojärjestöksi

Paikallisosastojen itsenäinen ja pääosin spontaani toiminta alkoi syksyllä -72 kehittyä organisatorisesti tiiviimmäksi, ja aikaisemmin orastanut Varusmiesliiton joukkojärjestöluonne alkoi hahmottua. Varusmiesliiton vaikutuksen säilyminen joukko-osastoissa ja sen kannatuksen kasvu oli suurelta osalta Varusmieslehden ansiota. Lehden kehitys vuoden -72 jälkeen oli suhteellisen riippumatonta sos.dem. opportunistista. Lehti kehittyi yleisvasemmistolaisesta vaiheesta yhä tietoisempaan anti-imperialistiseen, rauhaa ja kansainvälisyyttä edistävään, varusmiesten etujen ja oikeuksien puolesta käytävän demokraattisen taistelun suuntaan. Tendenssiä edistivät ennen muuta joukko-osastoissa toimivat marxilais-leniniläiset voimat, jotka perustason demokraatti-

sen yhteistyön pohjalta yhä laajemmin pystyivät kehittämään yhtenäistä taistelurintamaa.

Varusmiesliiton syysliittokokouksessa -72 Leinon linja sai selvän tuomion. Vietnania ja EEC:tä koskevissa kannanotoissa irtisanouduttiin selkeästi sos.dem. johdon politiikasta, ja asetuttiin demokraattisen nuorisoliikkeen anti-imperialistiseen rintamaan. Puheenjohtaja Leino kärsi äänestyksissä murskahäviön. Liittokokouksessa käytetyt ohjelmataavoitteita koskevat puheenvuorot antoivat siihenasti selvimmät näköalat liiton linjan kehittämiseksi. Linjaa ja ohjelmataavoitteita selkiennyttämällä, sekä johdon koostumusta uudistamalla luotiin edellytyksiä Varusmiesliiton demokraattisen joukkojärjestöluonteen lopulliselle hahmottamiselle. Vuoden 1973 hallitus on asettanut sen päätehtäväkseen. Paikallistyyön kysymyksiä liiton toimistossa hoitaa järjestösihteeri, jonka toimen liittokokous päätti perustaa. Hallitus valmistelee liiton joukkojärjestöluonnetta vastavaa organisaatiouudistusta ja varusmiespoliittista ohjelmaa.

Varusmiesliiton demokraattista joukkojärjestöluonnetta vahvistettiin kevätiliittokokouksessa 1973. Tärkeimmät päätökset koskivat varusmiesten järjestäytymisoikeuksia ja paikallistason toiminnan järjestämistä. Nykyinen hallitus on myös toimeenpannut jo kauan sitten tehdyt päätökset Varusmiesliiton liittymisestä Suomen Rauhanpuolustajat ry:hyn ja Suomi—Neuvostoliitto -Seuraan. Varusmiesliitto osallistuu myös festivaalitoimintaan sekä Avustusjuna Vietnamiin -kampanjaan.

Ristiriitaisista tendensseistään huolimatta Varusmiesliiton kehitys on ollut nopeata, muihin kapitalistisiin maihin verrattuna jopa ennätyksellistä. Varusmiesliiton jäsenmäärä kohoaa tällä hetkellä 8 000:een.

Toimintaa on kaikissa palvelupaikoissa. Suurimmissa joukko-osastoissa liiton jäsenet ovat muodostaneet keskuudestaan paikallisosastoja, järjestäneet ja kehittäneet varusmiesten demokraattista yhteistyötä tavoitteenaan Varusmiesliiton vahvistaminen ja varusmiesten etujen ja oikeuksien toteuttaminen voimakkaan etujärjestön avulla.

Varusmiesten kurja asema luolaajan toimintapohjan

Edellytykset demokraattisten voimien toiminnalle nyt, kuten ennenkin, perustuvat varusmiesten lisääntyvään tietoisuuteen asemastaan.

Taloudellisesti varusmies kokee asevelvollisuuden suorittamisen suurena rasitteena etenkin silloin, kun joko vanhemmat taikka oma perhe joutuvat asevelvollisen armeijassa olon takia jäämään puutteellisen toimeentulon varaan. Nykyinen sotilasavustus ei turvaa perheiden asemaa. Yhdelle henkilölle maksetaan sotilasavustuksena kansaneläkkeen tukiosaa vastaava määrä (n. 150 mk/kk) elatukseen. Selvitysten mukaan useimmat varusmiehet, etenkin 11 kk palvelevat, velkaantuvat armeija-aikanaan. Monia uhkaa armeijan jälkeen työttömyys, muutamia vuosia sitten tehtyjen tutkimusten mukaan työttömiksi jää lähes puolet asevelvollisuuden suorittaneista. Kotiuttamisraha, 150 mk, on mitätön summa tuossa tilanteessa.

Varusmiesaikana korostuu taloudellinen eriarvoisuus. Varakkaasta kodista oleva varusmies pystyy hankkimaan itselleen mukavuuksia palvelusaikanaan. Opiskelijoilla asevelvollisuus aika katkaisee usein häiritsevästi opiskelun ja vaikeuttaa ammattiin sijoittumista.

Varusmiesten terveydenhoidon puutteet ovat suuret. Mie-

lenterveydellisiä ongelmia esiintyy tutkimuksen mukaan lähes 20 %:lla varusmiehistä. 6 000 varusmiestä olisi vuosittain psykiatrisen hoidon tarpeessa suurimman osan jäädessä vaille kaikkea hoitoa. Itsemurhien määrä on armeijassa suurempi kuin Suomessa keskimäärin. Varusmiesten oikeusturva ei nykyisen sotilaskurinpitojärjestelmän oloissa toteudu, vaan esimiesten mielivalta on edelleenkin mahdollista ja todellisuutta. Poliittista syrjintää tapahtuu varsin räikeästi.

Koulutuksessa ilmenevät porvarillisen luokkavallan pyrkimykset varsin avoimina. Turvallisuuspolitiikan opetus annetaan oikeistolaisessa hengessä, ja sitä täydennetään ääritaan-tumuksellisella isänmaan historian opetuksella sekä nationalistiseen ajatteluun perustuvala sotilashistorialla. Sotilasvala ja muut uskonnolliset rituaalit tähtäävät ideologiseen alistamiseen.

Varusmiehiltä puuttuvat kansalaisoikeudet, vapaa mielipiteen ilmaisu, järjestäytymisvapaus, oikeus olla päättämässä kasarmielämään liittyvistä asioista. Oppilaskunnat reservialiupseerikouluissa ja RUK:ssa toimivat sotilasjohtajien tarkassa valvonnassa ja ohjauksessa, samoin varusmiestouimkunnat, jotka ovat syntyneet tunnetun porvarillisen ristiriitosen sääntelyteorian pohjalta.

Armeijan tehtävästä yhteiskunnassa varusmiehille pyritään antamaan varsin yksipuolinen kuva. Varsinkin armeijan sisäpoliittisia tehtäviä mystifioidaan, eikä mm. puolustuslaitosasetuksessa mainittuja "järjestyksen ja yleisen turvallisuuden" sekä "laillisen yhteiskuntajärjestyksen ylläpitämisen" tehtäviä varusmiehille pyritäkään selvittämään. Sotilasjohto ylläpitää käsitystä siitä, että armeija suuntautuu ennen muuta Neuvostoliiton taholta tulevaa "hyökkäysuhkaa" vastaan. Virallisesti esitetään asia

puolustautumisena "miltä suunnalta tahansa" tulevaa hyökkäystä vastaan, mikä sekin merkitsee yyy-sopimuksen huomiotta jättämistä ja polkkeamista virallisen ulkopoliittikan linjalta.

Varusmiesliiton toiminnan ja kannanottojen kehityssuunta varusmiesten sosiaali- ja oikeusturvakysymyksissä sekä turvallisuuspolitiikkaa koskevissa kysymyksissä vastaa asevelvollisuuttaan suorittavien tietoisuuden kasvua ja tarpeita. Järjestäytyminen puolustuslaitoksen johdosta riippumattomaan etujärjestykseen on välttämättömyys — vain tällainen järjestö omaa edellytykset toimia johdonmukaisesti varusmiesten etujen ja oikeuksien puolesta.

Nykytilanteen tehtävistä

Kesän 1973 alussa valmistuvassa Puolustuslaitoskomitean I osamietinnössä kosketellaan mm. puolustuslaitoksen henkilöstön osallistumista yhteiskunnalliseen ja poliittiseen toimintaan sekä henkilöstöryhmien etujärjestötoimintaa, myös Varusmiesliiton toimintaa puolustuslaitoksen sisällä. Mietinnön valmisteluissa muotoutunut taantumuksellinen sisältö on paljastettava ja luotava laaja rintama puolustamaan varusmiesten ja koko puolustuslaitoksen henkilöstön demokraattisia oikeuksia, varusmiesten ja Varusmiesliiton toimintamahdollisuuksia kasarmeilla.

Varusmiesliiton organisaatio tullaan uudistamaan. Se merkitsee siirtymistä henkilöjäsenyydestä edustajapohjaisiin liittokokouksiin ja paikallisjaostojen toiminnan ja itsenäisyyden korostumista. Organisaatiomuutoksen toteuttaminen vaatii toiminnallisuuden nousua, kaikkien edistyksellisten voimien ja järjestöjen tukea myös paikka-

kuntatasolla, varusmiesten etujärjestötoiminnan merkityksen tiedostamista, paikallisosasto-toiminnan muotojen kehittämistä, mm. opintokerho- ja tiedotustyötä, mihin kevätilittokokouksessa 1973 vahvistettu ohjesäännöstö luo hyvän lähtökohdan. Opintotyön kehittämiseksi tarvitaan armeijaa koskevaa tutkimusta. Tiettyä pohjaa opintotyöhön tarjoaa keväällä 1973 ilmestynyt "Varusmiehen käsikirja".

Syksyllä lähtee järjestökäsittelyyn varusmiespoliittinen ohjelma, josta tulee Varusmiesliiton ensimmäinen kokonaisvaltainen ohjelma. Laajalla ja perusteellisella järjestökäsittelyllä on taattava varusmiespoliittisen ohjelman taistelukelpoisuus. Ohjelman tulee tarjota kestävät lähtökohdat armeijan sisäisten taantumuspilrien paljastamisessa, taistelussa varusmiesten etujen ja oikeuksien puolesta, armeijan antaman turvallisuuspoliittisen opetuksen uudistamiseksi vastaamaan maan rauhantahtolista ulkopoliitiikkaa, taistelussa demokration ja rauhan puolesta.

Hyökkäysten voimistuminen varusmiesten oikeuksia ja Varusmiesliittoa vastaan edellyttää edistyksellisten järjestöjen ja henkilöiden kamppailun tehostamista Varusmiesliiton demokraattisen toimintalinjan tueksi ja kehittämiseksi. Kommunistit ovat aktiivisesti mukana jokaisessa toimintakampanjassa ja päivittäisessä työssä Varusmiesliiton voimistamiseksi. On ajankohtaista tehostaa varusmiesten, Varusmiesliiton ja puolustuslaitoksen kysymysten käsittelyä marxilais-leniniläisen liikkeen eri osissa valtakunnallisesti ja paikallisesti.

Npo Halonen, Matti Kotikoski, Kalle Lyytinen, Tuomas Mankamo ja Tuomo Olkkonen (historiaosan lähdeaineistona on käytetty Timo Karmakallion alustusta vuodelta 1972)

Eteläisen Afrikan vapautusliikkeet

Pariisin aseleposopimus 27. 1. 73 merkitsi käännettä Vietnamin kansan taistelussa sosialismin rakennustyön turvaamiseksi ja edistämiseksi pohjoisessa, demokraattisen kehityksen käynnistämiseksi etelässä ja koko maan rauhanomaisen jälleenyhdistämisen puolesta. Sillä on historiallinen merkitys koko maailman anti-imperialistisen liikkeen etenemisessä. USA:n imperialismi pakotettiin luopumaan kaikkein aggressiivisimmista menetelmistään ja alistumaan rauhanomaisen rinnakkainolon edellyttämään poliittiseen ratkaisuun. Tämä on pakottanut sen siirtämään Kaakkois-Aasian taktiikkansa painopisteen Vietnamin aseleposopimuksen rikkomispyrkimykseen ja Laosin ja Kambodshan sodankäynnin kiihdyttämiseen.

Vietnamissa tapahtuneen käänteen toinen puoli on siinä, että imperialismiin on nyt poliittisesti ja sotilaallisesti helpompaa ja taloudellisesti välttämättömämpää (varustelumonopoliin voitot) pyrkiä lisäämään aggressiivisuuttaan muilla kansallisen vapautustaistelun vastaisilla rintamaloikoilla, ennen muuta Lähi-Idässä, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Taistelu, aseellinen tai aseeton, tulee näillä alueilla kärjistyään entisestään. Samalla kun Vietnam-solidaarisuustoinnin voimistaminen todellisen voiton turvaamiseksi on välttämätöntä, on maamme anti-imperialistisen solidarisuusliikkeen valmistauduttava aktiiviseen tukitoimintaan kaikkia imperialismiin hyökkäyshenkisiä aikeita vastaan. SOL:n 9. liittokokouksen hyväksymä

Taisteluoikeudet osoittaa opiskelejoille myös kansainvälisen solidarisuustyön tehtävien kokonaisuuden.

Tässä ja seuraavissa Soihdun numeroissa tulemmme raportoidaan tilanteesta Afrikassa, Lähi-Idässä ja Latinalaisessa Amerikassa. — Toimitus.

Kapitalismin kehitys imperialistiseen vaiheeseen 1800-luvun lopussa lisäsi siirtomaiden merkitystä johtaville kapitalistisille valtioille kuten Englannille, Ranskalle ja Saksalle. Keskenään kilpailevat monopolit pyrkivät takaamaan itselleen mahdollisimman suuret raaka-ainelähteet ja markkina-alueet. Ne painostivat maittensa valtaamaan yhä uusia siirtomaita ja tiukentamaan otettaan jo vallatuista alueista. Afrikan jako Euroopan kapitalististen maiden kesken kiihtyi 1870-luvulta lähtien. Berliinin konferenssissa 1884—85 imperialistiset valtiot jakoivat Afrikan mantereen keskenään.

Afrikkalaisten vastarinta kolonialistisia maahantunkeutujia vastaan sai useimmiten paikallisten kapinoiden luonteen. Pääsyyinä näiden tappioon oli Afrikan kansojen yhteiskunnallistaloudellisessa kehitysmättömyydessä. Taistelu kolonialismia vastaan oli taistelua maailmanmitassa aikanseäläneiden feodaalisuhteiden puolustamiseksi. Helmoyhtelskunnat eivät myöskään kyenneet yhdistämään voimiaan uudenaikalsin aselin varustautunutta vihollista vastaan.

Lokakuun vallankumouksen aloittama kapitalismin yleinen kriisi merkitsi myös siirtomavallan kriisiä. Lokakuun vallankumouksen vaikutuksesta vapautustaistelu voimistui ja mm. Etelä-Afrikkaan syntyi kommunistinen puolue.

Kapitalismin yleisen kriisin toinen vaihe, joka kypsyi toisen maailmansodan kuluessa, muodostui myös afrikkalaisen va-

pautusliikkeen etenemisen käännekohdaksi. Imperialistit yrittivät sodan avulla myös Afrikan uudelleenjakoa ja otteensa tiukentamista, mutta sota päättyi kolonialistien tappioon, imperialismin heikkenemiseen ja sosialistisen maailmanjärjestelmän voimakkaaseen etenemiseen.

Kolonialistit olivat vähitellen pakotettuja vetäytymään joko aseellisen taistelun jälkeen tai "rauhanomaisemmin" pyrkiesiin kaukonäköisemmin varmistamaan uuskolonialistisen riiston mahdollisuuden. Viisikymmenluvulla alkaneen siirtomaajärjestelmän hajoamisprosessin tuloksena Afrikassa on nykyään jo 40 itsenäistä valtiota.

Tällä hetkellä kansallinen vapautusliike Afrikassa kamppailee kahden eri kehitysvaiheen ongelmien kanssa. Osassa Afrikan maita taistellaan vielä välitöntä imperialistista siirtomaherruutta, kolonialismia vastaan valtiollisen itsenäisyyden ja kansallisen riippumattomuuden saavuttamiseksi. Osassa taas pyritään valtiollisen itsenäisyyden oloissa ratkaisemaan imperialistisen alikehityksen mukanaan tuomia valtavia yhteiskunnallis-taloudellisia ongelmia, jolloin kysymys maan kehityssuunnasta — kapitalistisesta tai ei-kapitalistisesta — ja suhteesta neokolonialismiin on keskeinen. Seuraavassa raportissa käsitellään ensimmäisessä kehitysvaiheessa olevien vapautusliikkeiden tilannetta, ja tarkastelu rajoittuu näin eteläiseen Afrikkaan.

Rotusorron ja siirtomaavallan linnakkeet Afrikassa

Huolimatta imperialistisen siirtomaajärjestelmän luhistumisesta elää maailmassa edelleen noin 50 miljoonaa ihmistä siirtomaavallan ja rotusorron

vankeina. Suurin osa näistä siirtomaavallan ja rotusorron linnakkeista on eteläisessä Afrikassa. Etelä-Afrikan tasavallassa, Namibiassa (Lounais-Afrikassa) ja Zimbabwea (Rhodesiassa) elää noin 20 miljoonaa afrikkalaista vahvan väkivaltakoneiston tukeman rotusortojärjestelmän alaisina.

Imperialistisesta siirtomaajärjestelmästä ovat Afrikassa vielä jäljellä seuraavat alueet:

Englannin siirtomaita ovat Etelä-Rhodesia (tosin itsenäiseksi julistautunut), Saint Helenan saari ja Seychillit, yhteensä noin 480 000 km², asukkaita 5,5 miljoonaa.

Ranskan siirtomaa-alueita ovat Komorien saariryhmä, Reunionin saari, Maskareeni-saaret ja Afarian ja Issain raskalainen territorio (entinen Ranskan Somalimaa). Näiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 30 000 km², asukkaita on noin puoli miljoonaa.

Espanjalla on edelleen hallussaan Länsi-Sahara ("Espanjan Sahara") sekä kaksi kaupunkia, Ceuta ja Melilla Afrikan pohjoisrannikolla: yhteensä noin 260 000 km², asukkaita 300 000.

Suurimmat siirtomaa-alueet on *Portugalilla*, jonka hallinnassa on edelleen Angola, Guinea-Bissau ja Kap Verden saaret, Sao Tomen ja Principen saaret sekä Mosambik, pinta-alaltaan yhteensä noin 2 miljoonaa km², joissa asuu noin 13 miljoonaa ihmistä.

Portugalin siirtomaat

Pisimmälle kolonialismin vastainen vapautustaistelu on edennyt Portugalin kolmessa siirtomaassa, Angolassa, Mosambikissa ja Guinea-Bissaussa. Näissä maissa syntyi 50-luvulla kansallisia puolueita, joiden vaatimuksista kansallisesta itsenäisyydestä Portugal ei ollut

halukas edes neuvottelemaan. Muun Afrikan vapautuessa siirtomaaikeestä 50-luvun lopulla ja 60-luvun alussa Portugali yritti siirtomaissaan johtaa kehitystä toiseen suuntaan laajojen pidätysaaltujen ja siirtomaavallan yhä julmempien väkivaltatekojen avulla.

Portugalin siirtomaahallinnon julmuudet eivät kuitenkaan kyenneet tukahduttamaan kansallista vapautusliikettä. Rauhanomaisen tien ollessa tukossa jäi ainoaksi mahdollisuudeksi saavuttaa valtiollinen itsenäisyys aseellisen taistelun avulla. Tämän kansalliset voimat tajusivat 50-luvun lopussa ja 60-luvun alkuvuosina. Huolellisen valmistelun jälkeen aseellinen taistelu Portugalin siirtomaavaltaa vastaan alkoi ensimmäisenä Angolassa, jossa Angolan Kansallisen Vapautusliikkeen MPLA:n joukot hyökkäsivät 4.2.61 pääkaupungissa Luandassa poliisiasemia ja vankiloita vastaan vapauttaakseen vangittuja nationalisteja. Pääkaupungista taistelu levisi nopeasti laajoille alueille maaseudulla.

Seuraavana oli vuorossa Guinea-Bissau, jossa PAIGC:n (Guinean ja Kap Verde-saarten Afrikkalainen Itsenäisyyspuolue) johdolla aseellinen taistelu aloitettiin 1963. Mosambikiin taistelu levisi seuraavana vuonna ensimmäisten aseellisten hyökkäysten tapahduttua portugalilaisia siirtomaajoukkoja vastaan 25.9.1964, kahta vuotta aikaisemmin kolmen nationalistipuolueen yhteenliittymänä syntyneen FRELIMO:n (Mosambikin Kansallinen Vapautusrintama) johdolla.

Angolassa MPLA:n johdolla käytävä aseellinen vapautustaistelu on jo laajentunut kymmeneen maan viidestätoista maakunnasta. Portugalin siirtomaavallan alaisuudesta on jo vapautettu noin 400 000 neliökilometrin suuruinen alue, yli kolmannes Angolasta, joka si-

jaitsee maan itä- ja kaakkolaisosassa. Vapautustaistelu on jatkuvasti etenemässä maan itäosista kohti Atlantin rannikkoa ja tiheimmin asuttuja, teollisempia alueita. Viimeksi taistelu on ulotettu maan eteläosiin, jonne portugalilaiset yhdessä etelä-afrikkalaisten kanssa rakentavat suurta Cunenejoen patoa. Tämän projektin tavoitteena on voimistaa Portugalin siirtomaaherruutta Angolassa sekä samalla Etelä-Afrikan otetta Namibiasta sekä tehostaa näiden rikkaiden alueiden luonnonvarojen ryöväystä.

Vuosien kuluessa myös vapautusvoimien sotilaallinen organisaatio on kehittynyt pienistä erillään toimivista sissiryhmistä usean tuhannen miehen vahvuiseksi vapautusarmeijaksi, jonka yksiköiden vahvuus ja aseistus on huomattavasti parantunut vastaten näin sodan muuttunutta luonnetta. Vastassa vapautusarmeijan joukoilla on noin 80 000 miehen vahvuinen Portugalin siirtoma-armeija uudenaikaisine NATO-aseineen. Portugalin joukot ovat kuitenkin jo menettäneet aloitteen taistelussa, ja niiden moraali on yleensä heikko. Portugalilaisten taktiikkana onkin ollut keskittää yhä suurempia yksiköitä strategisesti tärkeille alueille, ja niistä käsin suorittaa pommituslentoja vapautetuille alueille. Portugalin kyvyttömyys on saanut Etelä-Afrikan lähettämään helikoptereitaan ja joukkojaan Angolaan. Portugalilaiset upseerit saavat Yhdysvalloissa koulutusta mm. psykologiseen sodankäyntiin, ja muutenkin afrikkalaisten opit ovat olleet käytettyjä. Niistä mainittakoon keskitysleirikylät, johon paikallinen väestö sullotaan, sekä vapautetuille alueille levitetyt kemikaalit ja myrkyt, jotka tuhoavat elinmahdollisuudet ja aiheuttavat nälänhätää laajoilla alueilla. Molemmat menetel-

Afrikan vapautusliikkeet — kirjallisuutta

Kirjallisuudesta kiinnostuneiden kannattaa kääntyä Rauhanpuolustajien Afrikka-komitean puoleen, osoite Bulevardi 13 A 9 00120 Helsinki 12, puh. 640 223, josta löytyy paras asiantuntemus ja laajin materiaali. Seuraavat suomenkielliset tekstit antavat hyvän yleiskuvan asiasta:

Basil Davidson: Afrikkalainen vallankumous, Tammen huutomerkki, 1971.

Eduardo Mondlane: Mosambikin taistelu, Mikkeli 1971.

Amílcar Cabral: Uusi tietoisuus, voimakas asema

(toim. Mikko Pyhälä), Tampe-re 1972.

Rauhan Puolesta 3/73 (Afrikka-teemanumero).

Rauhanpuolustajien Afrikka-komitean monisteet.

Näiden lisäksi kannattaa englantia taitavien hankkia käsiinsä Etelä-Afrikan Kommunistisen Puolueen julkaisema korkeatasoinen poliittis-teoreettinen aikakauslehti, *African Communist*, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Hinta on vain 6 mk/vuosi, ja tilaus kannattaa hoitaa kirjakaupan kautta osoitteeseen Inkululeko Publications, 39 Goodge Street London W. 1.

mät ovat tunnettuja jo amerikkalaisten sodankäynnistä Vietnamsissa.

Mosambikissa vapautustais-telu on viimeisen kahden vuoden aikana edennyt hiljaisen välliväheen jälkeen. Väliaikainen lamakausi johtui taistelun etenemisen mukanaan tuomien vaikeuksien ratkaisemisessa syntyneistä ongelmista FRELIMO:n presidentti Mondlanen murhan jälkeen. Sisäinen kriisi saatiin kuitenkin selvitettyä vastavallankumouksellisten aineiden paljastettua itsensä ja osan heistä paettua portugalilaisten puolelle. Sisäisen kriisin jälkeen FRELIMON toiminta on aktivoitunut.

Vapautusvoimilla on hallussaan noin yksi neljäsosa maasta, kaksi pohjoisinta maakuntaa, Niassa ja Gabo Delgado sekä huomattavia alueita länteen pistävästä Teten maakunnasta. Syksyllä 1972 FRELIMO ilmoitti avanneensa uuden rintaman maan keskiosissa, Manica-Sofalan maakunnassa. Uuden rintaman avaaminen merkitsee vakavaa iskua Portugalin siirtomaavallalle, sillä Manica-Sofalan maakunnassa sijaitsee tärkeä Beiran satamakaupunki, sekä Umtali-Beira maantie, joka on elintärkeä kuljetusväylä sisämaassa sijaitsevalle Rhodesialle. Maakunnassa on myös paljon portugalilaisia siirtolaisia sekä ulkomaisia, lähinnä amerikkalaisia, englantilaisia, ranskalaisia, länsisaksalaisia ja japanilaista pääoma.

FRELIMON vakuuttava eteneminen on huolestuttanut paitsi Portugalin myös Etelä-Afrikan ja Rhodesian viranomaisia, Etelä-afrikkalaisia ja rhodesialaisia helikoptereita ja joukkoja on jo ainakin Teten maakunnassa suojaamassa Zambesi-jokeen rakennettavaa valtavaa Cabora Bassan jättiläispatoa vapautusvoimien hyökkäyksiltä. Cabora Bassa-projekti on eräs

FRELIMON pääkohteita, sillä sen avulla portugalilaiset toivovat voivansa tehostaa huomattavasti alueen mineraalirikkauksien louhintaa ja saada muuttamaan alueelle jopa miljoona valkoista siirtolaista, jotka toimisivat tehokkaana jarruna vapautusvoimien etenemiselle. Cabora-Bassa on tärkeä myöskin Etelä-Afrikalle ja Rhodesialle, joiden energiantarpeen tyydyttämisessä padon tuottamalla halvalla sähköenergialla olisi tärkeä osuus.

FRELIMON joukkojen vahvuus on arviolta 10 000 miestä. Vastassaan vapautusarmeijalla on noin 35 000 miehen vahvainen siirtomaa-armeija, joka on myös Mosambikissa ottanut käyttöönsä keskitysleiriyvät ja myrkyt. Vapautusvoimien eteneminen on kuitenkin saanut portugalilaiset harkitsemaan uusia keinoja ylivoimansa säilyttämiseksi. Tiedetään, että Portugalin sotilasjohtoon keskuudessa saa yhä enemmän kannatusta ajatus Rhodesian tyyppisestä "itsenäisyydestä", joka sisältäisi myös afrikkalaiselle väestölle perustettavien bantustanien luomisen maan pohjoisosiin.

Guinea-Bissaussa kansallinen vapautustais-telu on kaikkein pisimmällä. Vapautusliikkeen hallussa on jo 3/4 maasta, ja portugalilaiset ovat joutuneet linnoittautumaan omiin tukikohtiinsa, jotka huolletaan ilmakuljetuksin. Myöskään maan suuremmat kaupungit eivät enää ole varmoja portugalilaisten linnakkeita, sillä niissäkin on suoritettu iskuja heidän asemiinsa.

PAIGC:n johtaman taistelun seuraava huomattava virstanpylväs tulee olemaan maan itsenäiseksi julistaminen, joka tapahtunee kesällä 1973. Portugalilaisten epätoivoiset hyökkäykset PAIGC:tä vastaan eivät enää tuota toivottua tulosta, samoin kuin ei PAIGC:n

pääsihteerin Amilcar Cabralin hiljattain tapahtunut murhaan. Portugalilaiset ovat menettäneet asemansa Guinea-Bissaussa, ja vaikka maa ei pienen kokonsa ja luonnonrikkauksien vähyyden takia olekaan sille taloudellisesti merkittävä, olisi maan itsenäistyminen vakava poliittinen takaisku Portugalin hallitukselle. Siksi se pitää loppuun saakka kiinni viimeisistä rippeistään Guinea-Bissaussa.

Guinea-Bissaun edustalla Atlantissa sijaitsevat Kap Verden saaret ovat osa Guinea-Bissautta. PAIGC ei ole vielä aloittanut aseellista taistelua saarilla, sillä olosuhteet ovat siellä erityisen hankalat. Portugali pitää myös kiinni saarista, sillä ne ovat strategisesti erittäin merkitykselliset, ja se kykenee käymään saarista kauppaa NATOn kanssa.

•

Angolan, Mosambikin ja Guinea-Bissaun vapautetuilla alueilla herää uusi elämä jo ennen Portugalin siirtomaavallan lopullista kaatumista. Niillä on perustettu vallankumouksellisen demokraattisen vallan elimiä, ja niiden taloudellista ja yhteiskunnallista rakennetta kehitetään vastaavasti. Vapautetuilla alueilla rakennetaan kouluja ja sairaaloita, sekä muita tarpeellisia laitoksia, samalla kun tuotantoelämä saatetaan paremmin vastaamaan asukkaiden tarpeita.

Vapautetuilla alueilla saadaan jo ennen maitten poliittista itsenäistymistä huomattavaa hallinnollista ja talouselämän johdossa tarvittavaa kokemusta ja koulutetaan henkilökuntaa erilaisiin tehtäviin. Näin vapautetuilla alueilla muovataan maan tulevaa yhteiskunnallis-poliittista olemusta ja ratkotaan osittain jo samoja ongelmia kuin uselmmissa Afrikan maissa vasta itsenäistymisen jälkeen, suunnataan kulku kohti maan

yhä suurempaa taloudellista itsenäisyyttä ja yhteiskunnallista edistystä.

Portugalin siirtomaiden vapautetuilla alueilla hahmottuvien yhteiskuntarakenteiden vallankumouksellisdemokraattinen, ei-kapitalistinen luonne osoittaa kansainvälisille monopoleille, että niillä ei ole toiveita pysyttää asemiaan näissä maissa niiden saavuttaessa poliittisen itsenäisyyden.

Rhodesia, Namibia, Etelä-Afrikka

Rhodesiassa eli Zimbabwessa kuten maan afrikkalainen nimi kuuluu, oli siirtomaavallan ja rotusorron vastainen liike pitkään sisäisten erimielisyyksien ja hajaannusten takia varsin tehoton. Poliittiset ristiriidat kehittyivät ajoittain jopa aseelliseksi yhteenotoiksi ZAPU:n (Zimbabwen afrikkalainen kansanunioni) ja ZANU:n (Zimbabwen afrikkalainen kansallinen unioni) välillä. Suurimman hyödyn tästä kansallisten voimien hajaannuksesta korjasi Rhodesian laitton Ian Smithin vähemmistöhallitus.

Edistyksellisten ulkopuolisten voimien avulla saatiin viimein vuoden 1972 keväällä aikaan sopimus, jolla perustettiin yhteinen sotilaallinen komentoelin. Viime aikoina Rhodesiasta kantautuneet tiedot ovat kertoneet tehostuneesta sotilaallisesta toiminnasta, jonka laajuus on huolestuttanut myös maan hallitusta. Rhodesialaisten joukkojen apuna vastasisissodassa ovat etelä-afrikkalaiset helikopterit ja lentäjät sekä etelä-afrikkalaiset joukot. Ne ovat partioineet lähinnä Sambian vastaisella rajalla, mistä sissit ovat saapuneet maahan. FRELIMON aktivoituminen Mosambikissa on kuitenkin avannut ja

avaamassa uusia mahdollisuuksia myös rhodesialaisten vapautusvoimien taistelun kehittämiselle. Tukikohtina käytetään Mosambikin vapautettuja alueita.

Näyttävä osoitus Rhodesian kansan vapautustaistelusta oli englantilaisen Piercen komission saama vastaanotto. Piercen komission tehtävänä oli luoda edellytykset Englannin ulkoministeri lordi Douglas-Homen ja Rhodesian laittoman vähemmistöhallituksen väliselle sopimukselle, joka olisi laillistanut maan väestön valtavan enemmistön alistamisen epämääräiseksi ajaksi täysin toisarvoiseen asemaan. Douglas-Home, joka jo 30-luvulla osallistui samanlaisen sopimuksen tekoon Münchenissä ei kuitenkaan tällä kertaa voinut saavuttaa tavoitteitaan, sillä afrikkalaisen väestön mielialoja tutkimaan lähetetty Piercen komissio sai vastaansa niin vakuuttavan "ei sopimusta" -kannanoton afrikkalaiselta väestöltä, että se ei voinut sitä millään "tulkitä" toisin, vaikka tarkoitus niin olikin. Näin jo valmiiksi kirjoitettu sopimus jouduttiin maailman yleisen mielipiteen ja Rhodesian kansan painostuksesta toistaiseksi jättämään lepäämään.

Namibia eli Lounais-Afrikka on virallisesti YK:n mandaatti-alue, jonka Kansainliitto aikoo luovuttaa Etelä-Afrikan hallintaan. Etelä-Afrikka on kuitenkin alistanut maan täydellisesti ja liittänyt sen itseensä perustelemalla kantaansa sillä, että Kansainliiton kuollessa mandaatti ei enää voinut siirtyä YK:lle ja niin se ei ole nykyiselle maailmanjärjestölle vastuussa alueen hallinnosta. Etelä-Afrikan kanta on Kansainvälisessä Haagin tuomioistuinratkaisussa todettu perusteettomaksi ja sen valta Namibiassa laittomaksi.

Namibia kiinnostaa Etelä-Afrikkaa erityisesti merkittävien

luonnonrikkauksiensa takia. Maa on maailman suurimpia timantin tuottajia. Muita luonnonrikkauksia ovat suuret kultta-, kupari-, uraani-, sinkki-, mangaani- ja lyijylöydökset. Maassa louhitaan myös germaniumia ja muita strategisesti tärkeitä metalleja. Tästä syystä myös Yhdysvallat on erittäin kiinnostunut Namibiasta.

Namibiassa aseellinen taistelu alkoi vuonna 1966 Lounais-Afrikan Kansanjärjestön SWAPON johdolla. Etelä-Afrikan hallitus on yleensä vähätellyt SWAPON menestystä ja aliarvioinut väestön kolonialisminvastaista mielialaa. SWAPON sissit ovat tehneet jo useita onnistuneita hyökkäyksiä, eteläafrikkalaisia joukkoja vastaan. Merkittävä Namibian kansan vastarinnan osoitus oli vuoden 1971 joulukuussa alkanut ja kolme kuukautta kestänyt lakko, joka laajeni käsittämään koko Namibian talouselämän. Siihen otti osaa kymmeniä tuhansia työläisiä. Lakko aiheutti Vorsterin hallitukselle kansallisen ja kansainvälisen kriisin.

Lakon alkuperäisenä syynä oli pahamainen sopimustyöjärjestelmä, mutta lakon kehityksessä vaatimukset laajenivat käsittämään myös koko valkoisen vallan perusteita — työnsaantia, vapautta valita työ, oikeutta perhe-elämään, passilakien poistamista, jne. Lakon johtajat vangittiin ja työläisiä ammuttiin, maahan saatettiin voimaan ehdoton uutissulku, mutta Vorsterin hallitus ei kyennyt murtamaan vastarintaa ja joutui neuvottelemaan lakkoilevien työläisten kanssa. Lakon tuloksena sopimustyöjärjestelmän säännöksiä muutettiin vaikka lakossa olleiden perusvaatimuksia ei saatukaan vielä toteutetuksi.

Etelä-Afrikan demokraattiset voimat ovat joutuneet kansankongressin ANC:n johdolla kamppailemaan kaikkein vaikeimmissa olosuhteissa epäin-

himillistä apartheidjärjestelmää vastaan. Tämä järjestelmä on asettanut afrikkalaisten organisoitulle kamppailulle lähes yllysepääsemättömiä esteitä, muttei silti ole kyennyt murtamaan heidän vastarintaansa.

Kuusikymmenluvulla Etelä-Afrikan väkivaltakoneisto pysyi haavoittamaan vaikeasti Etelä-Afrikan demokraattista liikettä, halvaannuttamaan johtotyön ja estämään demokraattisen joukkoliikkeen kokoamisen. Etelä-Afrikan Kommunistisen Puolueen keskuskomitean vuoden 1972 joulukuussa tekemän arvion mukaan Etelä-Afrikassa on jälleen näkyvissä apartheidin vastaisen joukkoliikkeen kehittyminen. Puolue kiinnittää arviossaan huomion siihen, että huolimatta lakkojen rikosoikeudellisista seuraamuksista ja afrikkalaisten ammattiyhdistysten kieltämisestä lakkoliike on voimakkaasti kasvamassa. Hallituksen laajojen pakkomuuttojen politiikka on saanut osakseen kasvavaa vastarintaa, ja bantustaneissa jopa hallituksen nimittämät päälliköt ovat julkisesti ilmoittaneet pitävänsä hallituksen apartheidpolitiikkaa petoksena.

Myös valkoisen väestön, erityisesti opiskelijoiden keskuudessa on ollut kasvavaa tyytymättömyyttä hallituksen apartheidpolitiikkaan.

Afrikkalaisten poliittisten ja ammatillisten järjestöjen ollessa kiellettyjä demokraattista rintamaa on rakennettu perustamalla muuntotyypisiä kansalaisjärjestöjä, joiden kautta kannavoidsa vaatimuksia kuristusjärjestelmän muuttamiseksi.

Demokraattisen joukkoliikkeen voimistumisella on perustansa kriisissä, jossa Etelä-Afrikan kehittynyt kapitalistinen talous on. Kriisin perussyitä liittävät apartheidiin. Tämä järjestelmä rajoittaa koulutuksen vain valkoiselle väestöosalle, mikä on johtanut akuuttiin koulutetun työvoiman puutteeseen.

seen. Valkoisten siirtolaisten maahan houkuttelemisen ei ole parantanut tilannetta. Apartheidin luoma sisäisten markkinoiden puute — suurin osa väestöstä elää nälkärajan alapuolella — on toinen kriisin perustekijä. Etelä-Afrikan makсутaseen alijäämä taas johtuu suurelta osin apartheidin vaatimasta väkivaltakoneistosta. Armeija on vahvuudeltaan kaksinkertaistunut vuosien 1971—1972 välisenä aikana.

Maan talouselämän ongelmat koskettavat pahimmin juuri afrikkalaista väestöä, jonka keskuudessa työttömyys on keskimäärin noin 18 %. Afrikkalaisten työttömien absoluuttinen määrä kasvaa laskelmien mukaan vuoteen 1980 mennessä nykyisestä puolestatoista miljoonasta neljään miljoonaan. Toisaalta afrikkalaisten työssäkäyvien reaalin palkkataso on laskelmien mukaan jopa laskenut viimeisten 60 vuoden aikana.

Etelä-Afrikan yhteiskunnan kriisi tulee syvenemään mikä merkitsee myös hallituksen väkivallan tehostumista. Etelä-Afrikassa tullaan kiinnittämään erityistä huomiota demokraattisen liikkeen yhdistämiseen ja maanalaisen verkoston tehostamiseen.

Taistelu saa yhä kansainvälisemmän luonteen

Eteläisen Afrikan vapautusliikkeiden edetessä niiden käymä taistelu saa yhä kansainvälisemmän luonteen. Muodostuu yhä selvemmin kaksi maailmanlaajuista rintamaa: imperialistinen ja anti-imperialistinen. Näin myös kansallisen vapautusliikkeen taistelun merkitys koko maailman vallankumousprosessin osana kasvaa.

Imperialistiset valtiot yrittävät alemmin pääasiassa kukin

erikseen pitää koossa hajoavia siirtomaajärjestelmiä. Voima-suhteen muuttuminen on pakottanut ne jäädyttämään keskinäiset ristiriitansa ja yhdistämään voimansa. Nyt Afrikan kansoja vastassa on imperialistivalttojen kollektiivinen kolonialismi.

Tämän kollektiivisen kolonialismin strategisena päätavoitteena on eteläisen Afrikan rotusortto- ja siirtomaahallitusten voimistaminen. Englanti kieltäytyy noudattamasta YK:n päätöksiä asetolimitusten lopettamiseksi Etelä-Afrikkaan ja tukee Rhodesian laitonta rotusorttohallitusta neuvottelemalla ratkaisusta, jolla myytäisiin väestön ylivoimaisen enemmistön oikeudet. USA rikkoo Rhodesian kauppasaartoa ja tukee Portugalin siirtomaasotia myöntämällä maalle noin 1700 miljoonan markan lainan. Tämän lisäksi Portugal saa aseistuksensa pääosan NATO:lta.

Samanaikaisesti on Etelä-Afrikan, Rhodesian ja Portugalin hallitusten välinen yhteistoiminta jatkuvasti voimistunut. Maitten kesken on säännöllisiä neuvotteluja kansallisen vapautusliikkeen vastaisen taistelun koordinoimiseksi. Sotilaallisen alan yhteistoiminta on edennyt jo niin pitkälle, että eteläafrikkalaisia joukkoja on palssi Rhodesiassa myös Angolassa ja Mosambikissa.

NATO on lisännyt avustustaan Portugalin ja Etelä-Afrikan hallituksille ja rohkaissut näitä ryhtymään aseellisiin hyökkäyksiin myös itsenäisiä Afrikan valtioita vastaan. Etelä-Afrikan ja Rhodesian ilma- ja maavoimat ovat suorittaneet lukuisia hyökkäyksiä Sambiaa vastaan, ja Portugalin ilmavoimat ovat pommittaneet Tansanian ja Sambian puolella sijaitsevia asutusalueita kostoksi näiden maiden vapautusliikkeille antamasta tuesta. Myös Senegal on joutunut Portugalin hyökkäysten kohteeksi. Vuonna

1970 portugallaiset joukot tekivät Guinea-Bissaua epäonnistuneen maihinnousuyrityksen naapurimaahan Guinean tasavaltaan aikomuksena syöstä edistyksellinen presidentti Sekou Toure vallasta ja lopettaa näin PAIGC:n Guinealta saama apu.

Mutta myös vapautusliikkeitä tukeva maailmanlaajuinen anti-imperialistinen rintama laajenee ja voimistuu. Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden taloudellinen, poliittinen ja sotilaallinen apu on ollut niiden etenemisen kannalta ratkaiseva. Diplomatian alalla anti-imperialististen voimien vaatimuksesta vapautusliikkeille on jo taattu YK:ssa tarkkailijaoikeus ja useat valtiot ovat tunnustaneet ne kansojensa laillisina edustajina.

Samaten Afrikan maiden antama tuki on kasvamassa. Viime vuonna Afrikan yhtenäisyysjärjestön, OAU:n huippukokous päätti korottaa vapautusliikekomiteansa budjettia 50 %:lla. Suurinta tukea antavat tietenkin edistykselliset hallitukset, mutta myös yhä useammat mantereen muista hallituksista ovat joutuneet huolestumaan imperialistivalttojen lisääntyvistä aggressioista ja päättäneet avun antamisesta.

Myös useat kapitalistiset maat, jopa NATO:n jäsenmaat Hollanti, Tanska ja Norja ovat sisäisen solidaarisuusliikkeen painostuksesta joutuneet tuomitsemaan Portugalin siirtomaasodat ja aloittamaan tuen antamisen vapautusliikkeille. Tämä lisää eriytymistä imperialistisen leirin keskuudessa. Oman sävynsä selkiytymässä olevaan kansainväliseen rintamalinjaan antaa Kiinan mao-laisjohdon politiikka. Kiina on suuntautunut jokaisessa eteläisen Afrikan maassa tukemaan pieninä hajotusryhmiä, joiden pääasiallinen merkitys on ollut todellisten vapautusliikkeiden etenemisen jarruttamisessa. Mo-

sambikissa Kiinan tuen on saanut COREMO, Angolassa UNITA, Namibiassa SWANU, Etelä-Afrikassa PAC, Rhodesiassa ZANU. Kaikille näille ryhmille on ollut yhteistä lahkolaismainen suhtautuminen mahdollisimman laajojen kansallisten voimien kokoamiseen. Vapautustaistelun edetessä nämä ryhmät ja samalla Kiinan arvovalta eteläisen Afrikan kansallisessa vapautusliikkeessä ovat kokemassa vararikon.

Meidän tehtävämme

Vapautustaistelun voimistuminen eteläisessä Afrikassa asettaa myös meidän maamme solidaarisuusliikkeelle entistä suurempia vaatimuksia. Liikettä on ryhdyttävä rakentamaan seuraavien päätunnusten pohjalta:

- täydellinen itsenäisyys Portugalin siirtomaille Afrikassa;
- Portugalin suorittamat tai tukemat sabotaasitoimet ja provokaatiot paljastettava;
- tuki seuraaville eteläisen Afrikan kansojaan edustaville vapautusliikkeille: Etelä-Afrikan Afrikkalainen Kansalaiskongressi (ANC), Lou-nais-Afrikan Kansanjärjestö (SWAPO) Namibiassa, Zimbabwen Afrikkalainen Kansanliitto (ZAPU) Rhodesiasa eli Zimbabwessa, Angolan vapautuksen kansanliike (MPLA), Mosambikin vapautusrintama (FRELIMO), Guinea-Bissaun ja Cap Verden saarten afrikkalainen itsenäisyyspuolue (PAIGC);
- Etelä-Afrikan ja Rhodesian rotusortohallituksia vastustettava;
- kaikenlainen näille hallituksille menevä suoranainen tai epäsuora tuki paljastettava ja estettävä: erityinen huomio on kiinnitettävä impe-

rialistien tehostuvaan yhteistyöhön ja erityisesti NATO:n kasvavaan panokseen sortohallitusten tukemisessa;

- Etelä-Afrikan laitton hallinto Namibiassa lopetettava;
- kaikkien anti-imperialististen ja rauhanvoimien toimintaa Afrikassa tuettava.

Suomen hallitus on painostettava maamme aktiivisen rauhanpolitiikan mukaisiin ratkaisuihin. Suomen hallituksen on

- toteutettava YK:n päätökset ja ryhdyttävä tukemaan Afrikan vapautusliikkeitä. Hyvän pohjan tälle vetoomukselle muodostaa Rauhanpuolustajien aloitteesta tehty vetoamus hallitukselle, jonka mukaan Portugalin siirtomaiden vapautusliikkeet sisällytettäisiin Suomen kehitysavun piiriin. Tämän vetoomuksen allekirjoittivat useiden kansalaisjärjestöjen lisäksi maamme kaikki poliittiset puolueet. Kuitenkin ulkoministeriö ja hallitus edelleen viivyttävät asian suhteen. On vaadittava vetoomuksen ulottamista myös Etelä-Afrikan, Rhodesian ja Namibian vapautusliikkeille.
- katkaistava kaikki poliittiset ja taloudelliset suhteet Etelä-Afrikkaan. On kiinnitettävä vakava huomio suomalaisen suurpääoman lisääntyvään yhteistyöhön Etelä-Afrikan rotusortohallituksen kanssa. (Kuluvana kesänä esim. Rosenlew-yhtymä ilmoitti tehneensä erään kemian vientiteollisuuden suurimmista kaupoista Etelä-Afrikan kanssa. Viime vuonna paljastui, että valtiojohtoinen Vientiluotto Oy oli myöntänyt Etelä-Afrikalle 10 miljoonan markan lainan.) Hallitusta on vaadittava lakkauttamaan tällainen rasismia tukeva toiminta räikeästi maamme ulkoliittisen linjan vastaisena.

Samoin on katkaistava myös kaikki kulttuuri-, urheiluymsuhteet sortohallitusten kanssa.

- toimittava suomalaisen suuropäädöman sijoitusten (joihin kapitalisteja houkuttelevat fasistinen "työmarkkinarauha", halpa lapsityövoima ja siirtomaista riistohintaan saatavat raaka-aineet) poistamiseksi Portugalista, Portugalin siirtomaista tappautuvan tuonnin ja viennin boikotoimiseksi ja Portugaliin suuntautuvan turismin tuomitsemiseksi.
- YK:n asiakirjojen sekä YK:n ja OAU:n Oslon konferenssin päätösten mukaisesti lisättävä huomattavasti tukea Afrikan kansojen vapautustaistelusta tiedottaville ja sitä tukeville järjestöille, erityisesti Rauhanpuolustajille ja sen Afrikkakomitealle.
- tunnustettava odotettavasti tänä vuonna itsenäiseksi julistautuva Guinea-Bissau ja toimittava sen täysivaltaisen YK-jäsenyyden puolesta.

Näiden vaatimusten tueksi on ryhdyttävä kehittämään demokraattisten järjestöjen tiedotustoimintaa, keräyksiä, vetoomuksia, mielenosoituksia. Samalla on tuettava Rauhanpuolustajien Afrikka-komitean työtä, joka kykenee keskitetysti osoittamaan anti-imperialistisen solidaarisuusliikkeen Afrikkaan liittyvät tehtävät. SOL:n 9. liittokokouksen hyväksymä Taisteluohjelma osoittaa opiskelijoille tien myös Afrikka-solidaarisuuden kytkemiseksi kamppailuun korkeakoulujen saattamiseksi rauhan ja edistuksen asialle ja opiskelijoiden demokraattisten järjestöjen kehittämiseksi rauhan ja imperialisminvastaisen solidaarisuuden järjestöiksi.

Mikko Lohikoski

Kirjoja

Marxilaisen psykologian perusteos

A. V. Petrovski (toim.): Yleinen psykologia, Kansankulttuuri 1973, 570 s., nid. 26 mk.

Yleinen psykologia avaa uuden tieteellismaterialistisen vaiheen suomenkielisessä psykologiassa kirjallisuudessa. Kirja on psykologian perusteos, jota käytetään Neuvostoliiton kasvatustieteellisten korkeakoulujen ja opettajienvalmistuslaitosten kurssikirjana. Se soveltuu myös ensiperehtymiseksi psykologiaan ja ylipäänsä kaikille, jotka tuntevat kiinnostusta inhimillisen tietoisuuden ja persoonallisuuden kehityksen ongelmiin.

Psykologia sosialismissa ja kapitalismissa

Sosialististen maiden psykologia lähtee ihmisestä työn subjektina ja suuntautuu psykologisen tiedon käyttämiseen siten, että se palvelee ihmisen kehitysmahdollisuuksien edistämistä. Lähtökohtana on ihmisen omaehtoisen, luovan aktiivisuuden kehittäminen.

Nykyisessä tieteellisteknisen kehityksen vaiheessa psykologiasta tiedosta on muodostunut tärkeä tuotannollinen tekijä. NKP:n 24. edustajakokouksen jälkeen on Neuvostoliitossa painokkaasti suuntauduttu psykologisen työn kehittämiseen. Psykologista tietoa tarvitaan työn tieteelliseen organisointiin

ihmisen toiminta-, havainto- ja motivaatiokapasiteetin pohjalta, työn mielenterveydellisten näkökohtien, ihmisen kokonaispersoonallisuuden tasapainoisen kehityksen, koulutettavuuden ja kasvatuksen ongelmien selvittämiseen.

Kapitalististen maiden psykologia pyrkii käyttämään psykologista tietoa työn hioamiseen, manipulointiin mainonnan ja markkinoinnin välityksellä, kontrollipoliittiseen säilöntään ja eristämiseen mielenterveydellisissä häiriöissä. Tällä porvarillisen psykologian käytännöllä on teoreettiset ja yhteiskunnalliset edellytyksensä. Porvarillinen psykologia on kyvyn vastustamaan psyykkisen olemuksen koskeviin kysymyksiin. Siinä vallitsee teoreettinen eklektisismi, ristiriitaisten teorioiden esiintyminen rinnakkain. Se irrottaa ihmisen konkreettisesti elämänprosessistaan, yksilön ja luokan elinehdoista ja historiallisesta kehityksestä. Yleinen psykologia muodostaa tällaisen menettelytavan kritiikin ja osoittaa ne tieteelliset perusteet, joille marxilainen psykologia rakentuu.

Petrovskin tarkastelu

Petrovskin kirjassa annetaan tieteellinen käsitys psykologian yleisistä teoreettisista periaateista ja tärkeimmistä metodeista. Kirja käsittelee psyyken ja tajunnan, tietoisuuden kehittymistä, nykyisen psykologian asemaa, rakennetta ja menetelmiä, yksilön psykologista luonnehdintaa, tiedostusprosesseja, tunne- ja tahtotoimintoja sekä yksilön psykologisia erityispiirteitä. Näitä tarkastellaan kolmena pääkategoriana: psyykkiset prosessit (tiedostusprosessit: aistimukset, havainnot, muisti jne), psyykkiset tilat (tunteiden ilmeneminen, tarkkaavaisuus jne) sekä psyykkiset ominaisuudet (temperamentti, luon-

ne, kyvyt jne). On korostettava, että psyyken ilmiöiden erotteleminen osoitettuihin kolmeen kategoriaan käy vain tietyillä ehdoilla. Koko tarkastelu on nähtävä *ykseytenä*, jossa esim. psyykinen tila tai ominaisuus edustaa vain *suhteellista* psyyvyyttä ja jossa kokoavana periaatteena on konkreettisen, tietyissä yhteiskunnallisissa olosuhteissa elävän yksilön tietoisuuden kehittyminen toiminnassa.

Teoreettisen psykologisen tutkimuksen päämääränä ei ole yksilön kuvaaminen ainutkertaisuudessaan, vaan konkreettisia tapauksia tutkimalla siirtymisen erityisestä yleiseen, ilmiöstä olemukseen. Yksilöiden tutkimus ei siten ole mikään psykologian osa-alue, vaan välttämätön tie kaikkien psykologiseen tietoon. Toisaalta se ei ole psykologian tavoite, vaan yksilöllistämisen periaate tähtää reaalisten psykologisten lainmuokaisuuksien löytämiseen vastaakohtana yhteiskunnallisista edellytyksistään abstrahoituja, ylihistoriallisia "psyykkisiä funktioita" tutkivalle porvarilliselle psykologialle.

Psyykkiset lainalaisuudet löydetään kehityksensä prosessissa. "Geneettisen metodin olemus on siinä, että jokaista tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan prosessissa ja tutkija pyrkii palauttamaan sen dialektisen kehityksen kaikki osavaiheet, näkemään ja ymmärtämään, miten ne muuttuvat toisikseen, yrittää nähdä tutkittavan psyykkisen faktan sen konkreettisuudessa historiassa" (s. 107).

Neuvostopsykologia ratkaisee kysymyksen psyykkisen olemuksesta dialektisen ja historiallisen materialismin perustalta tukeutuen Leninin kehittämään heijastusteoriaan, I. M. Setšenovin ja I. P. Pavlovin kehittämään psyyken refleksi-luonteen teoriaan sekä signaali-teoriaan. Nykyisen neuvostopsykologian huomattavimpina kehittelijöinä ovat toimineet

mm. S. L. Rubinstein, L. S. Vygotski ja A. N. Leontjev. *Yleinen psykologia* pohjautuu tähän voimakkaaseen neuvostopsykologian perinteeseen ja viimeisimpiin saavutuksiin.

Marxilaisen psykologian kolme peruseriaatetta

Petrovskin kirja tarjoaa erinomaisten erittelyn inhimillisen tietoisuuden historiallis-yhteiskunnallisen luonteen ymmärtämiseen ja tarjoaa aseensa psykologian porvarillista "yksilö vastaan yhteiskunta"-vulgari-soinnin torjumiseksi. Koko kirjan läpikäyvässä tarkasteluna on kolmen neuvostopsykologian peruseriaatteen ykseys: dialektisen determinismin periaate, tietoisuuden ja toiminnan ykseyden periaate ja tietoisuuden toiminnassa kehittymisen periaate.

Determinismin periaate merkitsee, että psyyke määräytyy elämäntavan mukaan ja muuttuu elämäntavan muuttuessa. Eläinten psyyken kehitystä määrää luonnollinen valinta biologisena lakina, ihmisen psyyken, inhimillisen tietoisuuden synnyn, muodot ja kehityksen määräävät viime kädessä elämisen aineellisten ehtojen tuotantotavan lait. Tärkein seuraus tästä yleisestä materialistisesta periaatteesta, että ihmisen tietoisuus perustuu yhteiskunnalliseen olemiseen, on ihmisen tietoisuuden yhteiskunnallis-historiallisen luonteen ymmärtäminen. Vaikka jokainen yksilö syntyikin kulttuuriympäristöön ja löytää tässä mielessä tietoisuuden edellytykset "valmiina", ei tietoisuuden kehitys voi tapahtua passiivisesti. Kulttuuri on omaksuttava aktiivisesti oman esineellisen toiminnan kautta. Ihmisen tietoisuus on täten *kaksinkertaisesti välitetty*: tietoisuus on yhteiskunnan jo saavuttaman tietoisuuden asteen välittämä

ja tietoisuus on yksilöllisessä kehityksessään yksilön oman aineellisen elämän välittämä. Konkreettisen yksilön tietoisuus on siten yhtäältä aina yhteiskunnallinen, toisaalta ainutlaatuinen yksilöllisyydessään.

Tietoisuuden ja toiminnan ykseyden periaate merkitsee, että tietoisuus ja toiminta eivät ole toisilleen vastakkaisia, mutta eivät myöskään samoja, vaan muodostavat ykseyden. Tietoisuus muodostaa toiminnan sisäisen jäsennyksen, sen ohjelman. Neuvostopsykologian näkemys eroaa perustavalla tavalla idealistisista tajunnan käsityksistä, jotka palaavat Descartesiin ja jotka irroittavat sisäisen psyykkisen maailman toiminnasta, liikkeestä, fyysisen syyperäisyyden lakeihin sidotuista teoista. Se eroaa perustavalla tavalla behavioristisista katsomuksista, jotka ottavat psykologisen tutkimuksen kohteeksi käyttäytymistäpahtumia ja pitävät epäolennaisena, onko toimivan ihmisen päässä jonkinlainen kuva maailmasta, onko tietoisuutta vai ei. Tietoisuuden ja toiminnan ykseyden periaate tekee mahdolliseksi käyttäytymistä, toimintaa tutkivalle psykologialle selvittää ne sisäiset psykologiset mekanismit, jotka turvaavat toiminnan tavoitteiden menestyksellisen saavuttamisen, so. löytää psyyken objektiiviset lainmukaisuudet.

Tietoisuuden toiminnassa kehittymisen periaate merkitsee, että psyyke voidaan ymmärtää oikein ja selittää riittävästi, kun sitä tarkastellaan toiminnan *kehityksen* ja toiminnan *tuloksen tuotteena*. "Jos eläinten käyttäytyminen määräytyy kokonaan välttämättä ympäristöstä, niin ihmisen aktiivisuutta säätelee jo varhaisemmista vuosista lähtien koko ihmiskunnan kokemus ja yhteiskunnan vaatimukset. Tämä käyttäytyminen on niin erikoistunutta, että siitä psykologiasa käytetään erityistä termiä

— *toiminta*... sen välttämättömänä tunnusmerkkinä ovat tietoiset tavoitteet" (s. 185—186), ts. kyky käyttäytyä tiedostetun välttämättömyyden mukaisesti.

Työtoiminta on ihmisen joltava ja tärkein toiminta. Työn ratkaiseva piirre, joka erottaa sen yksinkertaisesta luonnon tuotteiden käytöstä, on se, että siihen liittyy työvälineiden käyttö ja valmistus so. käytetään hyväksi esineiden vaikutusta toisiin. Siksi työssä tulevat esiin esineiden objektiiviset ominaisuudet suhteessa toisiin. Jokainen työ käsittää toiminnan, jota hallitsevat nämä esineiden objektiiviset ominaisuudet. Ihmisten yhteiskunnallinen työelämä synnyttää heille uusia esineellisiä merkityksiä ja uusia suhteita niihin. Kollektiivinen toiminta erottaa asioista niiden objektiiviset ominaisuudet. Se pakottaa informaation vaihtoon toisten ihmisten kanssa ja vahvistaa tämän informaation erityisissä kommunikaatiotoiminnoissa — puheessa. Se saa huomaamaan toisissa ihmisissä toimintatovereita. Lopulta se opettaa ihmistä suuntaamaan toimintonsa ideaalisin tavoittein ja ohjaamaan sitä yhteiskunnallisella kokemuksella. Tällainen suhde todellisuuteen muodostaa tietoisuuden perustan. Se muuttaa ihmisen suhteessa esineisiin toiminnan subjektiksi ja suhteessa toisiin ihmisiin persoonallisuudeksi. Se tekee ihmisen ympäröivän maailman orjasta sen hallitsijaksi ja hänen elämänsä maan päällä mukautuvasta olemassaolosta aktiiviseksi elämäksi, jolla on mielekkyyttä ja korkea tavoite (s. 221—222). "Inhimillisen ajattelun oleellisin ja lähin perusta on juuri ihmisen suorittama luonnon muuttaminen eikä yksin luonto sellaisenaan, ja ihmisen äly kasvoi sitä mukaa kun hän oppi muuttamaan luontoa", totesi Engels *Luonnon dialektiikasssa*.

Erläitä huomautuksia

Petrovskin kirja tarjoaa johdonmukaisen, jäsentyneen ja mielenkiintoisen tarkastelun psykologian perusongelmiin. Johdonmukaiselle materialistiselle perustalle rakentuva psykologian teoreettisten perusteiden oppikirja on tällä hetkellä Suomessa erittäin tarpeellinen. Kirjassa valotetaan terävästi jokaisen psyykkisen prosessin erittelyn yhteydessä sen yhteyttä koko heijastusteoriaan, osoitetaan materialistinen ratkaisu niin yksilöllisyyden kuin ihmisen yhteiskunnallisuuden ongelmaan.

Kirjan suhteen voidaan tehdä muutamia huomautuksia. Koska kirja on nimenomaan yleisen psykologian oppikirja, se kaipaa syventävässä perehtymisessä psykologian yhteiskunnalliseen käytäntöön tutustumista. Vaikka kirja on yleistajuinen, se kaipaa tuekseen erityisesti dialektiikan ja historiallisen materialismin perusteita. Dialektisen ja historiallisen materialismin opiskelun yhteydessä se tarjoaa mielenkiintoista syventävää perehtymistä leniniläiseen heijastusteoriaan.

On korostettava, että kirjaa on luettava kokonaisuutena. Psyykkisiä prosesseja käsitellään kirjassa varsin erittelevästi ja ilman kokonaisuutta tämä voi synnyttää katkelmallisen vaikutelman.

Vaikka *Yleisen psykologian* esimerkkilaineisto on kasvatuksellisesti-pedagogisesti painottunutta ei kirjan käyttökelpoisuus suinkaan rajoitu vain tälle alueelle. Kirja on sovelias psykologian, kasvatustieteen, sosiaalipsykologian jne., perusoppikirjaksi mutta myös ensiperehtymiseksi psykologiaan kenelle tahansa ja havainnollistavaksi syventäväksi perehtymiseksi heijastusteorian soveltamisesta erityistieteisiin.

Robert Arnkil

Tieteenalalehtiä

Porvarillinen yhteiskunta- ja käyttäytymistiede on kriisissä. Tämä viime vuosina yhä selvemmin ilmennyt asiantila kytkeytyy erottamattomasti kapitalismin yleisen kriisin kärjistymiseen, tieteen kehitysvaatiusten ja monopolien pykimysten yhteentörmäykseen, porvarillisen ideologian pakonomaiseen ja nopeutuvaan "uudistusprosessiin", sosialismin etenemiseen ja marxismi-leninismien vaikutuksen kasvuun.

Kriisin ratkaisusuunnasta kamppaillaan. Toisaalla voimakkaasti etenevä demokraattinen opiskelija- ja tutkijaliike, toisaalla yhä avoimemmin valtiomonopolistiseen politiikkaan ja käynnissä olevaan oikeistohyökkäykseen sitoutuva taantumuksellinen professorikunta.

Kamppailun kehitystila kullakin yhteiskunta- ja käyttäytymistieteen alalla heijastuu havainnollisesti tieteenalalehdissä. Nämä voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

(1) Lehdet, jotka vuosisadan vaihteen molemmiin puolin ajoituvasta perustamisestaan (tai edeltäjiensä perustamisesta) saakka ovat olleet tiukasti porvariston äänitorvia. Näitä ovat Kasvatus, Historiallinen Aikakauskirja, Lakimies ja Kansantaloudellinen Aikakauskirja. Näiden lehtien perustaminen ja alkuaikojen linja kytkeytyi toisaalta Suomen nousevan porvariston kansallisuuspyrkimyksiin, toisaalta sen välittömiin aineellisiin tarpeisiin. Lehtien yhteisenä kehityspiirteenä on se, että ne heijastavat aikanaan edistyksellisen, nousevan porvariston muuttumista taantumukselliseksi, tieteellistä ja demokraattista kehitystä jarruttavaksi voimaksi.

Historiallisessa Aikakauskirjassa ei nykyisin, ei enää vuosiin ole käsitelty ollenkaan

ajankohtaisia tai lähihistoriaan liittyviä kysymyksiä. Sen nykyinen toimituskunta liittyykin läheisesti A. I. Arvidsson-seuran ympärillä pyöriviin piireihin, jotka pyrkivät väärinkäyttämään Suomen historiaa äärioikeiston ideologisenä välikappaleena. Edellistä tehokkaammin kytkeytyy Kansantaloudellinen Aikakauskirja monopoliporvariston realistisen osan tarpeisiin — mikä tietenkään ei yhtään enemmän oikeuta kutsumaan sitä tieteelliseksi julkaisuksi: lehden kirjoitukset koostuvat pääasiassa teollisuuden ja pankkien (Suomen Pankki mukaanluettuna) johtotason sekä toisaalta valtiomonopolistisen sääntelykoneiston teknokraattien hengenelämän tuotteista. Kasvatus-lehden ohella Lakimies on näistä lehdistä se, joka ehkä kaikkein herkimmin heijastelee käynnissä olevaa oikeistohyökkäystä: sen päätoimittajana on STK:n toimitusjohtaja Olli Ikkala.

Näiden lehtien muuttaminen demokraattisiksi ja tieteellisesti merkittäviksi julkaisuuksi on äärimmäisen ongelmallista. Tätä osoittaa mm. demokraattisten voimien savustaminen ulos Lakimiehestä ja tästä seurannut välttämättömyys uuden demokraattisen tieteenalajulkaisun, Oikeus-lehden perustamiseen.

(2) Ajatus- ja Politiikka-lehtien tilanne poikkeaa edellisistä jossain määrin parempaan suuntaan. Filosofinen yhdistys sai äskettäin yleisdemokraattisen hallituksen, minkä pitäisi mahdollistaa hintikkalaisten talutusnuorassa kulkeneen ja loogiseen empirismiin juuttuneen Ajatus-lehden kehityksen käynnistymisen. Politiikka-lehden kohdalla näköalat eivät ole aivan yhtä selkeät. Lehteä on leimannut tieteellinen impotenssi ja toimituspoliittinen linjattomuus. Sitäkin hämmästyttävämpää on, että toimittajakunta lienee ainakin potentiaalisesti demokraattista, minkä pitäisi mah-

dollistaa tieteelle kiinnostuneiden kirjoittajien esiintymisen lehden palstoilla. Se tosin seikka, ettei tällaisia henkilöitä valtiopöydän piirissä ole vielä kovin paljon, ei tietenkään muodosta mitään alibia kenellekään marxilaiselle tai demokraattiselle tutkijalle ja opiskelijalle.

(3) Selvästi demokraattiselle kehitystielle ovat viime vuosina siirtyneet Sosiologia- ja Psykologia-lehti Näistä edellinen syntyi imperialismin kylmän sodan strategian ja oman maamme oikeistovoimien Honka-seikkailun haaksirikon oloissa. Alusta alkaen lehteä leimasi pluralismi, joka esiintyi toisaalta porvarillis-liberaalina, toisaalta ja hieman myöhemmin — vasemmistösävytteisenä. Sen yleissävy on vähitellen kehittynyt demokraattiseksi ja siinä on julkaistu useitakin kiinnostavia marxilaisia tutkimuksia. Sosiologia poikkeaa muista tieteenalalehdistä edukseen myös siinä, että sitä on voitu käyttää välineenä tieteenalan opiskelussa, mm. tutkintovaatimuksissa. Sosiologia-lehdellä onkin edellytyksiä kehittyä esimerkiksi demokraattisesti toimitetusta ja tieteellisesti täysipainoisesta tieteenalalehdestä.

Psykologian kehitys on ollut jossain määrin mutkikkaampaa ja tarjoaa juuri tässä mielessä opettavaisia kokemuksia demokraattisen tieteenalalehden kehittämistyöhön. Muutaman vuoden takaisin demokraattisen käänteiden jälkeen lehdessä harjoitettu lahkolaismäkeinen toimintapolitiikka irrotti lehden psykologian opiskelijoiden, tutkijoiden ja psykologien tarpeista yleisvasemmistolaiseksi "tiedepoliittiseksi julkaisuksi" ja johti sen myös taloudelliseen umpikujaan. Päätehtävänä — kuten useimmissa muissakin tieteenalalehdissä — on nyt demokraattisen toimituslinjan määrittäminen, jonka täytyy pohjautua analyysiin tieteenalan opiskelusta ja tutkimuksesta sekä ammattikäytännöstä.

— Toimitus.

Historiallinen Aikakauskirja

(HAIK) on suomalaisen historiankirjoitusinstituution virallinen äänenkannattaja. HAIK:n linjan määrää sen keskeisin julkaisija Suomen Historiallinen Seura — itse itseään täydentävä seura, jossa keskeisin asema on taantumuksellisilla yliopiston historianprofessoreilla. Näille äärikonservatiiveille on ominaista se, että he pyrkivät eristäytymään ajankohtaisen yhteiskunnallisten ongelmien käsittelystä, kieltävät politiikan ja puhuvat objektiivisuudesta puhtaana — "an sich". Kun tämä ryhmä hallitsee nykyistä suomalaista historiankirjoitusinstituutiota niin on varsin ymmärrettävää, että HAIK:n palstoilla eivät edes nykyistä yhteiskuntaa reformistisesti kehittämään pyrkivät positivistiset historiantutkijat voi vapaasti tuoda esiin näkemyksiään historiasta ja sen tutkimisesta — marxilaisen maailmankatsomuksen omaavista tutkijoista puhumattakaan.

HAIK:n perustaminen vuonna 1903 on osoitus siitä, että suomalainen historiankirjoitus alkoi organisoitua. Organisoitumista leimasi kansallinen taistelu Venäjää vastaan. Lehti perustettiin välittämään tietoja niin koti- kuin ulkomaisestakin historiankirjoituksesta ja tällä tavoin edistämään tutkimusta. Ilmestymisensä alkuaikoina lehti sisälsiakin eräitä mielenkiintoisia teoreettisluontoisia artikkeleja mm. artikkelin individualistisesta ja kollektiivisesta historiankirjoituksesta ja varsin asiallisen artikkelin marxilaisesta historiankäytöksestä vuonna 1906. Kokonaisuutena ottaen vanhasuomalainen historiankirjoitus otti marxilaisuuden tietenkin torjuvasti vastaan.

HAik:ssa kuvastui selvästi vuoden 1918 luokkasodan vaikutus suomalaiseen historiankirjoitukseen. Luokkasodassa historioitsijoiden joukko oli luonnollisesti yhtenäisenä ja yksimiellisenä valkoisten puolella (ks. Arvi Korhonen, *Katsaus itsenäisyyskirjallisuuteen, HAik* 1919). Vuoden 1918 jälkeen historian tutkimus muuttui detaljeilla näpertelemiseksi ja lähinnä lähdefetisismiksi. Toisin sanoen vallitseva käsitys oli se, että ainoa tutkimusta organisoiva periaatti ovat historialliset lähteet; tutkija asettaa tutkimustehtävänsä vasta tutustuttuaan tutkimusaineistoonsa. Tämä historian tutkimuksen yleislinja säilyi muuttumattomana 1960-luvulle asti.

Vaikka konservatiivisen tradition suora kritiikki olikin heikkoa se esiintyi kuitenkin jonkinlaisena, lähinnä positivistisena ja sosiologisena reaktiona. Ensimmäiset tämänsuuntaiset artikkelit julkaistiin *HAik:ssa* 1960-luvun puolivälin jälkeen. Vuoden 1971 *HAik:ssa* virittivät sitten historian laitoksen assistentit Antero Heikkinen ja Heikki Ylikangas keskustelun historian tutkimuksen lähtökohdista artikkelillaan "Kaksi historiaa". Heikkinen ja Ylikangas jakoivat historian tutkimuksen kahteen suuntaan: singularisoivaan eli ainutkertaiseen, toistumattomiin ilmiöihin suuntautuvaan tutkimukseen ja generalisoivaan tutkimukseen, jolla pyritään löytämään historian säännönmukaisuuksia. Artikkelissa vaadittiin tiedepoliittista suunnittelua ja tutkimuksen suuntaamista yhteiskunnallisesti merkittäviin kohteisiin. Artikkelille sai vastaansa laajan konservatiivivirintaman, joka asettui puolustamaan "tieteen autonomiam" toisin sanoen käsitystä, jonka mukaan tutkimuksen kysymyksenasettelun on lähdeittävä yksinomaan "tieteen sisäisistä" kriteereistä, ja keskustelu tyrehdytettiin alkuunsa.

Edellä esitetyn perusteella tulee ymmärrettäväksi se, että *HAik* niin kuin virallinen akateeminen historiankirjoitus ylipäätään, tekeytyy mahdollisimman pitkään tietämättömäksi Neuvostoliitossa ja muualla tehtävästä marxilaisesta tutkimuksesta. Lehden palstoilla ilmestyi ensimmäinen — ja ennen vuotta 1966 ainoa — neuvostoliittolaista tutkimusta käsittelevä katsaus vasta vuonna 1941. Sen oli kirjoittanut nykyinen yliopiston kansleri Pentti Renvall Karjalan valtauksen kunniaksi julkaistuun Karjalan erikoisnumeroon. Katsauksen nimi oli "Itä-Karjalan historian tutkimusta neuvostovallan aikana".

HAik:sta voidaan todeta, että se on täydellisesti menettänyt sillä joskus mahdollisesti olleen merkityksensä tieteellisen keskustelun foorumina. Se edustaa yksinomaan julkaisijoidensa ajastaan jäänyttä maailmankatsomuksellista linjaa. Tämän mukaisesti lehti ei ota kantaa eikä käsittele ajankohdaisia kysymyksiä eikä salli palstoillaan lähihistoriamme uudelleenarviointia. *HAik:sta* ei voida edes sanoa, että se olisi taantumuksen tehokas äänitorvi, sillä niin täydellisesti se välttää yhteiskunnallisesti oleellisten aiheiden käsittelemistä.

Eira Johansson

Kansantaloudellinen aikakauskirja

Vuonna 1885 muutamat valtion virkamiehet, yliopiston opettajat, pankkimiehet ja tehtailijat perustivat yhdistyksen, jonka tarkoituksena oli edistää keskustelua kansantaloudellisista kysymyksistä. Kansantaloudellisen yhdistyksen kokoukselliset liikkeivät paljolti ajankohdaisissa käytännön ongelmissa,

ei niinkään akateemisissa asioissa. Esitelmiä julkaistiin jo 1890-luvulla erityisinä kokoelmina — aikaisemmin niiltä oli julkaistu lähinnä Uudessa Suomettaressa — ja näitä kokoelmia on pidettävä Kansantaloudellisen aikakauskirjan varhaisimpina edeltäjinä. Vuonna 1905 Kansantaloudellinen yhdistys ryhtyi julkaisemaan säännöllisesti ilmestyvää Yhteiskuntataloudellista aikakauskirjaa, jonka nimi kaksi- ja kolmikymmenluvun taiteessa muutettiin *Kansantaloudelliseksi aikakauskirjaksi*.

Kun aikakauskirjaa perustettiin, sen tavoitteeksi nähtiin eräänlainen valistustehtävä, ts. herättää suomenkielisessä yleisössä kiinnostusta taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin, käsitellä niitä yleistajuisesti sekä seurata niiden kehitystä kotimaassa ja ulkomailla. Valistus oli suunnattu, ei suinkaan kansalle, vaan nousevalle porvaristolle ja kasvavalle taloudelliselle sivistyneistölle.

Tuon ajan suomalainen kansantaloustiede oli sen hetken ja menneen ajan oloja kuvailevaa taloushistoriaa, mutta myös ajankohdaisiin ongelmiin ratkaisua etsivää talouspolitiikkaa sekä sosiaalisia oloja selittävää ja niihin vaikuttamaan pyrkivää sosiaalipolitiikkaa. Tässäkin painotus oli esteiden rai-vaamisessa kehittyvän kapitalismin tieltä. Tässä suhteessa aikakauskirjalla on mahdollisesti ollut jotain vaikutusta; se on kyennyt levittämään uusia soveltamiskelpoisia ajatuksia "parempien" piirien keskuuteen (vrt. esim. Böökin yötyöhön siirtymisen tarpeellisuudesta (YTA 1907). Itse porvarillisen taloustieteen pääkehityssuunnista Suomi on aina pysynyt syrjässä.

Kansantaloudellisen aikakauskirjan taustajärjestö Kansantaloudellinen yhdistys koostuu edelleenkin valtion virkamiehistä, yliopiston edustajista ja pankkimiehistä, mutta mukaan

ovat tulleet teollisuuden järjestöjen johtohenkilöt sekä varsinkin 1960-luvulla valtiomonopolistisen sääntelyn myötä suuresti laajentunut nuori valtion byrokratiassa toimiva (usein sosialidemokraattinen) teknokraattiekonomistipolvi. Viimeksi mainittujen integroimiseksi yhdistys on hyödyllinen instrumentti.

Sitä, että yhdistyksen tieteellinen kunnianhimo ei yllä kovin korkealle, kuvaa seuraava, yhdistyksen toimintakertomuksesta poimittu lainaus: "Kansantaloudellinen yhdistys pyrkii toimimaan ensisijaisesti talouspoliittisen tietouden levittäjänä, talouspoliittisen keskustelun foorumina sekä myöskin talouspoliittisten virikkeiden antajana." (KTA 3/1972) "Tieteellisellä pohjalla pysyvää vapaa keskustelu" on tässä rajattu näin ahtaisiin raameihin. Talouspoliittisia virikkeitä on vaihdettu yhdistyksen kokouksissa, ja sääntönä on ollut, että kokouksien esitelmät muodostavat aikakauskirjan sisällön pääosan. Ajankuvana suomalaisen kapitalismin kehityksestä voidaan pitää sitä, että niukka kansantaloustieteellinen keskustelu on painottunut vahvasti talouspolitiikan suuntaan ja siinäkin valtiomonopolistiselle vaiheelle tyypillisiin kasvun, kilpailukyyn säilyttämisen, taloudellisen suunnittelun ja tulopolitiikan ongelmiin. Valtionhallinnon ja Suomen Pankin johtohenkilöt ovat tavallisimpia alustajia, mutta usein keskustelu avataan myös kenttämiehen näkökulmasta (Tankmar Horn taloudellisesta yhteistyöstä Pohjolassa, KTA 1968; Veikko Virkkunen Kaakkois-Aasiasta metalliviejän näkökulmasta, KTA 1968 jne.). Jos professori edustaa akateemista, jossain määrin tieteellisempää näkökulmaa, niin on vaikea havaita, missä tämä eroaa kenttämiehen näkökulmasta (Fedi Vaivio: Ajatuksia integraatiokehityksestä ja suomalaisen yrityksen strategiasta,

KTa 1969). Vielä on ollut tapana, että kulloinkin istuva valtiovarainministeri esitelmöi valtion tulo- ja menoarviosta tälle oppineelle lukija- ja kuullajakunnalle. Ne, jotka tarvitsivat akateemista meriittiä, ovat saaneet lyhennelmän laudatur- tai lisensiaattitutkimastaan julkaistuksi aikakauskirjassa edellyttäen että aihe sopii julkaisijan mieltymyksiin.

On huomattava, että virallisesti *Kansantaloudellinen aikakauskirja* luetaan tieteelliseksi julkaisuksi, joka saa julkista tukea samalla tavoin kuin muutkin tieteelliset julkaisut. Tässä valossa aikakauskirjan tosiasiallinen sisältö on melkoisen pettymys. Nähdäksemme tieteellinen seura ja tieteellinen aikakauskirja ei ole oikea paikka ratkoa metalliteollisuuden kulloisiakin pulmia Kaakkois-Aasian viennissä tai suunnitella yrityksille strategiaa integroituvassa Euroopassa. On olemassa kymmeniä julkaisuja, joissa näitä asioita pohditaan. On olemassa kymmeniä tilaisuuksia missä pääoman ja valtiavallan edustajat joka tapauksessa kohtaavat; Kansantaloudellisen yhdistyksen ei tarvitse olla tällainen kohtaamispaikka.

Yhdistyksessä ja aikakauskirjassa vallitseva yksimielisyyden osoituksena meikäläisten kansantaloustieteilijöiden yksipuolisuudesta. Debattia on tuskin koskaan syntynyt, ellei sitä pidetä vuonna 1966 käytynä talousjärjestelmäkeskustelua (KTA 3/1966). Tämä professori Paakkasen alustama keskustelu on eräänä osoituksena ns. kansantaloustieteilijöiden kyvyttömyydestä tarkastella asioita ennakkoluulottomasti ja tieteellisesti.

Nykyisisältöisen *Kansantaloudellisen aikakauskirjan* välttämättömyyttä eivät mitenkään korosta Ekonomiska Samfundet Tidskrift (per. 1913) ja Lillketaloustieteellinen aikakauskirja (per. 1952), joita voidaan luonnehtia paljolti samalla ta-

valla kuin edellä *Kansantaloudellista aikakauskirjaa*.

Taloustieteelliset julkaisumme ovat painottuneet suurpääoman lyhyen ajan ongelmiin ja valtiomonopolistisen sääntelyn kysymyksiin ja tieteellisinä julkaisuina ne ovat omiaan suuntaamaan tutkimusta ja keskustelua jatkuvasti tähän vääristyneeseen suuntaan. Asiaa pahentaa vielä se, että näiden aikakauskirjojen taustalla hääriävät yhdistykset voivat tieteellisinä yhdistyksinä vaikuttaa tutkimusapurahojen suuntaamiseen. Esim. Kansantaloustieteellisellä yhdistyksellä on edustajansa Yrjö Jahnsonin säätiössä, Alf. Kordelinin säätiössä ja Suomalaisen kirjallisuuden edistämisrahaston yhteiskuntatieteellisessä jaostossa.

Mauno Lahtinen

Kasvatus

Kasvatus-lehti alkoi ilmestyä vuonna 1970 sen kahden edeltäjän, *Kasvatusopillisen aikakauskirjan* sekä *Kasvatus ja koulu*-lehden sulaututtua yhteen. Molemmilla lehdillä oli takanaan pitkä historia: Kasvatusopillisesta aikakauskirjasta oli siihen mennessä ilmestynyt 106 vuosikertaa, Kasvatus ja koulu-lehdestä 55 vuosikertaa.

Kasvatusta julkaisee Kasvatustieteiden tutkimuslaitos (KTL) avustajinaan Suomen kasvatusopillinen yhdistys, Suomen kasvatustieteellinen seura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Toimitusneuvoston kokoonpano — kouluhallinnon johtavia virkamiehiä ja kasvatustieteen laitosten professorikuntaa — luonnehtii hyvin sitä linjaa, jota lehdessä on pyritty ja myös onnistuttu toteuttamaan: akateemissävyytteinen, ohuesti tieteellinen julkaisu, jos-

sa ei unohdeta kouluhallinnon piirissä tapahtuvaa valtiomonopolistista suunnittelu- ja kehittämistyötä.

Suomen koulutuspolitiikan keskeisten kysymysten käsittely

Euroopan kapitalistisissa maissa ovat pääomapiirit viime vuosikymmenien aikana kohdittaneet kovaa vastustusta yleissivistävän koulutuksen laajentamis- ja tasavertaistamispyrkimysiin. Kapitalismin kehityksen edetessä on ollut välttämättömyyttä sekä kohottaa koulutuksen tasoa että laajentaa yleissivistävää koulutusta myös työtekevää väestön enemmistöä tukeväksi. Työväenluokan ja muiden demokraattisten voimien pyrkimyksiin edistää yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen uudistamista kansanvaltaenemmistön etujen mukaan kohdistuu monopoliporvariston taholta sekä avoimia että peiteltyjä hyökkäyksiä. *Kasvatus* 1/73 tervehtii ilolla erästä tällaista hyökkäystä nimeltä "kouluton yhteiskunta". Koulutottoman yhteiskunnan ajatusrakennelman tavoitteena on sijoittaa työtekevän väestön jälkikasvu mahdollisimman nuorena ja mahdollisimman vähän koulutusta saaneena työelämään, jonka jälkeen opiskelu voi tapahtua "vapaa-aikana" ja "vapaaehtoisesti". Koulutonta yhteiskunta perustellaan samassa numerossa Kari E. Nurmen suulla:

"Illichin kritiikki kohdistuu yhteiskunnan laistumista vastaan. Koulu, terveydenhoito, sosiaalihuolto, joukkotiedotus ja liikenneverkosto ovat kaikki esimerkkejä yhteiskunnan byrokraattisesta syövästä, organisaatioista, jotka synnyttyään alunperin palvelemaan ihmisten tarpeita ovat vähitellen muodostuneet itsetarjoitukseksi, tehneet ihmiset kykenemättömiksi

elämään ilman yhä uusia laistosten paisumista edistäviä palveluja." (*Kasvatus* 1/73, s. 55).

Antikoulukirjoittelu edustaa toisin sanoen populaaria asennemuokkausta, jonka rinnalla konkreettisesti valmistellaan ja toteutetaan koulutuksen ja sen kustannusten minimointia.

Toinen valtiomonopolistisen kapitalismin keskeinen tendenssi on keskiasteen ammatillisen koulutuksen pysyttäminen mahdollisimman kapea-alaisena, yleissivistävän osuuden mahdollisimman vähäisenä säilyttäminen sekä ammatillisen koulutuksen pirstoutumisen ylläpitäminen. Ammattikasvatushallituksen pääjohtaja Viljo Kuuskoski esittää (*Kasvatus* 4/71), että ammatillisen koulutuksen on lähdettävä "elinkeinoelämän tarpeista", siksi koulutus ei voi olla "yleisluontoista" ja keskonkin tulisi olla suureksi osaksi vain kaksivuotista. "On varmaa, että joillekin aloille tietoinen liikakoulutus aiheuttaa, paitsi turhia koulutuskustannuksia, ainakin levottomuutta ja epävarmuutta näillä koulutusaloilla opiskelevien keskuudessa, ja sitten valmistumisen jälkeen tyytymättömyyttä koko yhteiskuntaan. Siitä meidänkin maassamme on jo kokemusta" (*Kasvatus* 4/71, s. 226).

Lehdessä käydyssä keskustelussa ei esitettyjä ammatillisen koulutuksen ratkaisumalleja ole mitenkään liitetty niihin valtiomonopolistisiin kokonaisnäemyksiin, joihin ne väistämättä nivoutuvat. Artikkelit ovat lähes kaikki muutaman liuskan "asian tiimoilta"-tyyliin juttuja.

Demokraattiset koulutuspoliittiset kehityslinjat eivät saa jansijaa lehdessä. Esimerkiksi korkeakoulujen hallinnonuudistuksesta esitetään yksinomaan staattisesta ja yhteiskunnasta irrallaan olevasta näkökulmasta kirjoitettuja artikkeleita. Marjatta Marin kirjoittaa:

"Korkeakoulujen ja sen sisäisen hallinnon tai sen uudistuksen avulla voidaan ratkaista ensi kädessä vain sellaisia ongel-

mia, joiden aiheuttaja on korkeakoulun sisällä, siis esim. vähentää vieraantumisen ja tyytymättömyyden kokemista, lisäämällä vaikutusmahdollisuuksia, lisäämällä vuorovaikutusta opettajien ja opiskelijoiden välillä" (*Kasvatus* 1/71, s. 16).

Korkeakoulukriisi nähdään lähinnä tuloksena kommunikointivaikeuksista opiskeluyhteisössä. Ratkaisuksi tarjotaan psyykkisiä jännitystiloja laukaisevia keskustelukerhoja demokraattisen hallinnon uudistuksen sijaan. Tällaiset näkemykset tukevat käytännössä taantumuksen pyrkimyksiä ehkäistä opiskelijoita näkemästä koulutuskriisin todelliset, yhteiskuntatodelliset juuret.

Suhtautuminen socialistisiin maihin ja kapitalistiseen integraatioon

Kansainvälisiä yhteyksiä käsittelevissä artikkeleissa ja selostuksissa käytetään sanaa "kansainvälinen" pääasiallisesti merkitsemään Euroopan kapitalististen valtioiden yhteistoimintaa. Ainoat poikkeukset muodostavat UNESCO ja Kansainvälinen kasvatustieteen tutkijoiden liitto. Socialistisen maailmanjärjestelmän maat eivät kuulu *Kasvatus*-lehden "kansainvälisyyden" piiriin. Socialististen maiden kanssa tapahtuvan yhteistoiminnan puuttumisesta kasvatustieteen alueella ei lehdessä keskustella. Tätä tosiasiaa ovat eräät kasvatustieteen professorit yrittäneet peitellä korostamalla hyviä henkilökohtaisia suhteitaan socialististen maiden kasvatustieteen asiantuntijoihin. Kolmen ja puolen vuoden aikana lehdessä on julkaistu vain yksi neuvostoliittolaista kasvatustieteellistä tutkimusta lyhyesti esittelevä artikkeli. Neuvostoliiton ja sen kanssa liitossa olevien socialististen maiden kasvatustiedettä ja koulutuspolitiikkaa lehti ei

näe maininnan arvoiseksi. Kiinan maolaisjohdon "kasvatustieteellisiä" näkemyksiä lehti sen sijaan esittelee: numerossa 5/71 Olli Sampola kirjoittaa "Puhemies Maon ajatuksia kasvatuksesta ja koulusta".

Ilmestymisestään lähtien *Kasvatus*-lehti on julkaissut pitkälti toistakymmentä esittelyä ja raporttia, jotka käsittelevät kapitalistista integraatiokehitystä eteenpäin vieviä järjestöjä (OECD, CCC, CERI, IEA, Euroopan neuvosto) sekä niiden järjestämiä konferensseja ja symposiumeja kasvatuksesta ja koulutuksesta. Näiden antamien suositusten pohjalta on mm. kasvatustieteellistä tutkimusta Euroopan kapitalistisissa maissa suuresti yhdenmukaistettu. Tätä syrjään jääminen olisi lehden näkemyksen mukaan Suomelle kohtalokasta. Kapitalististen maiden yhteistyö esitetään lehdessä myönteisen "kansainvälisyyden" nimikkeellä ja korostetaan yhteyksien "puhtaasti tieteellistä" luonnetta. Raporttien sisältö kuitenkin ilmaisee selvästi mistä on kysymys: esim. Euroopan kulttuuriyhteistyön neuvoston (CCC) järjestämässä symposiumissa laadittiin suositus, jonka mukaan "aikuisille vierastyöläisille tulisi luoda mahdollisuus oppia isäntämaan kieltä, jotta he voisivat sopeutua isäntämaan yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen elämään. Tarvittava kielenoppimisen aste riippuu vierastyöläisen todellisista tarpeista" (*Kasvatus* 1/73, s. 35).

Vieraiden kielten opetusta "kunkin tarpeen mukaan" suositeltiin samassa symposiumissa sovellettavaksi myös kouluikäisten lasten kielten opetuksessa, ainakin kielen luovassa käytössä ja kielellisessä virheettömyydessä tavoiteltavan tason suhteen. Eräänä konkreettisena ratkaisuna symposiumissa ehdotettiin, että "ilmaisuvaikeuksia kokevat oppilaat keskittyvät ymmärtämistaidon kehittämiseen". (*Kasvatus* 1/73, s. 35).

Huvittuneisuutta herättää *Kasvatus*-lehden alkeellinen tapana yrittää hämätä lukijaa näiden suunnitelmien todellisesta taustasta salallemalla tietoja seminaarien järjestäjistä ja osallistujamaista. Esimerkiksi *Kasvatus* 1/73 julkaisi katsauksen nimeltä "Otteita työryhmien suosituksista". Tämä raportti kertoo symposiumista, joka antoi suosituksia äidinkielen ja vieraiden kielten opetuksesta. Tästä symposiumista ei mainita järjestäjää, osanottajia, ajankohtaa eikä paikkaa. Kahdesta edeltävästä raportista voi päätellä, että tämänkin tilaisuuden järjestäjänä on mahdollisesti ollut Euroopan kulttuuriyhdistyksen neuvosto, joka on Euroopan neuvoston alainen järjestö. Euroopan neuvosto on Euroopan kapitalististen maiden yhteistyöorganisaatio, jonka politiikka noudattelee EEC:n ja OECD:n viitoittamaa linjaa.

Sosialististen maiden marxilais-leniniläisen kasvatustieteen ja koulutuspolitiikan vaikenemalla sivuuttaen ja toisaalla EEC:n valvonnassa olevaa ja ohjaamaa kapitalistista yhdistymistä ja harmonisointia ihannoimalla *Kasvatus*-lehti asettuu selvästi monopolien ahtaam kansainvälisyyden, demokratian kaventamispöyrkimysten sekä sosialistista maailmanjärjestelmää vastustavien voimien tueksi.

Kasvatustieteen kriisin heijastuminen

Kasvatustieteen kriisi näkyy sekä kasvatustieteellisen koulutuksen että tutkimuksen kriisinä. Vanhanmallinen koulutus ei tuota eri yhteiskunnallisissa tehtävissä vaadittavaa pätevyyttä, muodollisestikaan koulutus ei ole pyrkinyt muuhun kuin tutkijakoulutukseen. Tutkijoiden lisäksi tällä hetkellä kasvatustieteellistä pätevyyttä tarvitaan ainakin opetus-, suunnittelu-, hallinto-, sosiaalikasva-

tus- sekä koulutusohjelmien laadinta- ja toteuttamistehtävissä.

Kasvatustieteellisen tutkimuksen pitkään kestäneen kriisin olennaisena syynä on empiristi-positivistisen tutkimusotteen täydellinen hegemonia kasvatustieteellisen tutkimuksen alueella, joka on tehnyt mahdottomaksi kokonaisvaltaisen kasvatustieteellisen teorianmuodostuksen sekä tavoiteongelmien tutkimisen. Empiristisen tieteenharjoituksen seurauksena ei maassamme ole Urpo Harvan vuonna 1960 ilmestyneen säällittävän "Systemaattisen kasvatustieteen" jälkeen tehty yhtään yritystä kasvatustieteellisen teorian luomiseksi. Latteen empirismin toivottomuus ja hedelmättömyys luo pohjaa kaikenlaisille epätieteellisille virtauksille, jotka eivät perustu kasvatustieteen suunnitelmalliselle kehittämiselle vaan kapitalismin välittömille ylläpitämis- ja hyödyttämistavoitteille.

Kasvatus, jonka syntyä paljolti perusteltiin alan kaikkien voimien yhdistämisenä, edustaa siis nimellisesti kasvatustieteen pätevimpiä asiantuntijavoimia Suomessa. Lehden olettaisi kohdistavan voimakkaimmat toimenpiteensä juuri kasvatustieteen kriisin ratkaisuedellytysten luomiseen. On todettava, että tähän lehti ei ole edes pyrkinyt: vaikeaksi muodostunutta kriisitilaa ei ole analysoitu ollenkaan, kasvatustieteelliselle tutkimukselle ja koulutukselle ei ole etsitty kokonaisteoreettista pohjaa, demokraattista koulutuspoliittista linjaa ei ole kyetty vetämään.

Sekavassa tilassa ovat suurpääoman intressejä palvelevat tiukasti linjoitetut ja/tai pakotoidut koulutuksen mallit saaneet kannatusta taantumuksellisessa professorikunnassa. Näitä esityksiä kasvatustieteellisen koulutuksen uudistamiseksi onkin monia: suurpääoman ja kasvatustieteilijöiden "yhdessä" laatima koulutusteknikoiden pakkikoulutus, ruotsinkielisen professorin suunnittelema ai-

kuliskasvatuksen linja (vrt. Ylioppilaslehti 17/73) sekä kaavailut kasvatustieteen muodostamisesta jonkinlaiseksi opettajan-koulutuksen apu- tai sivuaineeksi, mikä käytännössä merkitsisi kasvatustieteilijöiden koulutuksen loppumista.

Pakettikoulutuksen tavoitteet on julkistettu Valkeakoskella 12.—13. 5. 1972 järjestetyssä "työelämän koulutussuunnittelua ja sen kehittämistä koskeneessa" seminaarissa: "Maasta ei löydy kouluttajanvalmistuslaitosta, joka tuottaisi käytännön koulutusmiehiä. Koulutusteknikkoita tarvitaan kuitenkin kipeästi. Tällaisien koulutusteknikon tulisi — teekkarikielen ilmaisua käyttäen — suoraan tempputasolla osata kartoittaa koulutustarpeita, muokata ne koulutusohjelmiksi, suunnitella tarvittava koulutusopetustekniikka ja luoda käyttökelpoiset evaluaatiomenetelmät. Tämän lisäksi hänen tulisi erityisesti pystyä käytännönläheiseen koulutus- ja opetustekniikan opastamiseen. Tänä päivänä taitavat kuitenkin kaikki teknokraattiset ajatukset olla pahasti vastatulessa" (*Kasvatus* 4/72, Urpo Kauranne, s. 217).

Tavoitteita konkretisoi samassa seminaarissa Tampereen yliopiston professori Väinö Heikkinen seuraavasti: "Korkeakoulujen opetuksen jatkuva politisoituminen ei myöskään lisää työelämän luottamusta korkeakoulujen tarjoamaan työvoimaan. Ajatellen 1970-lukua pidän ainoana reaalisena mahdollisuutena täydennys- ja jatkokoulutustyyppistä tutkija- ja suunnittelijakoulutusta. Työelämä haluaa säilyttää aloitteen käsissään; se vaatii koulutukselta myös suurta joustavuutta. Tutkija- ja suunnittelijakoulutukseen tulevat henkilöt on mahdollista valita ammatillisen koulutuksensa hankkineista, työkokemusta omaavista tarjokkaista. Valinnan voivat suorittaa työnantajat, jotka puolestaan tilaavat koulutuspaikat korkeakoululta. Menettely on

tietenkin korkeakouluille — nykyistä käytäntöä ajatellen — uusi" (*Kasvatus* 4/72, s. 219).

Koulutusteknikkokoulutus suunnittelussa muodossaan lähete yksinomaan suurpääoman eduista, professorikunta on suoraan luovuttamassa korkeakoulujen autonomian voidakseen myötäillä monopoliporvariston suunnittelemaa kapea-alaisen, tehtäväsidonnaisen koulutuksen toteuttamiseksi. Helsingin yliopiston ruotsinkielisen professorin Peep Koortin suunnitelma muuttaa ruotsinkielinen koulutus alkukasvatuksen linjaksi palvelee samoja päämääriä.

Sitä kasvatustieteellisen koulutuksen kehittämistä, jota kasvatustieteen aineyhdistys Educa r.y. sekä demokraattiset opiskelijat ovat tehneet laatimalla keväällä 1973 mallin demokraattisiksi tutkintovaatimuksiksi, ei *Kasvatus* edes kommentoi puhumattakaan avoimesta, monipuolisesta keskustelusta aiheesta. Sen sijaan lehti joutuu esim. numerossaan 2/73 turvautumaan perinnöllisyyspsykologiaa käsittelevään pääartikkeliin. Syy on ilmeinen: kasvatustiedettä ja koulutuspolitiikkaa käsittelevät artikkelit ovat lähes kaikki tasoltaan mitättömiä, kasvatustieteen yleistä kriisiä mitä selvemmin heijastavia. Tätä lehti yrittää peitellä säilyttääkseen arvovaltansa.

Kasvatus-lehti on alan ainoa tieteellinen aikakauskirja. Sen varsinainen tieteellinen panos sisältyy lehden julkaisemiin lausuntoihin kaikista Suomessa ilmestyneistä kasvatustieteellisistä lisensiaatti- ja väitöskirjatöistä, jonkin verran lehti julkaisee myös tutkimusraportteja.

Nykyisin kasvatustieteellisessä tutkimuksessa Suomessa on nähtävissä perinteellinen historiallis-henkitieteellinen linja, joka vielä jotenkuten elää, sekä lattea, empiristinen, tilastollisten menetelmien itsetarkoitukseen käyttöön suuntautunut tutkimus on kuitenkin ollut ky-

kenemätön vastaamaan mm. kouluhallinnon laajentuneeseen tutkimustarpeeseen. Tätä tarvetta tyydyttämään luotiin Jyväskylään Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, joka sekään ei enää riitä kapasiteetiltaan. Sen vuoksi kasvatustieteiden laitokset yritetään saada palvelemaan kouluhallinnon hallinnollis-teknistä tutkimustarvetta, joka merkitsee toisaalla kasvatustieteellisen teorian kehittämisen ja toisaalla demokraattiseen koulutuspolitiikkaan suuntautuvan tutkimuksen vaimentamista. Professori Manu Renko esittää asian näin: "Toimeksiantotutkimuksia pyritään nyt sijoittamaan Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen lisäksi myös yliopistojen ainelaitoksiin. On perusteltua luoda olosuhteet, joissa eri laitosten edustama korkea tieteellinen asiantuntemus ja työkyky suunnataan ainakin osittain sellaisiin tutkimustehtäviin, joilla on koulutuksen kehittämisen kannalta suurta välitöntä merkitystä" (*Kasvatus* 3/72, s. 127).

Uusina ilmiöinä kasvatustieteellisessä tutkimuksessa on nähtävissä demokraattisen tutkijapolven kehittyminen. Ensimmäiset oireet tästä olivat näkyvissä Jyväskylässä ilmestyneen *Kasvatus ja koulu* -lehden muutamissa artikkeleissa 1960-luvun lopulla. Nykyisin on kasvamassa marxilais-leniniläisten tutkijoiden joukko, joiden akateemiset toimintamahdollisuudet ovat äärettömän heikot.

Kaikessa muussa tutkimuksessa ilmenee voimakas äärioikeistolaisesti suuntautunut politisointiprosessi, jonka tuloksena on syntymässä taantumusta yhä suoranaisemmin palveleva tutkimuksen suuntaus. Hyvä esimerkki tällaisesta on Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen professorin Veikko Heinosen aivomesti työväenluokan maailmankatsomusta vastaan suunnattu "tutkimustyö".

Koulutusjärjestelmään esitetyt mittavat uudistusehdotukset

ovat merkittäviä haasteita kasvatustieteelliselle tutkimukselle. Vuoden 1971 Koulutuskomitean esittämä demokraattinen, polytekninen yhtenäiskoulutusjärjestelmä edellyttää tutkimuksen suuntaamista siten, että luodaan edellytykset laajentaa tieteellinen opetus koskemaan kaikkia kansalaisia. Tärkeitä tutkimuskohteita ovat mm. oppimisedellytysten parantaminen, tieteellisten opetussuunnitelmien kehittäminen jne.

Tässä tilanteessa, jossa taantumus pyrkii lujittamaan asemaansa kasvatustieteellisessä tutkimuksessa ja jossa toisaalta tutkimukselle asettuu koulutusjärjestelmän demokraattisen kehityksen edellytysten luomistehävä, ei *Kasvatus*-lehti ole tarjonnut mahdollisuuksia kehittää kasvatustieteen teoreettista pohjaa, eikä ole kyennyt suuntaamaan tutkimusta demokraattisille linjoille. Sen sijaan lehdessä esiintyy yhä avoimemmin taantumuksellisia ja epätieteellisiä piirteitä. Esim. didaktikko Kaisa Hälisen esittämät näkemykset oppimisvaikeuksiin suhtautumisesta lehden uusimmasa numerossa viittaavat synkään tulevaisuuteen: "Eikö olisi helpompaa ja oppilaita enemmän kehittävää opettaa heiltä suhtautumaan realistisesti erilaisuuteen oppimisasioissa kuin yrittää tuota erilaisuutta typistää, varsinkaan kun siinä ei voi koulun toimenpitein onnistua?" (*Kasvatus* 2/72, s. 78).

Kasvatus-lehden toimituskunnalle ja toimitusneuvostolle samoin kuin kaikille maamme kasvatustieteilijöille on asetettava kysymys: Aiotaanko lehteä kehittää yhä selvemmin demokraattisia koulutuspoliittisia uudistuksia "tieteellisin" argumentein vastustavaksi taantumuksen aseeksi vai nouseeko kasvatustieteilijöiden ja koulutustutkijoiden keskuudessa kritiikin ja itsekritiikin demokraattinen itu?

Terttu Taipale

Lakimies

Maamme asemaltaan tärkein oikeustieteellinen aikakauslehti on suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisema *Lakimies*. Sen asemaa tieteellisenä julkaisuna eivät ole horjuttaneet Asianajajalliton Defensor Legis tai ruotsinkielinen Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland. Siten pääosa Suomen perinteisen akateemisesta oikeustieteellisestä mielipiteiden vaihdosta käydään juuri *Lakimiehen* palstoilla.

*Lakimiehe*ssä on viime vuoden voitu todeta mielenkiintoisia määrällisiä ja laadullisia vaihteluita, jotka heijastelevat sitä käymistilaa, mihin akateeminen oikeustieteen harjoitus ja oikeustieteen sovellutus yleensä ovat joutuneet. Näkyvimpiä nämä muutokset ovat olleet 1970-luvulla: kauan kyteen oikeuspoliittisen keskustelun varsinaisena vauhdittajana oli presidentti Kekkonen haastattelu vuoden 1970 *Lakimiehe*ssä. Tämä vuosi merkitsi myös lehden toimituspolitiikassa vapaamielisempää tuulahdusta; vaikka lehden päätoimittajana olikin — kuten on edelleen — Teollisuusliiton toimitusjohtaja ja finanssioikeuden professori Olli Ikkala, pysyivät lehden kaksi toimittajaa toimimaan itsenäisesti ja saamaan julki myös perinteisistä poikkeavia, jopa demokraattisia mielipiteitä. Mielipiteiden vaihto alkoi — kuvaavaa kyllä — ensi näkemältä varsin akateemisista ongelmista. Ei ollut kyse niinkään oikeustieteen sovellutuksista tai oikeuspoliittisista kannanotoista kuin teorianmuodostuksesta ja tutkimusmetodien valinnasta. Käyty mielipiteiden vaihto oli kuitenkin tärkeätä myös myöhemmin, tosin lehden palstojen ul-

kopuolella, virinneelle keskustelulle oikeustieteen yhteiskunnallisista tehtävistä.

Kirjoitusten jakautuma kuvaa sitä, että keskustelun tarve oli suuri ja että mielipiteiden vaihto alkoi juuri edellämainituilla oikeusfilosofisilla aloilla. Kun vuosina 1958—1967 yleistä oikeustiedettä, oikeusfilosofiaa ja vertailevaa oikeustiedettä käsitteleviä kirjoituksia oli lehdessä vain keskimäärin 5 % kaikista artikkeleista, niin vuonna 1970 tälle oikeus-alalle luokiteltavien kirjoitusten määrä oli nelinkertainen. Kirjoitusten sisältö oli myös selvästi aikaisempaa poleemisempi.

Kriittisen oikeustieteellisen keskustelun viriäminen viime vuosikymmenen lopulla on selitettävissä porvarillisen oikeustieteen kyvyttömyydellä kuvata tieteellisesti ja totuudenmukaisesti oikeudellisten käsitteiden olemusta ja yhteyksiä yhteiskuntaan. Porvarillinen oikeustiede ei pysty irroittautumaan ilmiöiden muodollisesta ja pinnallisesta tarkastelusta; useimmiten se on vain systematisointia, kodifointia ja tulkintasuosituksen antamista. Tämä porvarillisen oikeustieteen olennaisen rajoittuneisuuden toteaminen johti monenlaisiin uudelleenarviointeihin. Toisaalta korostettiin oikeustieteen ja politiikan yhteyksiä (Jyräki 1969), toisaalta katsottiin oikeustieteen olevan vain "lainoppia" ja sellaisenakin vain koelma mielipiteitä (Aarnio, 1971). Mentiinpä poliittisuuden korostamisessa niin pitkälle, että esitettiin ajatus tieteenharjoittajien valitsemisesta parlamentaarisen edustuksellisesti (Kivivuori, 1969). Lähinnä sosialidemokraattisten nuorten lakimiesten käymä keskustelu ei kuitenkaan jatkunut sen pitemmälle. Porvarillisen oikeustieteen kritiikki jäi varsin yleiseksi ja vasta viime aikoina toisissa yhteyksissä on näkynyt käytännössä pyrkimyksiä uu-

denlaisen oikeustieteellisen tutkimuksen alkamiseen.

Oikeustieteestä käydyin keskustelun jättämiseen lyhyeksi vaikuttii osaltaan myös *Lakimies*-lehden henkilöpolitiikka: edistyskellisimmät toimittajat jäivät pois ja tilalle valittiin toiset. Päätoimittaja pysyi kuitenkin ennallaan. Tuloksena on ollut *Lakimiehen* perinteisen linjan jatkuminen. Erityisesti tämä tulee ilmi tämän vuoden numeroista, joista ensimmäinen on varattu lehden entisten 60-luvun alun toimittajien ja avustajien artikkeleille. Päätoimittaja Ikkala toteaa tämän numeron saatesanoissaan kirjoitusten sisältävän "tutkimusta, kritiikkiä ja uudistusehdotuksia" ja toivoo tällaisen vireyden elähdyttävän koko lakimieskuntaamme. Uudistusehdotukset ovat kuitenkin 1930-luvulta ja kritiikki suoraan äärioikeiston argumenttiarsenaalista. Entisistä avustajista on muistakin yhteyksistä tuttu Veli Merikoski mm. erityisen huolestunut yhteiskuntaterveyden suojelemisesta ja yksilökeskeisen kansanvallan puolustamisesta. Hän ehdottaakin kansalaisjärjestön perustamista näitä asioita ajamaan. Seuraavassa numerossa hovioikeudenneuvos Paavo Hiltunen kritisoi rangaistusten lieventämistä omaisuusrikoksista, mikä on kirjoittajan mukaan johtanut näiden rikosten huolestuttavaan lisääntymiseen. Hiltunen vaatii rangaistusten koventamista — hänkin puhuu kansanliikkeestä.

Tällaisten äärioikeiston aktiivitoimista ilmentävien mielipiteiden esittelyn ohella *Lakimiehen* toimituspolitiikan "normaalisoinen" on pääasialla merkinnyt porvarillisten, muodollisjuridisten tutkimustulosten esittelyä. Aikaisemmin käyty keskustelu oikeustieteen tilasta on lehden palstoilla loppunut.

Presidentti Kekkonen *Lakimiehelle* antaman haastattelun synnyttämä keskustelu joudut-

ti toisaalta myös lakimiesten demokraattista toimintaa. Oikeustieteilijöiden ja käytännön lakimiesten piirissä tämä toiminta sai aikaan myös järjestöllistä uudelleenorganisointumista. Vuonna 1970 perustettiin laajapohjainen järjestö Demokraattiset Lakimiehet, jonka päämääränä on mm. toimia demokraattisen oikeuspolitiikan ja oikeustieteen harjoituksen puolesta. Järjestö alkoi viime vuonna julkaista Oikeus-nimistä aikakauslehteä yhdessä Oikeus- ja yhteiskuntatieteellisen yhdistyksen kanssa. Jo nyt voidaan todeta oikeustieteellisen ja oikeuspoliittisen keskustelun vilkastumista lehden ansiosta. Samanaikaisesti kun demokraattisten juristien toiminta on lisääntynyt on oikeisto tilivistänyt oettaan perinteisiin oikeustieteellisiin ammattilehtiin, jotka ovat seuranneet *Lakimiehen* jälkeä toimituspolitiikassaan. Tässä tilanteessa Oikeuslehden kehittäminen on tärkeä tehtävä jokaiselle demokraatille.

Olli Mäenpää

Ajatus

Suomalaisessa filosofiassa esiintyy kolme merkittävää suuntausta: positivistinen, hermeneuttinen ja marxilainen. Maamme akateemisessa filosofiassa positivistinen suuntaus eri vivahteineen on hallitsevana sekä filosofiassa että tieteen traditiassa. Näin on siitä huolimatta, että johtavat suomalaiset positivistit (esim. Hintikka) ovat melko vähäisessä määrin julkaisseet filosofian ulkopuolella laajempaa tieteellistä mielenkiintoa omaavia kirjoituksia. Suomalaisen positivismin vaikutus toteutuu näin ollen pääosin positivistisen tie-

teentradition muodossa — ei niinkään johtavien filosofi-henkilöhahmojen välityksellä.

Suhteellisen ohut hermeneuttinen koulukunta saa poliittisen merkityksensä lähinnä Keskustapuolueen ideologioiden hermeneutiikasta filosofiset perustelut ammentaneissa nollakasvu-ideologiassa, desentralisismi-ajatuksissa ja niihin läheisesti liittyvissä konvergenssiteorian eri versioissa.

Marxilainen filosofia on Suomessa perinteisesti akateemisen filosofian harjoittamisen syrjimää, vailla yhteiskunnan taloudellista tukea toimivaa ja kiinteästi kommunistisen liikkeen vallankumoukselliseen toimintaan kytkeytyvää. Tämä tilanne vallitsee edelleen, vaikka marxilais-leniniläisen opiskelijaliikkeen voimistuminen on nostanut kasvavaa painetta marxilaisen filosofian aseman kehittämiseksi yliopistoissa. Varsinainen marxilaisen filosofian läpimurto yliopistoissamme on vielä edessä.

Suomen filosofisen yhdistyksen vuosikirja *Ajatus* heijastaa edellä hahmotettua tilannetta. Lehteä ovat hallinneet samat positivistit, jotka ovat määränneet koko akateemisesta filosofiasta. Lehti on toiminut lähinnä filosofiemme kansainvälisten merittytutkimusten julkaisukanavana, ja on suuntautunut ennen kaikkea kansainvälisille filosofian areenoille länsimaissa. Ajatuksen sisältö on muodostunut suurimmalta osin epäajankohtaisesta ja laajempaa tieteellistä mielenkiintoa tavoittamattomasta aineistosta. Se on jäänyt suppeiden piirien lehdeksi, jonka käyttö edes filosofian tutkimusvaatimuksissa ja opetuksessa on ollut mitätöntä.

Filosofisen yhdistyksen piirissä edistykselliset virtaukset ovat voimistuneet viime aikoina luoden uusia edellytyksiä lehden kehittämiseen. Se voi paneutua ajankohtaisiin ja keskeisiin filosofisiin kysymyksiin:

materialistisen filosofian ja tieteen välttämättömyys, tieteen arvovapaus — arvosidonnaisuus — problematiikka, puolueettomuus — puoluekantaisuus — problematiikka jne. Samoin lehdessä tulee käsitellä erilaisten menellään olevien tieteellisten projektien ja ajankohtaisten poliittisten ja ideologisten kysymysten filosofisia näkökohtia. Vain näin Ajatus voi osaltaan auttaa yhteiskunnallisen vastuunsa tuntevien tiedemiesten muotoutumista ja osoittaa filosofiselle traditiollemme edistyksellisiä tehtäviä yhteiskunnan eri aloilla, erityisesti tieteellisessä työssä.

Pertti Rovamo

Politiikka

Politiikka-lehti, Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu, ilmestyy neljästi vuodessa. Lehden tehtävänä on ollut pikemminkin akateemisten merittytutkimusten julkaiseminen kuin valtio-opin tieteellinen kehittäminen.

Politiikan nykyinen tila on johdonmukainen seuraus siitä kriisikehityksestä, jonka porvarillinen valtio-oppi on läpikäynyt ja jonka kourissa se jatkuvasti kamppailee. Lehden syntyhistoria palautuu vuoteen 1959, jolloin sen edeltäjän "Valtio ja yhteiskunta" — aikakauskirjan nimi muutettiin *Politiikaksi*. Nimenmuutoksen taustana on muutos koko porvarillisen valtio-opillisen tutkimuksen ja opetuksen kentässä. Tämä ajankohta merkitsee suomalaisen valtio-opin irtaantumista saksalaisesta filosofiasta, historiaa ja juridiikkaa korostavasta traditiosta ja antautumista anglo-amerikkalaisen empiristisen tutkimuksen johdateltavaksi. Käännös tapahtui suurelta osin sosiologisten vaikutteiden ansios-

ta, millä oli taustansa paitsi porvarillisen ideologian yleisessä muutosprosessissa myös välittömämmin USA:ssa koulutuksensa saaneissa ASLA-stipendiaateissa.

Yleensä suomalaiselle valtiopoliittiselle tutkimukselle ja kirjoittelulle — verrattuna valkapa vain pohjoismaiseen vastavaan — on ollut tyyppillistä lähes täydellinen epäitsenäisyys ja ideologinen sidonnaisuus imperialismin keskuksiin. On pääasiassa vain seurailtu muualla, ennen muuta USA:ssa tapahtunutta alan kehitystä ja yritetty "soveltaa" sitä lähes sellaiseenaan Suomen poliittisten olojen tarkasteluun. Poliittikan sisällyksessä tämä ilmenee ensinnäkin siten, että erilaiset kapitalistimaiden kansainväliset kongressit, symposiumit ja muut vastaavat poliittikan tutkijoiden kokoukset saavat suhteettoman suuren palstatilan. Toiseksi: samalla kun jokseenkin kriittikötömästi pyritään omaksumaan angloamerikkalaisen valtiopoliittisen tutkimuksen mahdollisimman viimeisimmät suuntaukset, on muilla yhteiskuntatieteiden aloilla tapahtunutta edistyksestä kehitystä heijastellut tiedeenteoreettinen ja tiedepoliittinen keskustelu jäänyt lähes miinisiin.

Lehden kirjoittajakunnan toinen pääkategoria, ns. arkaaiset behavioralistit keskittyvät eduskunnan tutkimukseen: he julkaisevat lyhyitä tutkimuksia eduskunnan jäsenten asenteista, sosiaalisesta taustasta ym. porvarillisen valtio-opin oletettaman "eliitin" yksilöllisyyksistä, joiden kuvitellaan jollain tavoin oleellisesti määrävän maan politiikkaa. Tällaisen tutkimuksen objektiivinen päämerkitys on tieteellinen merkityksettömyys ja porvarillisen parlamentarismien oikeuttamisideologian luominen. Toinen pääjoukko ns. ydinbehavioralistit taas julkaisevat omia tai esittelevät toistensa tutkimuksia, jotka käsit-

televät yksilöiden tai ryhmien poliittisia asenteita ja äänestyskäyttäytymistä, tiedotusvälineitä, "eliittejä" yms. — kaikkea tätä tietenkin yhteiskunnallisesta yhteydestään ja kokonaismerkityksestään irroitettuna.

Näiden rinnalla on viime vuosina noussut uudenlaista tutkimusjakuntaa, joka jossain määrin edellisiä avarammin on pyrkinyt välttämään yhteiskuntatieteiden ympärillä — lähinnä USA:ssa — käytyä keskustelua ja käynnistämään myös samantapaista debattia Suomessa, tosin rajaten ongelma-asettelun alusta alkaen turvallisuudessa määrin "tieteen sisäiseksi".

Kaikkille kolmelle ryhmälle on yhteistä suvaitsemattomuus marxilais-leniniläistä tutkimusta kohtaan.

Kansainvälisen politiikan tutkimuksen kohdalla lehden sisällyksessä on viime vuosina tapahtunut jossain määrin positiivista kehitystä. Tämän takana ovat Rauhan- ja konfliktitutkimuslaitoksen tai sen vaikutuspiirissä olevat tutkijat. Heidän rakentamansa kansainvälisen politiikan "mallit" ovat muuta valtio-opillista tutkimusta "asetetta materialistisempia": niissä ainakin pyritään ottamaan huomioon objektiivisia rakenteita ja niiden vuorovaikutusta. Mistään marxilaisesta analyysistä ei tälläkään alueella kuitenkaan voida puhua.

Politiikka-lehden pääkysymykseksi on yhä voimakkaammin nousemassa ristiriita sen sisällyksen — jonka pääpiirteensä on politiikan ja valtion tieteellisen tutkimuksen laiminlyöminen — ja valtiomonopolistisen kehityksen myötä korostuvan valtion kasvavan merkityksen välillä. Tässä Valtiotieteellisen yhdistyksen lehdessä ei ole käsitelty sellaisia aiheita kuin, mikä on valtion rooli suomalaisessa yhteiskunnassa, mikä on politiikan suhde talouteen, millaisia muutoksia valtiossa on tapahtumassa parlamentarismien, puo-

luelden, ns. työmarkkinakonelston ym. suhteen — toisin sanoen ongelmia, jotka ovat valtio-opillisen tutkimuksen ydinkysymyksiä ja joiden vaikutus koko yhteiskunnalliseen kehitykseen on jatkuvasti kasvamassa.

Tämän valossa ei ole myöskään yllättävää, että sosialististen valtioiden ja yhteiskuntien tieteellinen tutkimus on *Politiikka*-lehdessä korvattu imperialistisella Neuvostoliitto-*"tutkimuksella"*, sovjetologialla.

Kaiken kaikkiaan, *Politiikan* epätieteellisyys ja yksipuolisuuden voittaminen tulee olemaan pitkäaikainen prosessi. Moniin muihin yhteiskuntatieteisiin verrattuna marxilais-leniniläisellä ja muulla demokraattisella tutkimuksella on valtio-opissa varsin heiveröiset asemat. Tilanne tulee kuitenkin epäilemättä ennen pitkää muuttumaan. Objektiiviset edellytykset tähän luo valtio-opin tutkimuskohteessa ja tieteenalan poliittisessa merkityksessä tapahtuva kehitys: ne syventävät porvarillisen valtio-opin kriisiä ja paljastavat entistä selvemmin sen luokkaluonteen. Subjektiivisia edellytyksiä luodaan parhaillaan muun muassa SOL:n sadoissa opintopiireissä ja Sosialistisen Opintoneuvontaja Tutkimuskeskuksen projekteissa. *Politiikka*-lehti tulee joutumaan kovenevan tieteellisen ja demokraattisen paineen alle.

Sakari Hänninen

Sosiologia

Westermarck-seura perusti Sosiologia-aikakauskirjan vuonna 1964. Sen taustana oli sosiologian kasvanut yhteiskunnalli-

nen merkitys ja sosiologien vilkas osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lehden ideologia heijasti kylmän sodan päättymistä ja poliittista tilannetta Suomessa vuoden 1962 presidentinvaalien jälkeen. Lehden päätoimittaja Antti Eskola lausui ensimmäisen numeron pääkirjoituksessa: "Sosiologisia tutkimustuloksia, erittelyjä ja kannanottoja on nyt tilaisuus tuoda esiin oman yhdistyksen, Westermarck-seuran, julkaisemassa ja siis miinhinkään ideologiseen tai tieteelliseen suuntaukseen sitoutumattomassa lehdessä." Lehden rakenne vakiintui jo ensimmäisessä numerossa muotoon, jossa se on jatkunut nykypäivään saakka: artikkeliosastoon, jossa julkaistaan tutkimusluontoisia artikkeleita, ja "petitiiosastoon" puheenvuoroineen ja kirja-arvosteluineen.

Lehden poliittinen ja tiedepoliittinen linja vuodesta 1964 vuosikymmenen loppuun — mitä tarkkaa taitekohtaa ei itse lehdessä voi havaita — edusti niin sanottua moniarvoisuutta, toisaalta porvarillisliberaalissa (Allardt, Lintunen), toisaalta vasemmistoradikaalisessa mielessä (Eskola, Mäkelä). Keskeinen tiedepoliittinen aihe oli *osallistumisen* ongelma. Osallistumisella ei niinkään ymmärretty yhteiskunnallisessa toiminnassa mukanaoloa, vaan kysymys oli lähinnä siitä, miten yliopistollisen ammattisosiologin tulee osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Osallistumis-problematiikan toiseksi puoleksi kirjoittajat mielsivät *sitoutumattomuuden*; varsin tyypillinen puheenvuoro oli Yrjö Lintusen artikkeli "Sitoutunut ja moniteoriainen yhteiskuntatutkimus" (3/64). Osallistuminen ja sitoutumattomuuden ristiriitaan eivät liberaalisosiologit kyenneet esittämään positiivista ratkaisua, koska he eivät sitä halunneet. Ratkaisuksi jäi ristiriidan tunnustaminen sinänsä ja sen uuskantilaisista metodologiaa muistutta-

va palauttaminen *eettiseksi* ongelmaksi. Tämä ratkaisu lähennee Mannheimin oppia vapaasta älymystöstä. "Vapaan älymystön" kriittiseksi ongelmaksi nousi välttämättä suhtautuminen kommunisteihin, koska pluralistisen yhteiskuntaopin välttämätön edellytys on sovitamattoman ristiriidan kieltäminen tai kumoaminen. Kommunismin ongelmaa käsiteltiin toistuvasti lehden numeroissa, usein S. M. Lipsetin hengessä, usein ristiriitojen sääntelyn opin kannalta. *Sosiologian* poliittiseksi yleislinjaksi, siinä liittäen linjana oli kommunistien yhteiskunnallisen olemassaolon salliminen, mutta tämän vastavuoroinen ehto oli kommunistisen liikkeen muuttuminen. Tätä linjaa voidaan täydellä syyllä kutsua lehden päämäärin keskeinen kysymys se oli. Tutkijoiden välillä oli mielipide-eroja, mutta ne olivat pikemminkin vasta *tulemassa* kuin jo *olemassa*. Vuosikymmenen loppupuolella Allardt ja Eskola kävivät kipakan sananvalhdon äärioikeistolaisuudesta ja ääriivasemmistolaisuudesta.

Murroksen oireet alkoivat näkyä Westernmarck-seurassa vuonna 1969 Vaasan sosiologipäivillä, lopullinen murros tapahtui vasta kaksi vuotta myöhemmin Tampereen sosiologipäivillä, joiden yhteydessä Westernmarck-seuran alkaisemmin lähinnä kollegiaalisilla perusteilla valittu johtokunta sai selvästi poliittisen, yleisdemokraattisen linjan. Tämän seurauksena suuri osa ent. liberaalisosiologeja vetäytyi seuran toiminnasta ja lakkasi kirjoittamasta *Sosiologia*-lehteen.

Itse *Sosiologia*-lehdessä murroksen merkit näkyivät hyvin hitaasti ja vaillaalaisina. Lehdessä "kollegiaalisuusperiaate" säilyi pitempään, ja kun ent. liberaalisosiologit olivat vetäytymässä lehdestä ja nuori marxilainen polvi puolestaan kirjoitti enimmäkseen ylioppilaslaidistössä, seurauksena oli, että *Sosiologia* itse asiassa

hetkeksi kadotti kokonaan otteen siihen, mitä sosiologiassa tapahtui.

Vuodesta 1971 alkoi marxilaisen tradition esiinkasvaminen julkaisun palstoilla aluksi hyvinkin kiivaiden välttelyiden muodossa (esim. kybernetikka). Lehden toimituskunta ja toimitusneuvosto ovat jo vuosia olleet selvillä lehden puutteista ja vaikeuksista, mutta niiden voittaminen on osoittautunut hankalaksi tehtäväksi. Suurelta osin hankaluudet ovat olleet seurausta siitä, että lehden kokoonpano on ollut suuresti tarjontavoittainen, eikä lehden yleisdemokraattista linjaa ole niinkään ohjelmoitu vaan se on kasvanut esiin. Yleisdemokraattista liikettä vastustavat sosiologit esittävät usein syytöksiä *Sosiologian* "pakko-ohjauksesta" ja ei-marxilaisten kirjoitusten sensuorinista. Tällaiset syytökset ovat täysin perättömiä jo siitä syystä, että lehden kirjoitusten enemmistö on jatkuvasti muodostunut satunnaistarjonnan perusteella.

Sosiologia-lehden artikkeleita on myös eri tavoin pyritty käyttämään hyväksi opiskelussa. Alkaisemmin tutkintovaatimusten approbaturissa oli yhtenä kohtana "neljä viimeistä *Sosiologia*-lehden numeroa", mutta tämä vaatimus tähtäsi lähinnä levikin laajentamiseen. Sitä mukaan kuin uusia numeroita on karttunut, on myös lehden tehostettu hyväksikäyttö tullut entistä ajankohtaisemmaksi. Kannunvalajat ry. on koonnut laajan monisteen *Sosiologian* suomalaista yhteiskuntaa käsittelevistä artikkeleista. Tätä monistetta on käytetty Helsingin ja Tampereen yliopistoissa. Suunnitteilla on ollut entistä laajempi teos, mahdollisesti painettu kirja, samasta temasta, mutta koska tähän oli tarkoitus ottaa mukaan artikkeleita mm. Soihdusta, suunnitelma raukesi poliittisista syistä ainakin toistaiseksi.

Kahden viime vuoden aikana *Sosiologiassa* on ilmestynyt useita, alustavia, mutta mielenkiintoisia puheenvuoroja marxilaisesta sosiologian tieteestä ja siihen liittyvistä kysymyksistä. Tällaisia ovat olleet esim. Rantalaihon (1, 72) ja Sulkusen (4, 72) metodikkaa käsittelevät kirjoitukset sekä Kasvion ja Kyntäjän (2, 72) teoreettiset kirjoitukset; edelleen Eräsaaren (5, 72) politiikka-tieteen erittely ja Mannisen (5, 72) Wilenius-kritiikki. Skandaalimaaisimpia aukkoja viime vuosilta ovat olleet porvarillisen sosiologian uusien ja uudelleenlämmitettyjen virtausten seuraamatta jättäminen sekä sosialististen maiden sosiologian vähäinen tutkiminen.

Seppo Toiviainen

Psykologia

Psykologia-lehden kehitys tarjoaa yksittäisen esimerkin siitä prosessista, jossa sivistyneistö pyrkii lähenemään työväenluokkaa ja sen tieteellistä maailmankatsomusta. Tämä tie on sisältänyt mutkikkaasti kehkeytyvää tietoisuutta psykologian ja sen sovellutusten yhteiskunnallisesta luonteesta, työtätekevien eduista lähtevän psykologian edellytyksistä sekä materialistisen maailmankatsomuksen merkityksestä psykologisessa tutkimuksessa ja ammattikäytännössä.

60-luvun loppuun asti *Psykologia* oli luonteeltaan varsin "akateeminen". Sen sisällön muodostivat pääasiassa suomalaisten psykologien tutkimukset. Porvarillisen psykologian pirstoutuneisuus, teoreettinen köyhyys ja irrallisuus käytännön sovellutusmahdollisuuksista olivat lehden sisällölle ominaisia piirteitä. Siltä osin kuin

lehdessä käsiteltiin psykologien ammattiin liittyviä kysymyksiä, tarkastelutapa oli rajoittunut suppeisiin ammattiteknisiin kysymyksiin. Psykologian yhteiskunnallista merkitystä ja asemaa ei käsitelty.

Lehden toimituspolitiikassa tapahtui käänne vuonna 1970, jolloin se muuttui Psykologiliiton, psykologien ammattijärjestön ja Suomen Psykologisen Seuran yhteisjulkaisuksi oltuaan sitä ennen Seuran yksin kustantama. Se omaksui nimensä määrään "tiedepoliittinen aikakauslehti", mikä heijasti tuolloin psykologian opiskelijoiden ja eräiden psykologien piirissä orastavaa tietoisuutta tieteen yhteiskunnallisesta merkityksestä. Seuran neelle kolmen vuoden ajanjaksole on ollut luonteenomaista se, että lehden sisältö on heijastanut pikemminkin sen toimittamisesta vastanneiden henkilöiden subjektiivisia pyrkimyksiä ja tietoisuuden tilaa kuin psykologikunnassa ja maan yliopistojen psykologian laitoksissa vallitsevia tarpeita. Lehdessä tuli eräänlainen vasemmistointellektuellien yleisjulkaisu, joka tunnettiin paremmin arkkitehti- ja filosofi-piireissä kuin psykologikunnan keskuudessa. Sen sisältö oli varsin moniarvoista. Niinpä lehden samassa numerossa saattoi olla porvarillista "arvofuturologian" tarkastelua ja marxilaisen historiankäsityksen erittelyä, joka tosin oli sisällöltään marxismin klassikoiden tulkintaa porvarillisen ideologian suuntaan. Johdonmukaiseen tieteelliseen materiaaliin nojautuvia teoreettisia kirjoituksia on lehdessä näkynyt vasta aivan viime aikoina neuvostopsykologian perustelujen esittelyn yhteydessä. Lehden kokonaisuutena ollessa kuitenkin jäsentymätön, on näidenkin artikkelien merkitys jäänyt vähäiseksi.

Kuluneelle kolmen vuoden kaudelle olivat alussa luonteenomaisia myös eräät ääri-vasem-

mistolaiset vivahteet ja näkemykset. Psykologian ammattikäytäntöä arvosteltiin "systeemin rasvaamisesta", ja tämä negatiivinen, eriytymätön arvostelu johti kyvyttömyyteen hahmottaa psykologian demokraattisen ammattikäytännön mahdollisuuksia. Psykologien ammattipoliittisia kysymyksiä ei paljoakaan tarkasteltu; näissä kysymyksissä esiintyi pyrkimyksiä samastaa psykologit sivustyneistön osana porvaristoon, mikä aiheutti sen, että psykologien mahdollisuuksia suuntautua kohti työväenluokkaa heikennettiin. Nämä virheelliset katsomukset eivät tietenkään voineet kohottaa lehden arvovaltaa; ne herättivät suuttumusta ammattikunnan keskuudessa ja kavensivat lukijakuntaa. Eräänä räikeimpänä esimerkkinä äärivasemmistotodendensselistä voidaan mainita Stanislavskin teatteriteorian maolainen kritiikki, joka julkaistiin lehden ammattikäytäntöä käsittelevässä teemanumerossa vuonna -70. Tälle "kritiikille" oli ominaista avoin neuvostovastaisuus, joka verhottiin porvarillisen persoonallisuuskäsityksen arvosteluun.

Koska *Psykologia*-lehti ei kyennyt vastaamaan psykologikunnan tiedollisiin ja ammattipoliittisiin tarpeisiin, sen merkitys Psykologiliiton järjestöjulkaisuna väheni. Lisäksi lehden talous oli joutunut kriisiin, jonka juuret olivat vuonna -70 harjoitetussa ylimitoitetussa toimituspolitiikassa. Niinpä lehti on vuoden -73 alusta jälleen supistunut Suomen Psykologisen Seuran julkaisuksi ja sen ilmestymiskerrat rajoittuvat kuuteen vuodessa. Tässä tilanteessa lehden kehittämisnäköymät ovat ongelmallisia. Harjoitetun toimituspolitiikan tuloksena on palssi ehkäistynä lehden jatkuvaa kehitystä myös kärjistetty ristiriitoja psykologikunnan piirissä ja luotu keinotekoisia eturistiriitoja ammatissa toimivien psykologien ja opiskelijoiden välille.

Ajankohtaisia tehtäviä nykypäivän suomalaisessa psykologiassa ovat demokraattisen ammattikäytännön sisällön ja toimintamuotojen hahmottaminen psykologian eri sovellutusaloilla sekä tällaista käytäntöä tukevan tutkimus- ja koulutuspolitiikan kehittäminen korkeakouluissa. Ratkaisua vaativat myös psykologian tieteelliseen kehitykseen liittyvät ongelmat — porvarillisen psykologian kriisi-ilmiöt. Nykyisen psykologisen tutkimuksen pirstoutuneisuus ja teoreettinen hajanaisuus ovat voitettavissa vain nojautumalla selkeästi tieteelliseen materialismin psykologisessa tutkimustyössä ja teorianmuodostuksessa.

Nämä varsin mutkikkaat tehtävät vaativat demokraattisten psykologien, tutkijoiden ja opiskelijoiden järjestäytymistä ja tällä hetkellä hajanaisten ponnistelujen yhdistämistä. *Psykologia*-lehdellä tulee demokraattisten psykologien organisoimisessa ja tietoisuuden kehittämisessä olemaan tärkeitä tehtäviä, samalla kun lehden kehitys on järjestäytyneen toiminnan varassa.

Tällä hetkellä lehteä ei toimitteta kollektiivisesti. Varsinkin ammatissa toimivien psykologien mahdollisuudet muotouttaa lehden linjaa ovat nyt heikot. Tällöin on jatkuvasti olemassa vaara, että lehden sisältö ei vastaa sille asetettuja tehtäviä, vaan se säilyy "yleiskriittisenä" julkaisuna.

Psykologia-lehdellä on nähtävissä kolme keskeistä tehtävää, jotka nousevat edellä mainituista demokraattisen ammattikäytännön ja psykologian tieteellisistä kehittämistarpeista. Lehden on toimittava psykologien tiedollisena valmentajana psykologisten sovellutusten yhteiskunnallista luonnetta, psykologisen tutkimuksen perusteita sekä psykologien järjestäytymistä koskevissa ammattipoliittisissa kysymyksissä.

Pentti Leiman

Dokumentti

VVH:n kuuden kohdan ohjelma

Huhtikuun 28. päivänä Etelä-Vietnamilaiden osapuolten välisissä neuvotteluissa Pariisissa Etelä-Vietnamin Väliaikaisen Vallankumoushallituksen valtuuskunnan johtaja, ministeri Nguyen Van Hieu esitti toiselle osapuolelle kuuden kohdan ohjelman Pariisin 27. 1. 1973 aseleposopimuksen toteuttamiseksi. VVH:n ohjelma muodostaa maailmanlaajuisen Vietnam-solidarisuusliikkeen kannalta keskeisen asiakirjan tilanteen uudessa vaiheessa. Solidarisuusliikkeen poliittinen, diplomaattinen, ja moraalinen painostus samoin kuin taloudellinen tuki Vietnamin kansalle tähtää kuuden kohdan ohjelman toteuttamiseen. Julkaisemme ohjelman kokonaisuudessaan.

— Toimitus

1. Vihollisuudet on välittömästi lopetettava, kaikki kestävää tulitaukoa koskevat määräykset on täsmällisesti toteutettava, ilman aikarajoja, kestävä rauhan ylläpitämiseksi Etelä-Vietnamissa.

a) Kahden etelä-vietnamilaisen osapuolen asevoimien tulee tunnontarkasti kunnioittaa tulitaukoa ja lopettaa täydellisesti vihollisuudet. Vietnamin Tasavallan asevoimien tulee heti lopettaa kaikki maanannastusoperaatiot, kaikki pommitukset ja tulitukset, kaikki vihamieliset toimenpiteet, kaikki terrorismi, pakkovalta ja kostotoimenpiteet sekä välittömästi siirtää

yksikkönsä takaisin niihin asemiin, joissa ne olivat ennen 28. 1. 1973.

b) Kahden osapuolen yhteisen sotilaskomission tulee kiirellisesti määrätä kummankin etelä-vietnamilaisen osapuolen valvomat alueet, joukkojen sijoittumista koskevat ehdot sekä välittömästi hyväksyä ilmakäytävät, kulureitit ja muut säännökset, jotka koskevat toisen osapuolen sotilaallisen kuljetusvälineistön siirtoa toisen osapuolen valvonnassa oleva alueen halki.

2. Kaikki Etelä-Vietnamissa vangittuina ja pidätettyinä olevat vietnamilaiset siviilihenkilöt on välittömästi palautettava.

Kansallisen sovinnon ja sovun hengessä, tarkoituksena aseleposopimuksen artiklan 8 (c) tarkka soveltaminen, Etelä-Vietnamin Tasavallan Väliaikainen Vallankumoushallitus on valmis palauttamaan 90 päivän kuluessa kuten sopimus määrää, kaikki Etelä-Vietnamissa vangittuina ja pidätettyinä olevat Saigonin hallituksen vietnamilaiset siviilihenkilöt.

Saigonin hallituksen tulee:

a) välittömästi tämän jälkeen palauttaa Etelä-Vietnamissa vangittuina ja pidätettyinä olevat Etelä-Vietnamin Tasavallan Väliaikaisen Vallankumoushallituksen vietnamilaiset siviilihenkilöt.

b) välittömästi palauttaa kaikki ne kumpankaan osapuoleen kuulumattomat rauhan, itsenäisyyden, parempien elinolosuhteiden ja demokratian puolesta taistelemisen johdosta vangitut ja pidätetyt henkilöt samoin kuin kaikki muutkin sodan aikana vangitut henkilöt.

c) siihen asti kunnes nämä vangitut ja pidätetyt on palautettu tulee heitä kohdella inhimillisesti, kuten Etelä-Vietnamissa vangittuina ja pidätettyinä olevien vietnamilaiden siviilihenkilöiden palauttamista koskevan pöytäkirjan artikla 8 (b) mää-

rää. Pidätykset ja vangitsemiset tulee heti lopettaa ja julma vankilajärjestelmä tulee hävittää.

3. Etelä-Vietnamin kansalle on taattava täydellisesti ja välittömästi demokraattiset vapaudet.

Etelä-Vietnamin Tasavallan Väliaikaisen Vallankumoushallituksen tavoin tulee Saigonin hallituksen täydellisesti ja välittömästi taata kaikki Pariisin Vietnam-sopimuksen artiklan 11 (b) määräämät kansan demokraattiset vapaudet, hävittää pakkovalta ja terrorismi, tukahduttaminen, "puhdistaminen" sekä hyökkäykset ihmisten henkeä ja omaisuutta vastaan kaikissa muodoissaan, taata Etelä-Vietnamin kansalle oleskelunvapaus, työnvapaus, liikkumisvapaus sekä vapaus liikkua toisen etelä-vietnamilaisen osapuolen valvonnassa olevalta alueelta toisen valvonnassa olevalle, jotta Etelä-Vietnamin väestö voi huolehtia liikeasloistaan, hoitaa talojaan ja riisipellojaan, käydä tapaamassa sukulaisiaan, pitää huolta perhehauoistaan... Merentakaisille vietnamilaisille sekä henkilöille, joiden poliittisista syistä on asuttava ulkomailla täytyy antaa vapaus palata Etelä-Vietnamiin tapaamaan perheitään ja osallistumaan maan jälleenrakentamiseen. Kalkille näille eri poliittisia ja uskonnollisia suuntauksia edustaville henkilöille, jotka eivät kuulu kumpaakaan osapuoleen, täytyy antaa myös vapaus harjoittaa poliittista toimintaa. Tulee taata lehdistön vapaus, tulee hävittää kaikenlainen sensuuri ja lehdistön vapauksien rajoitukset. Eri miellipidesuuntia edustavien sanomalehtien tulee saada vapaasti levitä kahden etelä-vietnamilaisen osapuolen valvonnassa olevilla alueilla.

4. On muodostettava kansallinen sovinnon ja sovun kansallinen neuvosto.

Kansallisen sovinnon ja sovun, keskinäisen kunnioituksen ja keskinäisen toisen olemassaolon tunnustamisen hengessä tulee kahden etelä-vietnamilaisen osapuolen pikaisesti muodostaa kolmesta tasavertaisesta osapuolesta koostuva kansallisen sovinnon ja sovun kansallinen neuvosto, joka ottaa hoitaakseen Pariisin Vietnam-sopimuksen määräämät tehtävät, nimittäin etelä-vietnamilaisten osapuolten harjoittaman sopimuksen soveltamisen valvominen tarkoituksena kansallisen sovinnon ja sovun saaavuttaminen sekä demokraattisten vapauksien takaaminen, vapaiden ja demokraattisten yleisten vaalien organisoiminen, paikallisten vaalien menettelytapojen ja ehtojen muotoileminen. Kahden etelä-vietnamilaisen osapuolen tulee hyväksyä neuvoston rakenne, jäsenten lukumäärä, näiden neuvoston jäsenten nimeäminen, toimintasäännöt sekä sen jäsenten loukkaamattomuus.

5. Etelä-Vietnamissa on pidettävä vapaat ja demokraattiset yleiset vaalit.

Etelä-Vietnamin Tasavallan Väliaikainen Vallankumoushallitus on aina pyrkinyt siihen, että Etelä-Vietnamin kansa päättää poliittisesta tulevaisuudesta todella vapailla ja demokraattisilla yleisillä vaaleilla, joissa valitaan perustuslakia säätävä neuvosto. Tämä neuvosto laatii perustuslain sekä muodostaa Etelä-Vietnamiin hallituksen, joka edustaa koko Etelä-Vietnamin kansan toiveita ja pyrkii rauhaan, itsenäisyyteen, demokratiaan ja kansalliseen sovintoon.

Sopimuksen artiklan 12 (b) mukaan on Etelä-Vietnamin Tasavallan Väliaikainen Vallankumoushallitus valmis pyrkimään sopimukseen toisen osapuolen kanssa näiden yleisten vaalien kautta muodostettavista elimistä.

Yleisten vaalien järjestämisestä sekä päätöksestä yleisten vaalien menettelytavoista ja ehdoista vastaa kansallisen sovinnon ja sovun kansallinen neuvosto.

Etelä-Vietnamin Tasavallan Väliaikaisen Vallankumoushallituksen mielestä on välttämätöntä kiireesti vakiinnuttaa tilanne Etelä-Vietnamissa ja viivyttämättä täysin taata Etelä-Vietnamin kansan demokraattiset oikeudet samoin kuin ryhtyä nopeasti toimenpiteisiin todella vapaiden ja demokraattisten yleisten vaalien järjestämiseksi Etelä-Vietnamissa.

6. Kysymys Etelä-Vietnamissa olevista vietnamilaisista aseellisista voimista.

Kysymys Etelä-Vietnamissa olevista vietnamilaisista aseellisista joukoista tulee ratkaista kahden etelä-vietnamilaisen osapuolen toimesta kansallisen sovinnon ja sovun, tasa-arvoisuuden ja keskinäisen kunnioituksen hengessä, ilman ulkolaista sekaantumista, sopusoinnussa sodanjälkeisen tilanteen kanssa. Kahden etelä-vietnamilaisen osapuolen kesken käsiteltävien kysymysten joukkoon kuuluvat toimenpiteet aktiivipalveluksessa olevien sotilaiden määrän vähentämiseksi ja joukkojen demobilisoimiseksi. Kaksi etelä-vietnamilaista osapuolta ryhtyvät näihin toimenpiteisiin niin pian kuin mahdollista.